



รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยการจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของ
ตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

เสนอโดย
นายวิจิต บุตรชา หัวหน้าโครงการ

ตุลาคม 2558



รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ

อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

คณะผู้วิจัย

นายวิจิต บุตระชา	นายปราชิต มั่นคง	นางสุวัชรารักษาอารีย์
นายอุดร ชัมภกิจ	นายบัน เนตรวงศ์	นายสุน ทานะสินทร์
นายอำสิน สุนันทิพย์	นายวรรณ เนตรพันธ์	นายกลม คุณมี
นายมัจฉา กุลบุตร	นางละเอียด เหล่าเภา	นายบัวเรียน พระศรี
นายสุวิทย์ ศาสตราชัย	นายบุญเพ็ง สาโคด	นายสถิตย์ แสงเพชร
นายสายทอง ธนะวิโรจน์	นายบุญเพ็ง โพธาราช	นายชาญชัย อาจะจันท์
นายแสง บุญหลวง	นายจิรศักดิ์ สมศรี	นายสมหวัง สินธุ
นายฤทธิ สายสุทร	นางสาวท ฐนศิลป์	พระครูปัญญาวุฒิโสภิต
นายเชิญ ลัษณกุล	นายธนกศักดิ์ อาจะจันท์	นายวันชัย เนตรวงศ์
นายสินธุ มั่นคง	นายมิตร จักนุรัตน์	นางจัทรา วรรณจินดา
นายสะอาด รุจิตร	นายจำเนียร สมสินทร์	นางสมหวัน มิตรตระกูล
นายเลียง กุติการ	นายถนอม คำแก้ว	นายทองพูลวรรณพัฒน์

สนับสนุนโดย สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษา ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสิบลำดับไถ่คำ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจาก โครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม 3) เพื่อศึกษาพัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ และ 5) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ทีมวิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งร่วมตั้งแต่การพัฒนาโครงการวิจัย การเสนอโครงการ ร่วมคิดออกแบบแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นร่วมออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล สรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบแผนปฏิบัติการ ร่วมปฏิบัติการ สรุปผลการวิจัย และเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จนได้ผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสิบลำดับไถ่คำ ปัจจุบันขยะที่ท้องถิ่นต่างๆ จาก 17 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำมาทิ้งในแต่ละวันประมาณ 40 ตัน หรือ 40,000 กิโลกรัมต่อวัน และมีการบริหารจัดการได้ประมาณวันละ 25-30 ตันต่อวัน ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 10-15 ตันก็จะเป็นขยะสะสมเพิ่มขึ้น ขยะในบ่อกำจัดขยะโดยทั่วไป แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตราย **วิธีการขนย้ายขยะ** ทุกเทศบาลจะมีรถขนย้ายขยะมาทิ้ง นอกจากนี้ก็จะมีผู้ประกอบการทูปตึกนำเศษจากกระจก เศษอิฐต่างๆ ขนย้ายโดยรถขนส่งของผู้ประกอบการเองมาทิ้งบริเวณรอบๆ กับบ่อขยะ ซึ่งเป็นเป็นการลักลอบทิ้งขยะโดยไม่เสียเงินให้กับผู้ดูแล

ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยมีทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ

พัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ขอใช้พื้นที่คงสิบลำดับ จำนวน 120 ไร่ เป็นที่ทิ้งขยะ โดยความยินยอมของสภาตำบลในสมัยนั้น โครงการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ เป็นระบบฝังกลบ พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับโอนภารกิจบริหารจัดการโครงการกำจัดขยะมูลฝอย และทำข้อตกลงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอำนาจเจริญ ให้สามารถนำขยะมาทิ้งในที่ทิ้งขยะที่คงสิบลำดับได้โดยจัดเก็บค่าบริการจัดการตามจำนวนปริมาณขยะ ต่อมา เนื่องจากปริมาณขยะมากขึ้น การกำจัดก็ต้องใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน และเครื่องมือมากตามไปด้วย ทาง อบจ. อำนาจเจริญ ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับบริษัทเอกชนในการกำจัดขยะโดยการสร้างโรงงานไฟฟ้าการเผาขยะ แต่สภาพัฒนาตำบลไถ่คำมีมติให้ชะลอการสร้างโรงงานเผาขยะเพื่อทำไฟฟ้าไปก่อน

บทเรียนการทำงานเชิงรุกของเทศบาลตำบลต่อกรณีพื้นที่รองรับขยะ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่

คำได้รับผลกระทบจากการที่พื้นที่ดงสีปู้เป็นที่ทิ้งขยะมาอย่างยาวนาน สมาชิกในชุมชนจึงมีการต่อสู้เรียกร้องมาอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการจัดสร้างเครือข่ายรณรงค์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลไถ่คำ การขึ้นป้ายต่อต้านการนำขยะมาทิ้งที่ดงสีปู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ กลุ่มผู้ได้รับความเดือดร้อนยื่นเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อขยะ และเสนอให้ยกเลิกการทิ้งขยะบริเวณดังกล่าว ต่อมาอำเภอเมืองอำนาจเจริญ สรุปผลการดำเนินการถอดบทเรียนคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่เห็นความสำคัญของข้อเรียกร้อง และเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้อง กระทำเพียงการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าเท่านั้น

แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ จากข้อมูลชนิด ปริมาณ ที่มาของขยะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำ ตลอดจนผลการต่อสู้เรียกร้องที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าหน่วยงานเพิกเฉยต่อข้อเสนอ ดำเนินการเฉพาะการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าเท่านั้น ดังนั้นชุมชนตำบลไถ่คำจึงหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยแบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 3 แผนที่สำคัญ คือ แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล และแผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้ **แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน** เพื่อคัดสรรหาครอบครัวที่มีการจัดการขยะด้วยตนเอง และถอดบทเรียนครอบครัวตัวอย่างการจัดการขยะ โดยวิธีการคัดสรรครัวเรือนต้นแบบในการจัดการขยะในครัวเรือนจาก 13 หมู่บ้าน ได้ครัวเรือนต้นแบบทั้งหมดจำนวน 28 ครัวเรือน และดำเนินการถอดบทเรียนการจัดการขยะ สนับสนุนอุปกรณ์การคัดแยกขยะ หลังจากมีการถอดบทเรียนเสร็จแล้ว โครงการวิจัยได้สนับสนุนถังหมัก ขนาด 150 ลิตร จำนวน 28 ครอบครัวๆ ละ 1 ถัง เพื่อสนับสนุนการจัดการขยะในระดับครัวเรือนต่อไป และ ทำข่าวประชาสัมพันธ์ โดยการการจัดทำป้ายประกาศติดไว้ที่บ้าน กระจายข่าวเสียงตามสายของชุมชนและรวบรวมรายชื่อ ภาพครอบครัว และกิจกรรมการจัดการขยะเพื่อยกย่องเชิดชูครอบครัวที่มีการจัดการขยะในครัวเรือน เพื่อให้เป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่นๆ และให้คนในชุมชนตระหนักการจัดการขยะด้วยตนเอง **แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล** ประกอบด้วยการพูดคุยสร้างความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาลอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาลต่อไป **แผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด** คือการเสนอข้อมูลผลกระทบ ข้อเรียกร้อง ต่อ อปท. ต่างๆ เพื่อให้ทบทวนการนำขยะมาทิ้งที่ดงสีปู้ โดยการประสานงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลต่างๆที่นำขยะมาทิ้ง เพื่อหาแนวทางให้แต่ละพื้นที่จัดการขยะด้วยตนเอง

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ เสนอให้มีการยกเลิกการนำขยะมาทิ้งที่พื้นที่ดงสีปู้ ให้มีการนำสัญญาที่ขออนุญาตใช้พื้นที่ดงสีปู้เพื่อเป็นพื้นที่รองรับขยะมาแสดงให้สาธารณะและสมาชิกในชุมชน ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้รับรู้ ตลอดจนให้มีการเยียวยาให้กับผู้เดือดร้อน จากพื้นที่รองรับขยะ ทั้งด้านสุขภาพ และที่ทำกิน

ทีมวิจัยตำบลไถ่คำ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทคัดย่อ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของเรื่องที่ต้องการวิจัย	1
1.2 โจทย์วิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 วิธีการดำเนินการ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.7 นิยามความหมาย	8
บทที่ 2 การทบทวนทุนเดิม งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 บริบทชุมชนของเทศบาลตำบลไถ่คำ	9
2.2 แนวคิดการจัดการตนเองเกี่ยวกับขยะมูลฝอย	17
2.3 แนวคิดการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วม	24
2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วม	27
2.5 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
3.1 ขอบเขตการวิจัย	35
3.2. การเก็บข้อมูล	35
3.3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ	37
3.4. รายชื่อทีมวิจัย	54
บทที่ 4 ผลของการศึกษาวิจัย	84
4.1 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีบุตำบลไถ่คำ	56
4.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ	57
4.3 พัฒนาการของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา	60
4.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ	62
4.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ	68
5 สรุปการดำเนินงานวิจัย	70

5.5 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีบุตำบลไถ่คำ	70
5.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม	71
5.3 พัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา	71
5.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วม ของตำบลไถ่คำ	72
5.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะ ของตำบลไถ่คำ	76
5.6 ผลที่เกิดกับชุมชน และทีมวิจัย	77

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของเรื่องที่ต้องการวิจัย

ตำบลไค้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ห่างจากตัวอำเภอเมืองไปทางทิศใต้ ประมาณ 5 กิโลเมตรทิศเหนือ จด ตำบลบุ่ง อำเภอเมืองอำนาจเจริญ ทิศใต้ จด ตำบลดงมะยาง อำเภอลืออำนาจทิศตะวันออก จด ตำบลแมค อำเภอลืออำนาจ และทิศตะวันตก จด ตำบลนาจิก อำเภอเมืองอำนาจเจริญ ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยไร่ ลำห้วยเชือก ลำห้วยฮ้องหินไหลผ่าน สภาพพื้นดินเป็นดินทรายสลับกับลูกรังจำนวนหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 8,615 คนแยกเป็น ชาย 4,426 คน หญิง 4,189 คนอาชีพหลัก ทำนา อาชีพรอง เลี้ยงสัตว์ ทำสวน และค้าขาย มีพื้นที่ทั้งหมด 27,110 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา 23,220 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 85.61 ของพื้นที่ทั้งหมด ผลิตข้าวได้ร้อยละ 359 กิโลกรัม รวมผลผลิตทั้งตำบล 8,332,390 กิโลกรัม เก็บไว้บริโภค 658,900 กิโลกรัม ที่เหลือ 7,673,490 กิโลกรัม นำไปขายให้โรงสีเอกชน มีโรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่ง (ขยายโอกาสทางการศึกษา 2 แห่ง วัด 10 แห่ง สำนักสงฆ์ 4 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง ลำห้วย 3 สาย ฝาย 7 แห่ง บ่อน้ำตื้น 20 แห่ง บ่อโยก 58 แห่ง ประปา 13 แห่ง

ประมาณปี พ.ศ.2311 พระเจ้าศิริบุญสารเจ้าเมืองเวียงจันทร์ ได้ขับไล่ พระวอ พระตาซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นขบถทั้งพระวอแลพระตาได้พาไพร่พลลูกน้องของตนข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทยที่หนองบัวลำภู (จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน) ฝ่ายพระเจ้าศิริบุญสารได้ทราบข่าวว่า พระวอพระตากำลังซ่อนสมุ้คน จึงยกทัพมาปราบอีก พระวอตายในสงครามพระตาและพวกที่เหลือแตกพ่ายหนีเป็น 2 สายสายที่ 1 ลงตามลำน้ำโขงสายที่ 2 ลงมาที่ยโสธรและแยกเป็นหลายกลุ่มพระวออพยพลงมาที่ดอนมดแดงและอีกกลุ่มอาศัยตามลุ่มน้ำมีจำนวนหนึ่งที่อาศัยที่โนนโพนเมืองประมาณ 50 ครัวเรือนซึ่งมาจากเวียงจันทร์หรือบ่าวลาวเวียงที่ใช้คำแทนตัวเองว่า “โดนข้าน้อยหรือเจ้าอันยา” ต่อมาพื้นที่หมู่บ้านโนนเมืองเริ่มคับแคบคนเฒ่าคนแก่สมัยนั้นก็ปรึกษารื้อกันเพื่อหาที่อยู่ใหม่โดยตกลงกันออกหาที่ตั้งบ้านใหม่เป็น 3 กลุ่มแต่ละกลุ่มให้มีผู้นำและคณะออกไปหาที่ตั้งบ้านใหม่โดยให้นำเอาดินจากที่เห็นว่าสมควรที่จะตั้งหมู่บ้านมาเสี่ยงทายดูก่อนว่าเมื่อตั้งหมู่บ้านแล้วถูกบ้านจะเกิดความร่มเย็นเป็นสุขดีหรือไม่ชาวบ้านจึงได้แยกออกสำรวจดังนี้

กลุ่มที่ 1 นำเอาดินโนนบ่อน้ำบูนมาเสี่ยงทายผลสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ (บ้านบ่อนูในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 2 นำเอาดินโนนหินลาดมาเสี่ยงทายผลสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ (บ้านลาดในปัจจุบัน)

กลุ่มที่ 3 นำเอาดินโนนคำตาไ้มาเสี่ยงทายผลปรากฏว่าไม่สามารถตั้งเป็นหมู่บ้านได้ เพราะเป็นป่ามเหศักดิ์มีผีดูมาก กลุ่มที่ 3 จำเป็นต้องหาจุดที่ตั้งใหม่ และได้พบโนนๆหนึ่งซึ่งมีบริเวณกว้างขวาง ป่าอุดมสมบูรณ์ ตัวบ้านน้อยใหญ่มากมาย และที่สำคัญบริเวณนั้นมีหนองน้ำคำหรือน้ำซำขนาดใหญ่น้ำไหลซึมตลอดทั้งปีผู้นำจึงเอาดินแห่งนั้นมาเสี่ยงทายก็พบว่าสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้แล้วจะพบกับความอยู่

เย็นเป็นสุขชาวบ้านจึงได้อพยพมาอยู่ ณ โนนแห่งนี้และเรียกชื่อตามภูมิประเทศเป็นป่าน้ำซับไหลตลอดปีไก่อ่ปามากมายออกมาคู้ยเขี่ยหาอาหารบริเวณชายป่าจึงพากันเรียกว่า “บ้านไก่อ่ย” ซึ่งตั้งในปี พ.ศ. 2318 หลังจากได้เป็นหมู่บ้านก็ได้ขึ้นกับตำบลนาจิกเป็นเวลาอันยาวนานถึง 166 ปี และเมื่อปี พ.ศ. 2484 ย้ายมาขึ้นกับตำบลบุงอีก 5 ปี และเมื่อปี พ.ศ. 2489 ตั้งเป็นตำบลไก่อ่ยอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี คำว่า “ไก่อ่ย” แผลงมาจากบ้านไก่อ่ยซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งตำบล บริเวณชายป่าข้างหมู่บ้านเป็นที่ลุ่มมีน้ำคำ (น้ำซับ) ไหลตลอดปีเวลาแสงแดดยามเช้าและเย็นมากระทบทำให้มองเห็นเป็นสีทองระยิบระยับไปทั่ว มีสัตว์น้อยใหญ่ในป่าออกมาหากินไก่อ่ยซึ่งมีมากก็ออกมาคู้ยเขี่ยบริเวณน้ำคำจึงเรียกว่า “คำไก่อ่ย” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ไก่อ่ย” ความหมายไก่อ่ย คำว่า “ไก่อ่” แทนความหลากหลายของสัตว์ป่า “คำ” หมายถึงทองคำ “ไก่อ่” นั้นแทนความหลากหลายของสัตว์ป่าดังนั้นตำบลไก่อ่ยจึงหมายถึง “ดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีทรัพยากรธรรมชาติที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตมีความเอื้ออาทรและความเป็นพี่น้องทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบ และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นตำบลไก่อ่ยเมื่อปี พ.ศ.2502

ปี พ.ศ. 2536 จังหวัดอำนาจเจริญได้รับการจัดตั้งให้เป็นจังหวัด ได้มีการสำรวจพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้เป็นศูนย์ราชการ มีที่ดิน 2 แปลง แปลงที่ 1 อยู่ในตำบลโนนหนามแท่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ราชการที่ 1 เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด และหน่วยราชการอื่นๆ แปลงที่ 2 คือ ดงสิญ ซึ่งอยู่ในเขตตำบลไก่อ่ย อำเภอเมือง และเขตตำบลแมด อำเภอลืออำนาจ ได้ร่วมกันกำหนดพื้นที่ใช้สอย เป็นศูนย์ราชการที่ 2 มีมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานป่าไม้ กองช่าง ของ อบจ.อำนาจเจริญ เทศบาลตำบลไก่อ่ย และส่วนราชการอื่นๆ

ปี พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ขอใช้พื้นที่ดงสิญ จำนวน 120 ไร่ เป็นที่ทิ้งขยะ โดยความยินยอมของสภาตำบลในสมัยนั้น โครงการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ เป็นระบบฝังกลบ อยู่ห่างจากหมู่บ้านในตำบลไก่อ่ย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านไร่ หมู่ 7 และ หมู่ 11 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 6 บ้านโคกศรีบุญเรือง หมู่ 3 และตำบลแมด อำเภอลืออำนาจ ได้แก่บ้านแมด ทั้ง 4 หมู่ ประมาณ 1 – 2 กิโลเมตร

ปี พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้รับโอนภารกิจบริหารจัดการโครงการกำจัดขยะมูลฝอย จากเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ และทำข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอำนาจเจริญ ให้สามารถนำขยะมาทิ้งในที่ทิ้งขยะที่ดงสิญได้ โดยจัดเก็บค่าบริการจัดการตามจำนวนปริมาณของขยะ

ซึ่ง เรื่อง การใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ดงสิญในการกำจัดขยะมูลฝอยรวมทั้งการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญจะใช้ที่สาธารณะประโยชน์ (ดงสิญ) เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม ไม่ปรากฏว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ดำเนินการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์จากเจ้าของพื้นที่ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.๒๕๔๓ ซึ่งเป็นใช้ที่สาธารณะประโยชน์ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย ดังนั้นในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องการให้บริการและอัตราค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.๒๕๕๖ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ จึงเป็นการขัดแย้งกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.๒๕๔๓ และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการถอดสภาพการจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๕๐ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนจึงสามารถตราข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวได้

ดังนั้นในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลร่วม พ.ศ.๒๕๕๓ นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์คงสิบบ้างจำนวน ๘๘ ไร่ เป็นการชั่วคราว ๕ ปี ตามมาตรา ๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๓๕ จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์จะถูกต้องตามกฎหมาย นั้น และเมื่อ พ.ศ.๒๕๕๖ เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้โอนสถานที่กำจัดขยะคงสิบบ้าง(ศูนย์ราชการแห่งที่ ๒) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไค้คำ ซึ่งมติประชาคมชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไค้คำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ หยุดดำเนินเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไค้คำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้งแต่มีที่ทิ้งขยะลงในพื้นที่ตำบลไค้คำ จาก ปี พ.ศ.2543 ถึงปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากขยะแบ่งได้ตามระยะห่างจากที่ทิ้งขยะ หมู่บ้านที่อยู่ ทั้ง 8 หมู่บ้านที่อยู่ห่าง 1 – 2 กิโลเมตร ได้รับความเดือดร้อนด้านกลิ่นเหม็น แมลงวันและน้ำเสียที่ซึมลงในแหล่งน้ำ หมู่บ้านที่ห่างออกไป ถ้าอยู่ในเขตที่รถขนส่งขยะผ่าน ได้รับความเดือดร้อนด้านกลิ่นเหม็น และความสกปรกจากขยะและน้ำเน่าเสียที่หล่นจากรถขนส่งขยะ ที่ร่ว่งมาจากทุกท้องถิ่นที่มาทิ้งขยะในเขตตำบลไค้คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ปริมาณขยะทั้งจังหวัดประมาณ 120 – 130 ตัน/วัน ปริมาณขยะยิ่งมาก การจัดการยิ่งใช้เวลานาน ทำให้ปริมาณขยะเหลือตกค้างมากขึ้น กลิ่นเหม็น และแมลงวันก็มากขึ้นไปด้วย ความเดือดร้อนของชาวบ้านก็มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งได้มีการแจ้งความเดือดร้อนผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลไค้คำแม้กระทั่งส่งตัวแทนแจ้งต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ก็ได้รับการแก้ไขปัญหามาเป็นคราวๆ ไป

ปริมาณขยะใน 1 สัปดาห์ จำแนกตาม อปท.ที่นำมาทิ้ง

ลำดับ ที่	ชื่อองค์กร	อำเภอ	จำนวน เที่ยว	น้ำหนักขยะ (กิโลกรัม)
1	เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ	เมือง	72	109,481
2	เทศบาลตำบลไค้คำ	เมือง	8	13,924
3	อบต.โนนหนามแท่ง	เมือง	6	15,336
4	อบต.นาจิก	เมือง	5	7,869
5	อบต.นาฝื่อ	เมือง	8	13,584
6	อบต.โนนโพธิ์	เมือง	5	6,478

ลำดับ ที่	ชื่อองค์กร	อำเภอ	จำนวน เที่ยว	น้ำหนักขยะ (กิโลกรัม)
7	เทศบาลตำบลอำนาจ	ลืออำนาจ	7	10,549
8	เทศบาลตำบลสามหนอง	ลืออำนาจ	7	12,163
9	เทศบาลตำบลเปือย	ลืออำนาจ	6	13,312
10	เทศบาลตำบลดงมะยาง	ลืออำนาจ	8	7,540
11	เทศบาลตำบลโคกกลาง	ลืออำนาจ	7	11,843
12	อบต.แมด	ลืออำนาจ	9	10,442
13	อบต.ดงบัง	ลืออำนาจ	6	8,706
14	เทศบาลตำบลพนา	พนา	3	4,990
15	เอกชน	เมือง	3	1,145
รวมน้ำหนัก 1 สัปดาห์			160	248,262
รวมน้ำหนัก 1 เดือน			640	993,048
รวมน้ำหนัก 1 ปี			7680	11,916,576

เห็นได้ว่าพื้นที่จำนวน 120 ไร่ ของตำบลไถ่คำ ต้องรองรับขยะจำนวน 248,262 กิโลกรัมในสัปดาห์ หรือ 993,048 กิโลกรัมใน 1 เดือน หรือ 11,916,576 กิโลกรัม ใน 1 ปี จากที่มา 15 แหล่งทั้งจากเอกชนและหน่วยงานรัฐ ผลที่เกิดขึ้นคือการสร้างปัญหาให้แก่ชุมชนตำบลไถ่คำ ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพทางใจ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม วิธีการแก้ไขปัญหของทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ คือการทํานันทึกร่วมมือกับบริษัทเอกชนในการกำจัดขยะโดยการสร้างโรงงานไฟฟ้าเพื่อการเผาขยะขึ้นในพื้นที่รองรับขยะนี้ เมื่อข่าวดังกล่าวกระจายสู่ชาวบ้าน ทำให้เกิดความหวาดกลัวกับปัญหาที่จะตามมา สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำได้มีเวทีปรึกษาหาทางออกในปัญหาดังกล่าว โดยมีมติให้ชะลอการสร้างโรงงานไฟฟ้าเพื่อการเผาขยะไปก่อน และหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้รอบด้านแล้วค่อยตัดสินใจ สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำจึงเห็นว่ากระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อศึกษาวิธีการจัดการพื้นที่รองรับขยะร่วมกันขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญกับหน่วยงานและประชาชนในตำบลไถ่คำจะเป็นแนวทางความเข้าใจและความร่วมมือในการจัดการปัญหาขยะที่ชาวบ้านหวาดกลัวได้เป็นอย่างดี

1.2 โจทย์วิจัย

1.2.1 คำถามวิจัยหลัก

แนวทางการจัดการตนเองเพื่อจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญเป็นอย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยย่อย

- 1.ขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีญ ตำบลไถ่คำ มีอะไรบ้าง ปริมาณเท่าไร มาจากที่ใด และมีวิธีการนำมาอย่างไร
- 2.ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม เป็นอย่างไร
- 3.พัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการขยะที่ผ่านมาเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดบ้าง อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

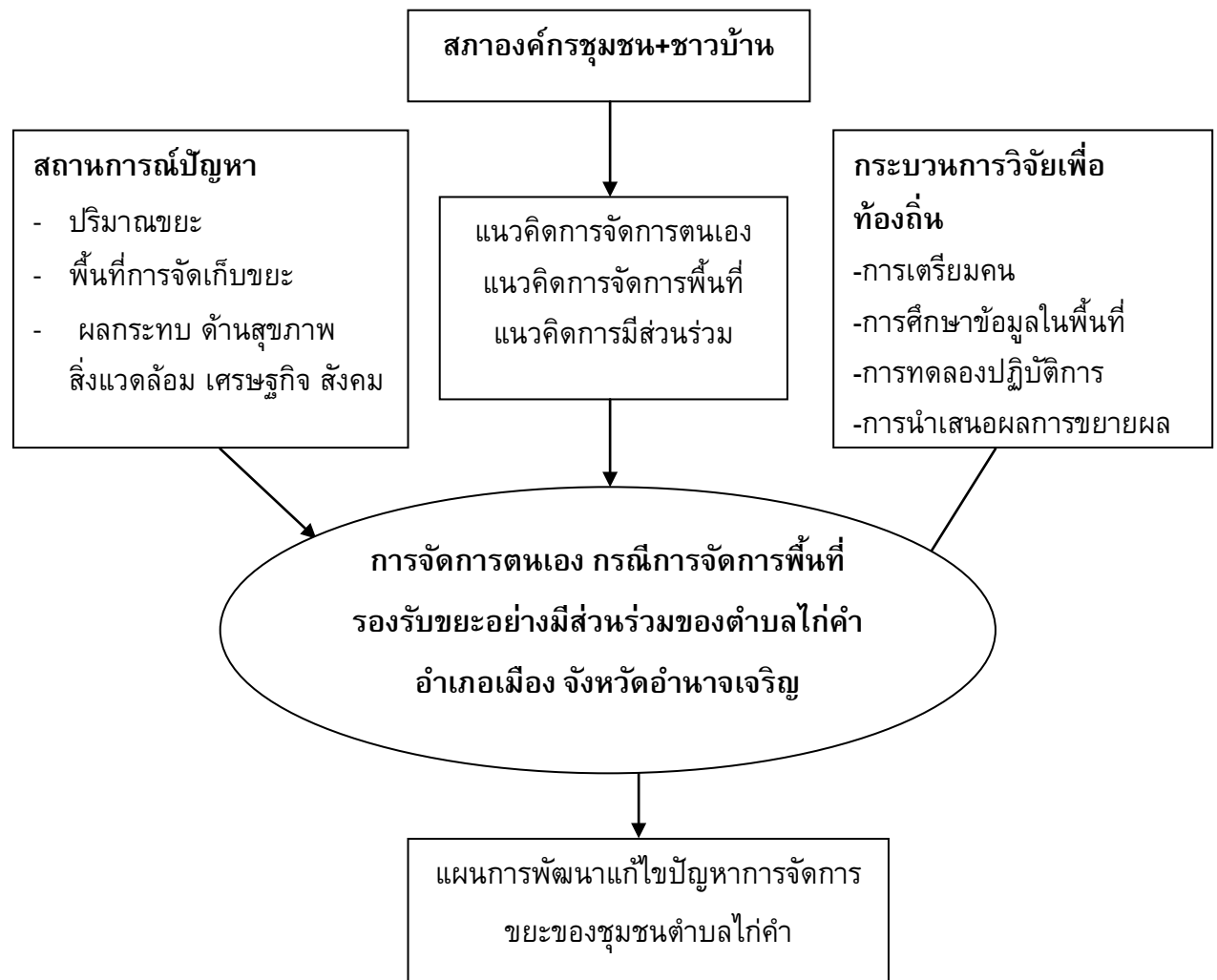
- 1.3.1 เพื่อศึกษา ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีญตำบลไถ่คำ
- 1.3.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจาก โครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม
- 1.3.3 เพื่อศึกษาพัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา
- 1.3.4 เพื่อหาแนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
- 1.3.5 เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษามีขอบเขตการศึกษาแนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกรอบแนวคิดในเรื่อง

- การจัดการตนเอง
- การจัดการพื้นที่
- การมีส่วนร่วม

ซึ่งมีแผนผังกรอบแนวคิดดังนี้



อธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย

ชุมชนตำบลไถ่คำเป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดอำนาจเจริญที่ถูกขึ้นมาจัดการชุมชนท้องถิ่นตนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ชุมชนตำบลไถ่คำเป็นพื้นที่จัดเก็บขยะของจังหวัดอำนาจเจริญ จากการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ปริมาณขยะที่ขนมาทิ้งมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อชุมชนในตำบลไถ่คำ ซึ่งแนวทางการจัดการขยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากชุมชนเอง จึงยังไม่สามารถแก้ปัญหาลดผลกระทบที่ชาวบ้านตำบลไถ่คำได้รับได้ โครงการวิจัยครั้งนี้จึงใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น โดยการเตรียมคนในการดำเนินงาน การศึกษาข้อมูลในพื้นที่ การทดลองปฏิบัติการ การนำเสนอผลและการขยายผลการวิจัย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีคือ การจัดการตนเอง การจัดการพื้นที่ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อดำเนินโครงการวิจัยตามกระบวนการและแนวคิดนี้ จะทำให้ทราบถึงผลกระทบต่อด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนได้มีการหาแนวทางการจัดการขยะร่วมกันทั้งในชุมชนและหน่วยงานภายนอก และนอกจากนั้นจะได้มีการขยายผลโดยการจัดทำเป็นแผนการพัฒนาการจัดการขยะที่มาจากแนวทางและความต้องการของชุมชนตำบลไถ่คำ

1.5 วิธีการดำเนินการ

1.5.1 ระยะเตรียมการ

1. ประชุมสภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ
2. แกนนำทำความเข้าใจงานวิจัย
3. สร้างความเข้าใจกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
4. เขียนเค้าโครงงานวิจัย
5. นำเสนองานวิจัยต่อ สกว.

1.5.2 ระยะดำเนินการวิจัย

1. ประชุมทีมวิจัย 36 คน ครั้งที่ 1
2. ทำความเข้าใจกับชุมชน เรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัย เก็บข้อมูล ผลที่ได้รับ
3. อบรมและสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล
4. ลงเก็บข้อมูล
 - ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีญ
 - ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

อำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม

- พัฒนาการของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดขยะคงสีญที่

ผ่านมา

5. เวิร์ทวิเคราะห์ข้อมูลและการหาแนวทางดำเนินการ
6. คืบข้อมูลจากเวิร์ทวิเคราะห์สู่ชุมชน
7. นำแนวทางไปทดลองปฏิบัติ
8. สรุปผลการนำแนวทางไปทดลอง
9. นำเสนอผลงานการวิจัยต่อสาธารณะ
10. เขียนรายงาน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 มิติเชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีญ
2. ได้ข้อมูลผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. ได้ข้อมูลพัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดขยะที่ผ่านมา
4. ได้แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของ

ตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

5. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไก่อำเภอมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

1.6.2 มิติเชิงพัฒนา

1. เกิดนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่พร้อมจะพัฒนาและมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน
2. เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้น

1.7 นิยามความหมาย

การจัดการตนเอง หมายถึง กระบวนการสร้างให้เกิดรูปร่างหรือรูปงานโดยไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากส่วนกลาง หน่วยงานหรือองค์กรภายนอกโดยทำให้เกิดความรู้และแพร่กระจาย สามารถนำความรู้มาช่วยเหลือตนเอง

การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างความรู้และกระบวนการในการอยู่ร่วมและบริหารขยะด้วยตนเอง ด้วยการศึกษ ทดลอง ปฏิบัติ ร่วมกัน แสดงความคิดร่วมมือกันทำเป็นกลุ่มเป็นชุมชน จนเกิดความรู้และนำมาใช้ร่วมกันโดยไม่ต้องให้หน่วยงานอื่นมาควบคุม จนทำให้คนในชุมชนสามารถปรับตัวและจัดการขยะได้ด้วยตนเอง

บทที่ 2

การทบทวนทุนเดิม งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ได้มีการทบทวนงานวิจัยเดิม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดทฤษฎีเพื่อประกอบในการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

- 2.1 บริบทชุมชนของเทศบาลตำบลไถ่คำ
- 2.2 แนวคิดการจัดการตนเองเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
- 2.3 แนวคิดการจัดการพื้นที่รองรับขยะ
- 2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 2.5 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบทชุมชนของเทศบาลตำบลไถ่คำ

2.1.1 ประวัติการก่อตั้ง

ในแต่ละช่วงสิบปี มาจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การปกครองของผู้นำ จะประสบผลสำเร็จได้ ผู้นำต้องมีวิสัยภาวะ มีความเฉลียวฉลาดเก่งกล้าสามารถ ทั้งในการเลือกสถานที่ การรวบรวมไพร่พล การสร้างชุมชนให้เป็นปึกแผ่นได้นั้น คุณธรรมสำคัญ ผู้นำต้องเข้มแข็ง อดทน เพราะชุมชนจะมั่นคงเป็นปึกแผ่นได้ต้องมีการปรับเปลี่ยนโยกย้าย จนกว่าจะพบชัยภูมิที่ดีที่สุดและแหล่งอารยธรรมที่มีความสำคัญของโลก ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่แห่งใด ล้วนเป็นชัยภูมิที่ดี มีแหล่งน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญเสมอ

บ้านไถ่คำ เดิมประมาณปี พ.ศ.2311 พระเจ้าศิริบุญสารเจ้าเมืองเวียงจันทร์ ได้ขับไล่พระวอพระตา ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นขบถ พระวอ และพระตา ได้พาไพร่พลลูกน้องของตนข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย ที่หนองบัวลำภู(จังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน) ฝ่ายพระเจ้าศิริบุญสารได้ทราบข่าวว่าพระวอพระตา กำลังซ่อนสุมผู้คน จึงยกทัพมาปราบอีกครั้ง ทำให้พระวอตายในสงคราม ส่วนพระตาและพวกที่เหลือแตกพ่ายหนีเป็น 2 สาย สายที่ 1 ลงมาตามลำน้ำโขง สายที่ 2 ลงมาที่ยโสธร และแยกเป็นหลายกลุ่ม กลุ่มของพระวออพยพลงมาตั้งบ้านที่ดอนมดแดง อีกกลุ่มอาศัยตามลุ่มน้ำ และมีอีกจำนวนหนึ่งที่มาอาศัยที่โนนโพธิ์เมืองประมาณ 50 ครัวเรือน ซึ่งทั้งหมดมาจากเวียงจันทร์ หรือ บ่าวลาวเวียง ที่ใช้คำแทนตัวเองว่า “โดยข้าน้อย” หรือ “เจ้าอันยา” ต่อมาพื้นที่หมู่บ้านโพธิ์เมืองเริ่มคับแคบคนเฒ่าคนแก่ ในสมัยนั้นก็ปรึกษารื้อกันเพื่อหาที่อยู่ใหม่ โดยตกลงกันว่าให้ออกไปหาที่ตั้งบ้านใหม่เป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้มีผู้นำในการออกไปหาที่ตั้งบ้านใหม่โดยตกลงว่าถ้ากลุ่มไหน เห็นที่เหมาะสมแล้วให้นำเอาดินในบริเวณนั้นกลับมาเพื่อทำการเสี่ยงทายดูก่อนว่า ถ้าตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่อาศัยแล้ว ลูกบ้านจะเกิดความร่มเย็นเป็นสุขดีหรือไม่ และได้แยกออกสำรวจดังนี้

กลุ่มที่ 1 นำเอาดินโนนบ่อน้ำบูนมาเสี่ยงทาย ผลการเสี่ยงทายสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ (บ้านบ่อน้ำในปัจจุบัน) กลุ่มที่ 2 นำเอาดินโนนหินลาดมาเสี่ยงทาย ผลการเสี่ยงทายสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ (บ้านลาดในปัจจุบัน) กลุ่มที่ 3 นำเอาดินโนนคำตาไก่อมาเสี่ยงทาย ผลปรากฏว่าไม่สามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ เพราะเป็นป่ามเหศักดิ์มีผีดูมาก

กลุ่มที่ 3 จึงได้ออกหาเอาดินในที่ใหม่อีกครั้ง และได้พบโนนๆ หนึ่งซึ่งมีบริเวณกว้างขวางมากมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าน้อยใหญ่มากมาย และที่สำคัญบริเวณนั้นมีหนองน้ำคำ หรือน้ำซำขนาดใหญ่น้ำไหลซึมตลอดทั้งปี ผู้นำจึงเอาดินแห่งนั้นมาเสี่ยงทาย ก็พบว่าสามารถตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองได้ และจะพบกับความอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป ผู้นำในขณะนั้นจึงได้นำลูกหลานอพยพมาอยู่โนนแห่งนั้น เรียกชื่อตามภูมิประเทศที่เป็นน้ำซำไหลตลอดปี มีไก่อป่ามากมายมาคุ้ยเขี่ยหาอาหารบริเวณชายป่าจึงพากันเรียกว่าบ้านไก่อเจีย ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2318 เป็นต้นมา และได้ขึ้นกับตำบลนาจิก เป็นเวลาอันยาวนาน ถึง 166 ปีแล้วได้ย้ายมาขึ้นกับตำบลบุงเมื่อปี พ.ศ.2484 เป็นเวลา 5 ปี และเมื่อปี พ.ศ.2489 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นตำบลไก่อเจีย อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี คำว่า “ไก่อคำ” แผลงมาจากบ้านไก่อเจีย ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งตำบลบริเวณชายป่าข้างหมู่บ้านเป็นที่ ลุ่มมีน้ำคำ (น้ำซำ) ไหลตลอดปี เวลาแสงแดดยามเช้าและยามเย็นมากระทบทำให้มองเห็นเป็นสีทองระยิบระยับไปทั่ว มีสัตว์น้อยใหญ่ในป่าออกมาหากิน ไก่อป่าซึ่งมีมากก็ออกมาคุ้ยเขี่ยบริเวณน้ำคำจึงเรียกว่า “คำไก่อเจีย” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ไก่อคำ” ความหมาย ไก่อคำ คำว่า “ไก่อ” แทนความหลากหลายของสัตว์ป่า “คำ” หมายถึงทองคำ ดังนั้น ตำบลไก่อคำ จึงหมายถึง “ดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีทรัพยากรธรรมชาติที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตมีความเอื้ออาทรและความเป็นที่พึ่งน้อมทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ตลอดมา

ประวัติศาสตร์ชุมชน ตำบลไก่อคำ

แผนที่ทางประวัติศาสตร์	คำไก่อ		
พ.ศ. 2497 - 2500	2500 - 2509	2510 - 2520	2521 - 2530
- 2497 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2498 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2499 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2500 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2501 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2502 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2503 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2504 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2505 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2506 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2507 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2508 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2509 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง	- 2500 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2501 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2502 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2503 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2504 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2505 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2506 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2507 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2508 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2509 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง	- 2510 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2511 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2512 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2513 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2514 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2515 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2516 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2517 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2518 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2519 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2520 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง	- 2521 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2522 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2523 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2524 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2525 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2526 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2527 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2528 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2529 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง - 2530 ยุบพื้นที่อำเภอเมือง

1. ช่วงเวลา พ.ศ.2489 ถึง พ.ศ.2499

เมื่อปี พ.ศ. 2489 ได้ยกฐานะบ้านไก่อ๊ะขึ้นเป็นตำบลไก่อ๊ะ โดยมี 7 หมู่บ้านในสังกัด คือ

- 1.บ้านไก่อ๊ะ หมู่ที่ 1
- 2.บ้านบ่อนู หมู่ที่ 2
- 3.บ้านโคกศรีบุญเรือง หมู่ที่ 3
- 4.บ้านโปโล หมู่ที่ 4
- 5.บ้านโคกค่าย หมู่ที่ 5
- 6.บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6
- 7.บ้านไร่ หมู่ที่ 7

สภาพทั่วไป ด้านสังคม อยู่กันแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกันทุกด้าน สภาพทั่วไปมีความสุข ไม่มีหนี้สิน มีความรัก ความสามัคคีดีในชุมชน มีความอบอุ่นในครอบครัว ผู้นำก็มีความเข้มแข็ง โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีในทุกเรื่อง ดำข้าวกินกินเองโดยใช้ครกมอง หรือครกไม้ **สิ่งแวดล้อม** ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ดี ป่าจึงเป็นแหล่งที่ดีที่สุดในขณะนั้นทุกฤดูกาล จึงอาศัยป่าเป็นแหล่งอาหาร ฤดูฝน ก็มีเห็ด หน่อไม้ ฤดูแล้ง ก็มีสัตว์ป่าต่างๆชนิด การทำการเกษตรก็ทำเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนส่วนใหญ่ก็ปลูกข้าวเหนียว เพื่อบริโภคให้พอตลอดปี มีการช่วยเหลือกันของคนในสมัยนั้นคือ กิจกรรม ลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกดำนา หรือ ลงแขกขนข้าวขึ้นเล้า(หาบเมล็ดข้าวจากลานในที่นาไปขึ้นยุ้งข้าวในหมู่บ้าน) หรือ ลงแขกเอาเกวียนขนข้าวขึ้นเล้าด้วย แรงงานที่ได้มาจากแรงงานภายในครัวเรือนของใครของมัน ส่วนแรงงานสัตว์ เฉพาะควายก็จะใช้ไถนา เป็นหลัก ส่วนแรงงานวัวก็จะใช้ลากเกวียน ลำเลียงผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก และการคมนาคมจะใช้เกวียนเป็นหลักในสมัยนั้น มีการตั้งโรงเรียนขึ้นที่บ้านไก่อ๊ะ เป็นแห่งแรกในตำบล น้ำดื่มได้จากการขุดบ่อน้ำตื้น ประจำหมู่บ้าน แล้วใช้ คุ้ไม้ที่สานด้วยไม้ไผ่ค้ำแล้วทาด้วยจีชีแล้วนำมาหบน้ำมาใส่แอ่งหรือโอ่งเพื่อดื่มเพื่อใช้ในครัวเรือน

2.ระหว่าง ปี พ.ศ. 2500 – 2510

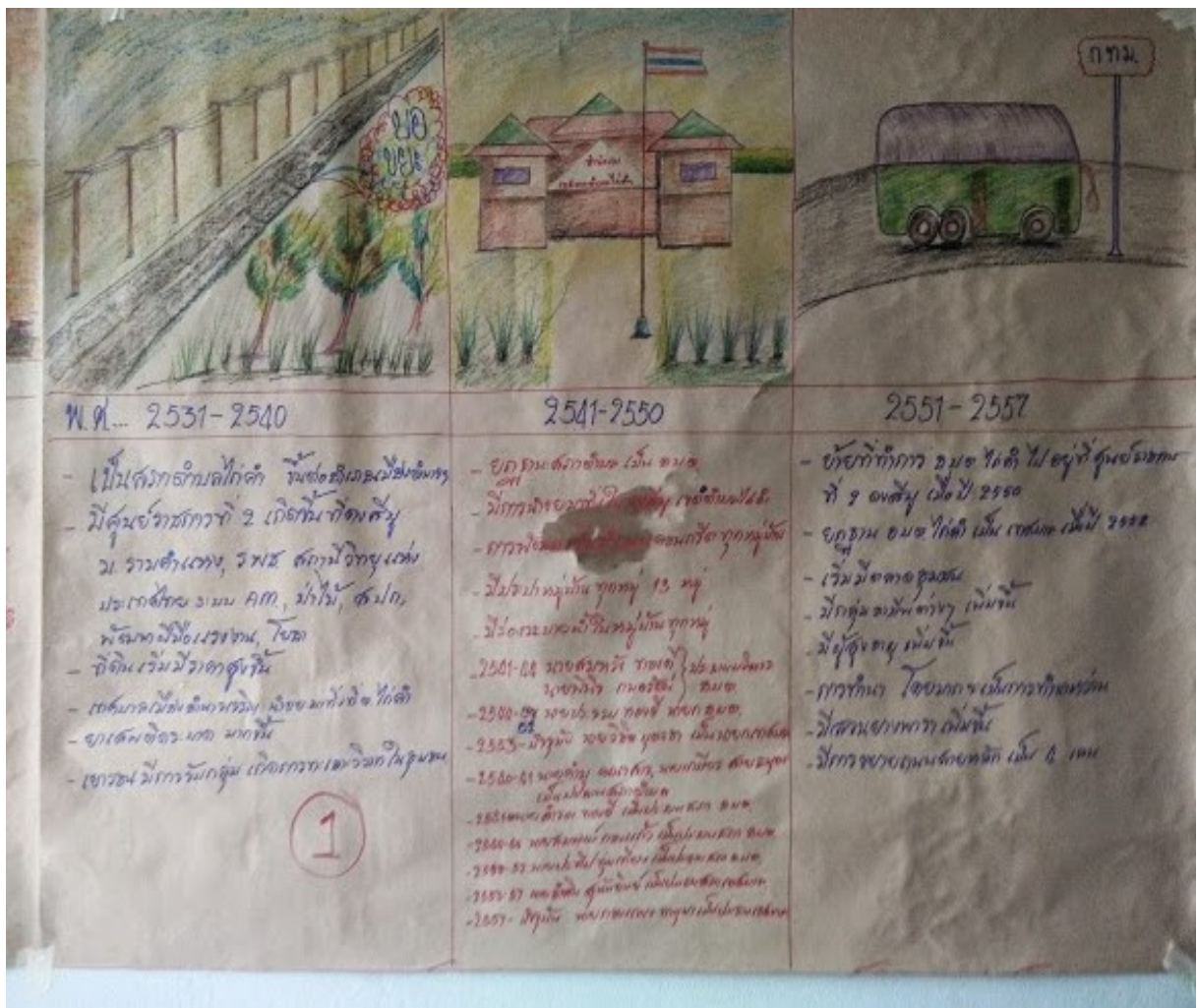
สภาพทั่วไปด้านสังคม มีการพัฒนาของบ้านเมืองขึ้นมามากขึ้น ปี พ.ศ. 2502 มีการเปลี่ยนชื่อบ้านไก่อ๊ะเป็นไก่อ๊ะ และชื่อตำบลก็เปลี่ยนเป็นตำบลไก่อ๊ะ และมีการเปลี่ยนชื่อโรงเรียนบ้านไก่อ๊ะเป็นโรงเรียนบ้านไก่อ๊ะด้วย มีถนนลูกรัง จากจังหวัดอุบลราชธานี ถึง อำเภออำนาจเจริญ มีโรงเรียนประถมศึกษาเกิดขึ้น 5 โรงเรียน คือ 1)โรงเรียนบ้านไก่อ๊ะ 2)โรงเรียนอยู่ที่วัดโพธิ์ศรี บ้านโปโล (ภายหลังได้ย้ายมาอยู่ในที่ปัจจุบัน บ่อนู-โปโล) 3)โรงเรียนอยู่ที่วัดบ้านโคกศรีหนองคลอง 4)โรงเรียนบ้านโคกค่าย 5)โรงเรียนบ้านไร่ มีสุชาลา ประจำตำบลไก่อ๊ะ เริ่มมีรถยนต์ในการเดินทางเข้าอำเภออำนาจเจริญ หรือจะเข้าจังหวัดอุบลฯ เริ่มมีรถจักรยานถีบเข้าอำเภออำนาจเจริญ เป็นบางครัวเรือน เริ่มมีวิทยุกระจายเสียง AM. ฟังข่าว ฟังลำ ฟังได้จากสถานีวิทยุจาก จ.อุบลราชธานี และ จ.ขอนแก่น ชาวบ้านยังดำข้าวกินด้วยครกไม้ทางยาว ใช้แรงงานคนในครัวเรือนขึ้นครกมอง น้ำดื่มก็ได้จากบ่อน้ำตื้นในหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน เริ่มมีโรงสีข้าว ขนาดกลางเกิดขึ้น (โรงสีข้าวเต็มเจริญ) พ.ศ. 2509 เกิดภัยแล้งขึ้น ชาวนาไม่ได้ทำนาเท่าที่ควร

3. ระหว่างปี พ.ศ. 2511 – 2520

มีถนนลาดยางจากจังหวัดอุบลราชธานีถึงอำเภออำนาจเจริญ มีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านไก่อำ หรือบางหมู่บ้าน มีการพัฒนาถนนหนทางภายในหมู่บ้านต่างๆ เริ่มมีโรงสีข้าวในหมู่บ้าน ครอบคลุม ไม่มีใครใช้แล้ว เริ่มมีปุ๋ยเคมีเข้ามาในหมู่บ้านชุมชน มีห้องน้ำ ห้องส้วมในครัวเรือน มีโทรทัศน์ในครัวเรือน มีเทปวิทยุ มีบ่อบาดาลในหมู่บ้าน บ่อน้ำโยกโดยมากจะขุดเจาะตามวัดต่างๆในหมู่บ้าน เริ่มมีการป้องกันโรคระบาดต่างๆ มากขึ้น ฉีดยาฆ่ายุงลาย ยุงกันป้องกัน ภาวะโรคมาลาเลีย ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นเพราะมีปุ๋ยเคมีมาช่วย มีโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งโรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสามัคคีพัฒนา ระหว่างปี พ.ศ. 2521-2530 เริ่มมีระบบประปาใช้ในหมู่บ้านบางหมู่ ป่าไม้ธรรมชาติ เริ่มถูกทำลายมากขึ้น ที่อยู่อาศัยเริ่มขยายเพิ่มมากขึ้น ด้านการศึกษา มีการบังคับให้เรียนจนจบประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศ มีการยกฐานะของสุขศาลาไก่อำ เป็นอนามัยไก่อำ มีวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเริ่มเข้าสู่ตำบลไก่อำ เช่น วัฒนธรรมจากกรุงเทพฯ วัฒนธรรมจากสื่อทางทีวี

4. ระหว่าง พ.ศ.2531-2540

บ้านเมืองมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ และก็มีวัฒนธรรมภายนอกชุมชนไหลเข้ามาตลอดเวลา เกิดมีหน่วยงานใหม่ คือเกิดสภาตำบลขึ้นโดยมีกำหนดเป็นประธานสภาตำบล วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2536 มีการยกฐานะอำเภออำนาจเจริญขึ้นเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ ทางราชการได้ให้ตั้งสิบเป็นศูนย์ราชการที่ 2 โดยมีหน่วยงานที่มาอยู่ในตำบลไก่อำ เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานป่าไม้จังหวัดอำนาจเจริญและ สปก. สำนักงานโยธาธิการจังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอำนาจเจริญ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดอำนาจเจริญ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ระบบ AM. กองช่างขององค์การบริหารจังหวัดอำนาจเจริญ เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้นำขยะมาทิ้งที่บ่อดองสิบลู ขยะเสพติดเริ่มระบาด เข้ามาในตำบลหมู่บ้านของไก่อำ ชาวชนมีการจับกลุ่มมั่วสุมกันมากขึ้น มีการทะเลาะวิวาทในชุมชน



5.ระหว่างปี พ.ศ. 2541- 2550

ยกฐานะสภาตำบลขึ้นมาเป็น สภาองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต) โดยมีการเลือกตั้งตัวแทน หมู่บ้านละ 2 คน เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ มีการไปชักชวนพื้นที่อื่นนำขยะมาทิ้งที่ต่งสิญเพิ่มมากขึ้น การมี อบต. ก็มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น โดยมีการถนนคอนกรีตทุกหมู่บ้าน มีการทำร่องน้ำในหมู่บ้านชุมชน ทุกหมู่บ้าน มีระบบประปาหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน การระบาดของยาเสพติดลดลง เพราะรัฐบาลเอจจริง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลไค้คำ 4 ศูนย์ ทำการย้ายที่ทำการ อบต. 'ไค้คำจากหมู่ 8 ไปอยู่ที่ต่งสิญ เมื่อปี พ.ศ.2550

6.เหตุการณ์ระหว่างปี พ.ศ. 2551- 2557

องค์การบริหารส่วนตำบลไค้คำ ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลไค้คำ เมื่อปี พ.ศ.2552 เริ่มมีตลาดชุมชนในตำบลไค้คำ มีกลุ่มอาชีพต่างๆ เพิ่มขึ้น มีผู้สูงอายุมากขึ้น มีการปลูกยางพาลามากขึ้น (มีสวนยางพารามากขึ้น) การทำนาโดยมากเปลี่ยนมาทำนาหว่านมากขึ้น การทำนาฟุ้งสารเคมีมากขึ้น (ยาฆ่าหญ้าแล้วหว่านข้าว) มีการขยายถนนสายหลัก จากเดิม 2 เลน เป็น 4 เลน



ผังรอบนอกตำบลไถ่คำ

ขอบเขตพื้นที่

ด้านทิศเหนือ จดกับตำบลบึง อำเภอมืองอำนาจเจริญ
 ด้านทิศใต้ จดกับตำบลโคกกลาง อำเภอลืออำนาจ
 ด้านทิศตะวันออก จดกับตำบลแมด อำเภอลืออำนาจ
 ด้านทิศตะวันตก จดกับตำบลนาจิก อำเภอมืองอำนาจเจริญ

ระบบการเกษตร

ช่วงเวลาปฏิบัติกิจกรรม ในพื้นที่ราบ คือ โดยมากจะทำนาปี เมล็ดพันธุ์ก็จะเป็นข้าวเหนียว กข 6. ถ้าเป็นข้าวจ้าวก็จะข้าวหอมมะลิ 105 ช่วงเดือนเมษายน ปลายเดือนจะมีการเตรียมดิน เดือนพฤษภาคม มีฝนมาก็จะหว่านกล้าหรือคนที่ทำนาหว่านก็จะเริ่มหว่านข้าวแห้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคมด้วย ช่วงเดือนกรกฎาคม สิงหาคม กันยายน ก็จะดูแลเรื่องหญ้าถอนออกจากข้าวแล้วใส่ปุ๋ยบำรุงต้นข้าว เดือนตุลาคม ข้าวก็จะเริ่มออกรวง เดือนพฤศจิกายน ก็จะเริ่มเก็บเกี่ยวทั้งเดือน

ส่วนในพื้นที่ดอน ก็จะมีการปลูกมันสำปะในช่วงที่ดินยังมีความชื้น คือเดือน ธันวาคม – เดือนมกราคม เก็บผลผลิตมันสำปะหลังในช่วงเดือนตุลาคม, พฤศจิกายน ไม้ยูคาลิปตัส จะปลูกในช่วงฤดูฝน จากพฤษภาคมไปจนถึงเดือนกันยายน ไม้ยางพารา จะปลูกในช่วงต้นฤดูฝน คือเดือน พฤษภาคม – เดือนกันยายน เลย์เดี่ยว อ้อย จะปลูกในช่วงต้นฤดูฝน คือเดือนพฤษภาคม – เดือนมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนเมษายน ถั่วลิสง จะปลูกในช่วงต้นฤดูฝน คือเดือน พฤษภาคมหรือมิถุนายน จะเก็บผลผลิตในช่วงเดือนตุลาคม ข้าวโพด เป็นพืชที่ปลูกได้ตลอดทั้งปี เพราะเป็น พืชที่ต้องการน้ำน้อย บวบ เป็นพืชที่ปลูกได้ตลอดทั้งปี แตง เป็นพืชที่ปลูกได้ตลอดทั้งปี ต้องการน้ำน้อย ถ้า พื้นที่ดอน ถ้ามิน้ำก็ปลูกได้ตลอดปี

ปฏิทินวัฒนธรรม ต.ไกรคำ												
กิจกรรมทางสังคม	เดือน											
ประเพณี ท้าวไป	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	วันขึ้นปีใหม่ บุญบั้งไฟ	บุญบั้งไฟ วันท้าวไป		วันสงกรานต์ บุญบั้งไฟ	วันสงกรานต์ บุญบั้งไฟ							วันขึ้นปีใหม่ บุญบั้งไฟ
ประเพณี วันท้าวไป		วันท้าวไป บุญบั้งไฟ			วันท้าวไป บุญบั้งไฟ							

ปฏิทินวัฒนธรรม ตำบลไกรคำ

กิจกรรมทางสังคม ประเพณีท้าวไป

ช่วงเดือน มกราคม จะมีการทำบุญต้อนรับปีใหม่ บางหมู่บ้านมีการทำบุญเบิกบ้าน มีการทำบุญขึ้นบ้านใหม่

ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ทำบุญข้าวจี- ทำบุญกุ่มข้าว สู้ขวัญข้าว มีประเพณีเปิดปากเล่า ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ตักข้าวไปสื มีประเพณีเลี้ยงปู่ตา คือ ขึ้นปลง” ลงเลี้ยง คือเลี้ยงปู่ตาจะทำการเลี้ยงก่อนลงไปไถนา ตกกล้า เรียกว่า ลงเลี้ยงและเมื่อทำนา เกียวข้าวเสร็จ จนเอาข้าวขึ้นบ้านก็จะเลี้ยงอีกครั้ง เรียกว่าเลี้ยงตอนขึ้นบ้าน หรือขึ้นปลงนั่นเอง

ช่วงเดือน มีนาคม ทำบุญหะเวด (บุญมหาชาติ) บุญปริวาสกรรม (บ้านบ่อบุญ) ทำทุกปี

ช่วงเดือน เมษายน มีการเล่นน้ำ หรือเนา หรือบุญสงกรานต์ สรงน้ำพระ สรงน้ำผู้สูงอายุ ทำบุญที่ศาลเจ้าแม่เสาวนิตย์

ช่วงเดือน พฤษภาคม ทำบุญบั้งไฟ เลี้ยงเจ้าปู่ตา ก่อนลงทำนาอีกครั้ง บุญบวช

ช่วงเดือน มิถุนายน ทำบุญซำชะ คือทำบุญเดือนเจ็ด คือบุญซำชะ ชำระสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ในหมู่บ้านชุมชนออกไป

ช่วงเดือนกรกฎาคม บุญบวช บุญเข้าพรรษา เลี้ยงผีตาแฮก(เลี้ยงตอนจะดำนาคือ ปักกกแฮก)

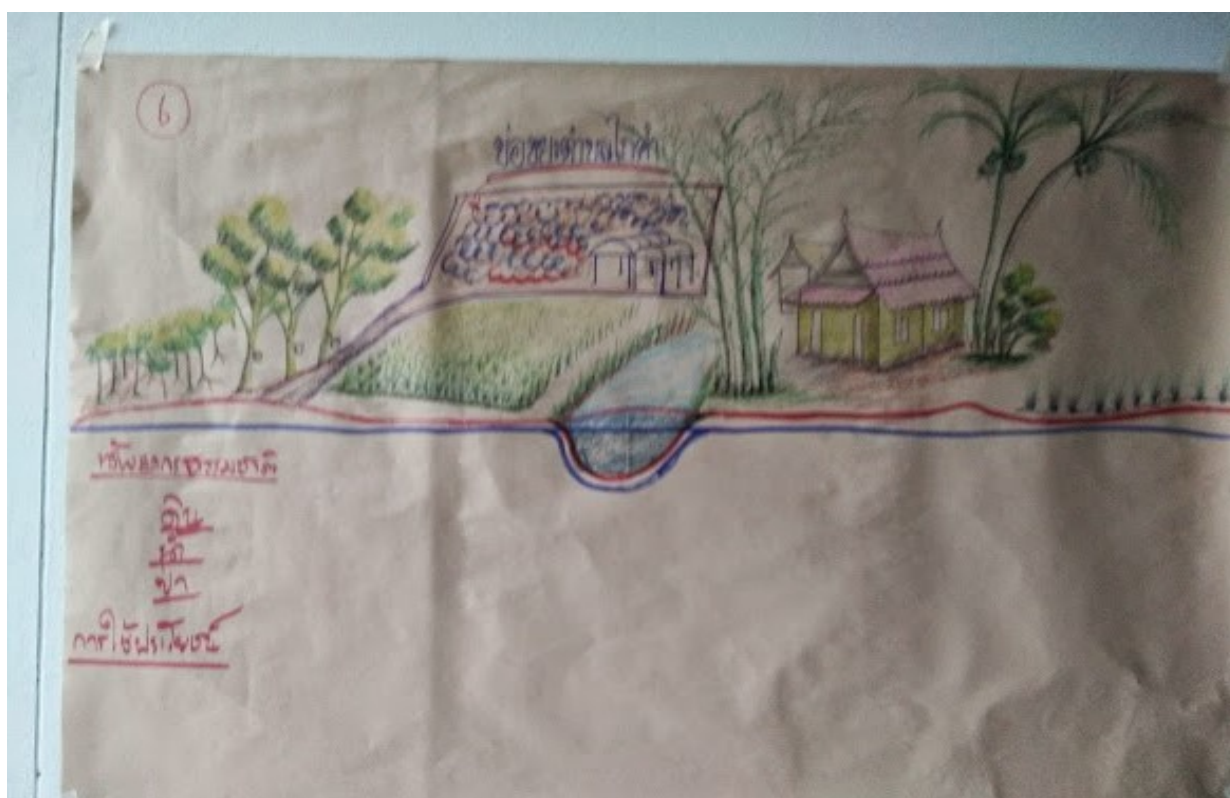
ช่วงเดือน สิงหาคม บุญข้าวประดับดิน บุญสังฆทาน

ช่วงเดือน กันยายน บุญข้าวสาก หรือบุญสลากภัตต์ บุญสังฆทาน

ช่วงเดือน ตุลาคม บุญออกพรรษา บุญตักบาตรเทโว บุญกฐิน

ช่วงเดือนพฤศจิกายน บุญกฐิน บุญลอยกระทง บุญแต่งงาน

ช่วงเดือน ธันวาคม บุญปริวาสกรรม บุญส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่



ภาพตัดขวางทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพพื้นที่ โดยรวมของตำบลไถ่คำ มีเนื้อที่ประมาณ 26,719 ไร่ เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะในการทำนา 20,000 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยของประชากรในตำบลไถ่คำทั้ง 13 หมู่บ้านประมาณ 1,500 ไร่ ปลูกพืชไร่ และยางพารา ประมาณ 3,615 ไร่ ศูนย์ราชการคงสินูประมาณ 1,500 ไร่ ที่ทิ้งขยะ (บ่อขยะ) สภาพดินที่กินทั่วไปของตำบลไถ่คำ จะเป็นดินทรายผสมหินลูกรัง สภาพน้ำ มีแหล่งน้ำ เช่น ห้วย หนองน้ำ บึง มี 25 แห่ง ส่วนห้วยที่ไหลผ่าน มี ห้วยไร่ ไหลผ่านตำบลไถ่คำ ห้วยเขน้อย ไหลผ่านตำบลไถ่คำ ป่าไม้ในเขตที่สาธารณะคงสินู มีการปลูกป่าทดแทนทุกปี ที่มีกิจกรรมของทางการและปัจจุบัน มีการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) การใช้ประโยชน์ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำ เช่น ห้วยธรรมชาติ หนองธรรมชาติ คลองธรรมชาติ ก็จะใช้เป็นแหล่งอาหารร่วมกันดูแล ที่สาธารณะประโยชน์ ก็มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันตามฤดูกาล ฤดูฝนก็เข้าเก็บเห็ด ฤดูแล้ง ก็หาไข่มดแดง หรือแมงกีนูน เป็นต้นที่สำคัญมีบ่อขยะขนาดใหญ่ของจังหวัดอำนาจเจริญ

รายได้ ตำบลไถ่คำ มีรายได้มาจากที่ต่างๆ ดังนี้คือ จากการขายข้าว จากการที่ลูกหลานส่งมาให้ ค่าตอบแทน / เงินเดือน การขายมันสำปะหลัง การขายน้ำยางพารา การทำสวน ปลูกพืช ผัก ต่างๆ จากการทำงานรับจ้างต่างๆ การค้าขาย การขายวัว ขายควายขายหมู เป็ด ไก่ และจากเงินยืม ธกส. กองทุนเงินล้าน

รายจ่าย ที่ต้องจ่ายในครัวเรือน จ่ายค่าหนี้สิน ธกส. หนี้กองทุนเงินล้าน หนี้ยืม กขคจ. จ่ายค่าห้วย ค่าปุ๋ย ค่ายา ซื้อมอเตอร์ไซด์ ค่าโทรศัพท์มือถือ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าถ่าน ค่าอาหารกลางวัน ค่าเทอมให้ลูก ค่ารถให้ลูกไปโรงเรียน ซื้อมอเตอร์ไซด์ ค่าน้ำมันรถ ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ค่าเมล็ดพันธุ์ผัก ค่าเมล็ดพันธุ์แดง ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ค่าของงานแต่ง ค่าของงานบวช ค่าของงานศพ ค่ารักษาพยาบาล อื่นๆ

2.2 แนวคิดการจัดการตนเองเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

2.2.1 ความหมาย มีผู้ให้ความหมายของ “ขยะมูลฝอย” ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายขยะมูลฝอยว่าหมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ และขยะหมายถึง หยากเยื่อมูลฝอย

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้คำจำกัดความของคำว่ามูลฝอย ไว้ว่า มูลฝอย (waste) หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้วบางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (solid waste) มีผลเสียต่อสุขภาพทางกายและจิตใจเนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค ทำให้เกิดมลพิษและทัศนียภาพมูลฝอย (solid waste) หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติกภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550 : 3) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภคการผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิตและอื่น ๆ สิ่งปฏิกูล หมายถึง สิ่งสกปรก ของสกปรก ของเน่าเปื่อย อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่ง

เหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ และสัตว์ทั้งจากบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต และอื่น ๆ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548 : 80)

กรมควบคุมมลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ, 2540 : 6) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับขยะ ประกอบด้วย ขยะมูลฝอยชุมชน (municipal solid waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย ธุรกิจร้านค้า สถานประกอบการ ตลาดสด สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งเศษวัสดุก่อสร้าง ทั้งนี้ไม่รวมของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อของเสียอันตราย (hazardous waste) หมายความว่า ของเสียที่มีองค์ประกอบของวัตถุอันตราย ได้แก่ วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืชทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม มูลฝอยติดเชื้อ (infectious waste) หมายความว่า ขยะมูลฝอยที่เป็นผลมาจากกระบวนการให้การรักษาพยาบาล การตรวจวินิจฉัย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การศึกษาวิจัยที่ดำเนินการทั้งในคนและสัตว์ ซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าหรืออาจมีเชื้อโรค อันได้แก่

ก.ซากหรือชิ้นส่วนของคนหรือสัตว์ที่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพ การใช้สัตว์ทดลองเกี่ยวกับโรคติดต่อ

ข.วัสดุมีคม หรือ วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ การวิจัยในห้องปฏิบัติการ เช่น เข็ม ใบมีด กระบอกฉีดยา สำลีผ้าก๊อซ ผ้าต่าง ๆ ทอเยา และอื่น ๆ ซึ่งสัมผัสหรือสงสัยว่าจะสัมผัสกับเลือด ส่วนประกอบของเลือด หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือด หรือสารจากร่างกายหรือวัคซีนที่ทำจากเชื้อโรคที่มีชีวิต

ค.ขยะมูลฝอยอื่น ๆ ทุกประเภทที่มาจากห้องติดเชื้อร้ายแรง ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายสูงขยะมูลฝอย คือ ของเหลือทิ้งจากขบวนการผลิตและการใช้สอยของมนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาของโลกสมัยใหม่ การเติบโตของเมืองที่มีขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว อาจจะมีขยะมูลฝอยที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่น มูลฝอยจากบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารและการบริโภค รวมทั้งเศษอาหาร พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มีลักษณะต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตามประเภทของอุตสาหกรรมนั้น ๆ มูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ตามถนนแม่น้ำ ลำคลอง ที่สาธารณะต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ ถุงพลาสติก เศษดิน เป็นต้น ซึ่งมูลฝอยเหล่านี้หากไม่ได้กำจัดอย่างถูกวิธี นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเรียบร้อย ยังทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ และการปนเปื้อนของอากาศเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และแพร่กระจายของเชื้อโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความรำคาญต่าง ๆ จากกลิ่น ฟุ้งละออง ตลอดจนเป็นต้นเหตุของอัคคีภัยได้อีกด้วย (จังหวัดลพบุรี, 2552) ขยะมูลฝอยหรือสิ่งของเหลือทิ้งจากการกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตามลักษณะการจัดขยะแบบผสมผสาน ได้แก่ ประเภทขยะขายได้ นำกลับมาใช้ใหม่ได้ ประเภทขยะแห้งสำหรับเป็นเชื้อเพลิงทดแทน ประเภทขยะเปียก

(สำหรับทำปุ๋ย และสำหรับเป็นอาหารสัตว์)และประเภทขยะอันตราย (สำหรับรีไซเคิลขายได้ และที่ส่งกำจัด หรือขายไม่ได้)(สมไทย วงษ์เจริญ , 2551 : 41)

2.2.2 ประเภทขยะมูลฝอยและแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

ประเภทขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง ในที่นี้ขอแบ่งประเภทขยะออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550 : 19)

1. ขยะทั่วไป (general waste) เป็นขยะจากสำนักงาน ถนนหนทาง การก่อสร้าง ได้แก่กระดาษ เศษไม้ กิ่งไม้ ฟาง ข้าว แก้ว กระเบื้อง ยาง เศษอิฐ กรวด ทราช ถูพลาสติก เศษปูน อิฐหัก หิน ทราช ขยะประเภทนี้ไม่เกิดการย่อยสลายและเน่าเหม็น การกำจัดขยะทั่วไป ควรคัดแยกขยะที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ก่อนการกำจัด

2. ขยะย่อยสลายได้ หรือขยะอินทรีย์ (organic waste) เป็นขยะจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรงอาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ซากสัตว์มูลสัตว์ขยะประเภทนี้จะเป็นพวกย่อยสลายและเน่าเปื่อยได้ง่าย เพราะว่าเป็นสารประกอบอินทรีย์ที่มีความชื้นค่อนข้างสูง ประกอบกับขยะประเภทนี้ มีกลิ่นเหม็น การกำจัดขยะประเภทนี้ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการหมักทำปุ๋ยก่อน

3. ขยะรีไซเคิล หรือขยะที่สามารถนำไปขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ อโลหะ

4. ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย (hazardous waste) เป็นขยะจากสถานพยาบาลหรืออื่น ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ในโรงพยาบาล แบตเตอรี่ กระจกสี พลาสติก ฟิล์มถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลจะทำลายโดยการเผาในเตาเผา ส่วนขยะอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง

แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย

แหล่งชุมชน กิจกรรมอุตสาหกรรมและกิจกรรมเกษตร จัดได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยที่สำคัญ เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นขยะมูลฝอยก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ประกอบกับมีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ก็ยังทำให้มีขยะมูลฝอยใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ขยะมูลฝอยเหล่านี้มีทั้งขยะมูลฝอยทั่วไปและของเสียอันตราย แต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน ขยะเป็นสิ่งที่เหลือใช้ หรือสิ่งที่ไม่ต้องการอีกต่อไป สามารถแบ่งตามแหล่งกำเนิดได้ดังนี้

1. ของเสียจากอุตสาหกรรม ของเสียอันตรายทั่วประเทศไทยร้อยละ 73 มาจากระบบอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังไม่มีจัดการที่เหมาะสมโดยทิ้งกระจายอยู่ตามสิ่งแวดล้อมและทิ้งร่วมกับมูลฝอย รัฐบาลได้ ก่อตั้งศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมขึ้นแห่งแรกที่แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน เริ่มเปิดบริการตั้งแต่ 2531 ซึ่งก็เพียงสามารถกำจัดของเสียได้บางส่วน

2. ของเสียจากโรงพยาบาลและสถานศึกษาวิจัย ของเสียจากโรงพยาบาลเป็นของเสียอันตรายอย่างยิ่ง เช่น ขยะติดเชื้อ เศษอวัยวะจากผู้ป่วย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งของเสียที่ปนเปื้อน

สารกัมมันตรังสี สารเคมี ได้ทิ้งสู่สิ่งแวดล้อมโดยปะปนกับมูลฝอย สิ่งปฏิภูลเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรคและสารอันตราย

3. ของเสียจากภาคเกษตรกรรม เช่น ขาฆ่าแมลง ปุ๋ย มูลสัตว์ น้ำทิ้งจากการทำปศุสัตว์ ฯลฯ

4. ของเสียจากบ้านเรือนแหล่งชุมชน เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ แก้ว เศษอาหาร พลาสติก โลหะ หินไม้ กระเบื้อง ผนัง ยาง ฯลฯ

5. ของเสียจากสถานประกอบการในเมือง เช่น ภัตตาคาร ตลาดสด วัด สถานเริงรมย์

2.2.3 องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงขยะมูลฝอย

ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ลักษณะชุมชนหรือที่ตั้งของท้องถิ่น ชุมชนการค้า (ตลาด ศูนย์การค้า) จะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัย ส่วนบริเวณเกษตรกรรม จะมีปริมาณขยะมูลฝอยอีกรูปแบบหนึ่ง

2. ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปริมาณขยะเก็บมากกว่าบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย เช่น บริเวณ แฟลต คอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ ซึ่งมีผู้อยู่อาศัยหลายครอบครัว ปริมาณขยะมีมาก

3. ฤดูกาล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะเป็นอย่างมาก เช่น ฤดูที่ผลไม้มาก ปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเปลือก เม็ดของผลไม้จะมีมาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน ถ้าผลไม้ยังออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ยังทำให้มีเปลือกและเศษผลไม้ทิ้งมากในปีนั้น

4. สถานะเศรษฐกิจ ชุมชนที่มีฐานะดี ย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำจึงมีขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย ชุมชนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี จะมีขยะมูลฝอยจากบรรจุภัณฑ์ เช่น กล่องกระป๋อง โฟม ถุงพลาสติก ส่วนพวกฐานะที่ไม่ดีมักเป็นเศษอาหาร เศษผัก

5. อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน ประชาชนที่มีอุปนิสัยรักษาความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมั่งง่ายและไม่เป็นระเบียบซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอยกระจัดกระจาย ไม่รวบรวมเป็นที่เป็นทาง ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเก็บขนจึงน้อยลงแต่ไปมากอยู่ตามลำคลอง ถนนสาธารณะ ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือพฤติกรรมบริโภคและค่านิยมของคนแต่ละกลุ่ม มีผลต่อลักษณะของขยะมูลฝอยเช่น กลุ่มวัยรุ่นนิยมอาหารกระป๋อง น้ำขวด อาหารใส่โฟม พลาสติก กล่องกระดาษ

6. การจัดการบริการเก็บขยะมูลฝอย องค์ประกอบนี้ก็เป็นผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย ถ้าบริการเก็บขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอประชาชนก็ไม่กล้านำขยะมูลฝอยออกมา ความไม่สะดวกในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เพราะรถขนขยะมูลฝอยไม่สามารถเข้าชุมชนได้ เนื่องจากถนนหรือตรอก ซอยแคบมาก ต้องใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่ง ก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมาก

7. ความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เนื่องจากคนบริโภคอาหารสำเร็จรูปกันมากขึ้นทั้งภาชนะฟุ่มเฟือย ขวด กระป๋อง กล่อง ถูพลาสติก ฯลฯ กันมาก

ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทย

ขยะมูลฝอย ในปี 2552 คาดว่าทั่วประเทศมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 15 ล้านตัน หรือวันละ 41,240 ตัน ซึ่งใกล้เคียงกับปี 2551 โดยเขตกรุงเทพมหานคร (กทม.) มีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณวันละ 8,900 ตัน (ร้อยละ 21) (ประมาณการจากการเก็บขนของกรุงเทพมหานคร เดือนมกราคม - กันยายน 2552) ในเขตเทศบาลเมืองและเมืองพัทยาประมาณวันละ 15,560 ตัน (ร้อยละ 38) และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ประมาณวันละ 16,780 ตัน (ร้อยละ 41) ขยะมูลฝอยทั่วประเทศได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการประมาณ 17,645 ตันต่อวัน หรือร้อยละ 43 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ การใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ในปี 2552 คาดว่าจะมีขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ประโยชน์ประมาณ 3.5 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ (ประมาณการจากข้อมูลเดือนมกราคม - กันยายน 2552) โดยร้อยละ 90 เป็นเศษแก้ว กระดาษ เหล็ก อลูมิเนียม ร้อยละ 7 เป็นการนำขยะอินทรีย์ และร้อยละ 3 เป็นการนำขยะมูลฝอยมาผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทน(กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

2.2.4 ผลกระทบจากขยะมูลฝอยต่อสิ่งแวดล้อม

ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์หลายประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรค เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้ จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนู โดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน ดังนั้นขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และการกำจัด จึงทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมานำสู่คน

2. เป็นบ่อเกิดของโรค เนื่องจากการเก็บรวบรวมและการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ดี หรือปล่อยปละละเลยทำให้มีขยะมูลฝอยเหลือทิ้งค้างไว้ในชุมชน จะเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น ดับอักเสบ เชื้อไทฟอยด์ เชื้อโรคเอดส์ ฯลฯ เป็นแหล่งกำเนิดและอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมานำสู่คน เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู เป็นต้น

3. ก่อให้เกิดความรำคาญ ขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมได้ไม่หมดก็จะเกิดเป็นกลิ่นรบกวน กระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน นอกจากนั้นฝุ่นละอองที่เกิดจากการเก็บรวบรวมการขนถ่าย และการกำจัดขยะก็ยังคงเป็นเหตุรำคาญที่มักจะได้รับการร้องเรียนจากประชาชนในชุมชนอยู่เสมอ อีกทั้งอุจาดตาน่าขยะแขยง

4. ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธี ปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษจาก

ขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ และนอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของขยะมูลฝอย ถ้าขยะมีซากถ่าน ไฟฉาย ซากแบตเตอรี่ ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์มาก ก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณโลหะหนักพวกปรอท แคดเมียม ตะกั่ว ในดินมาก ซึ่งจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศน์ในดิน และสารอินทรีย์ในขยะมูลฝอยเมื่อมีการย่อยสลาย จะทำให้เกิดสภาพความเป็นกรดในดิน และเมื่อฝนตกมาชะกองขยะมูลฝอยจะทำให้ น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลปนเปื้อนดินบริเวณรอบ ๆ ทำให้เกิดมลพิษของดินได้ การปนเปื้อนของดิน ยังเกิดจากการนำมูลฝอยไปฝังกลบ หรือการชักยอกนำไปทิ้งทำให้ของเสียอันตรายปนเปื้อนในดิน ถ้ามีการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันมีสารพิษทำให้คุณภาพของอากาศเสีย ส่วนมลพิษทางอากาศจากขยะมูลฝอยนั้น อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากมลสารที่มีอยู่ในขยะ และพวกแก๊สหรือไอระเหย ที่สำคัญก็คือ กลิ่นเหม็นที่เกิดจากการเน่าเปื่อยและสลายตัวของอินทรีย์สารเป็นส่วนใหญ่

5. ทำให้เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ ขยะมูลฝอยที่ทิ้งและรวบรวมโดยขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มากับของเสียอันตราย

6. เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ขยะมูลฝอยปริมาณมาก ๆ ย่อมต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลกระทบจากขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเปื้อนน้ำเสีย อากาศเสียดินปนเปื้อนเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

7. ทำให้ขาดความสวยงาม การเก็บขนและกำจัดที่ดีจะช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันสะท้อนถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้นหากเก็บขนไม่ดี ไม่หมด กำจัดไม่ดี ย่อมก่อให้เกิดความไม่น่าดู ขาดความสวยงาม บ้านเมืองสกปรก และความไม่เป็นระเบียบส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2.2.5 ปัญหาจากสภาพสิ่งแวดล้อมขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย เป็นตัวการสำคัญประการหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างหมดจดหรือจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ดังนั้นขยะมูลฝอยจึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ (เทศบาลเมืองทุ่งสง , 2553)

1. อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ก่อให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศทำให้คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม
2. น้ำเสีย เกิดจากกองขยะมูลฝอยบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะมูลฝอยจะเกิดน้ำเสีย มีความสกปรกมาก ซึ่งจะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดภาวะมลพิษของแหล่งน้ำ
3. แหล่งพาหะนำโรค เกิดจากการกองขยะมูลฝอยบนพื้นเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

4. เหตุรำคาญและความไม่น่าดู เกิดจากการเก็บขยะมูลฝอยไม่หมด รวมทั้งการกองขยะมูลฝอยบนพื้นซึ่งจะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนและเกิดภาพไม่สวยงาม ไม่เป็นสุนทรียภาพ

สาเหตุปัญหาจากมุมมองผู้ที่เกี่ยวข้อง

กรมควบคุมมลพิษ ได้สรุปสาเหตุปัญหาขยะมูลฝอยจากมุมมองผู้เกี่ยวข้อง (กรมควบคุมมลพิษ, 2552) ไว้ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น และการนำมารีไซเคิลยังมีอยู่อย่างจำกัด
2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย
3. หน่วยงานส่วนกลางขาดขบวนการกำกับให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ
4. ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วม
5. ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการ

2.2.6 แนวทางการแก้ไขปัญหา

1 เร่งรัด ให้ท้องถิ่น เทศบาล สุขาภิบาล ทุกแห่ง ทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอ ในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ

2 เร่งรัด ให้มีการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคและเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ

3 ควรมีนโยบายและมาตรการ ตลอดจนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของประเทศเพื่อเป็นกรอบให้ท้องถิ่นนำไปดำเนินการ

4 ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่ต้องเป็นภาระในการกำจัด การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน (increased product lifetime) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร มีอายุการใช้งานนาน หากชำรุดแล้วควรมีการซ่อมแซมให้ใช้งานได้นานที่สุดก่อนที่จะทิ้งไป ลดการบริโภค (decreased consumption) วัสดุที่กำจัดยาก หรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

1) ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ การนำทรัพยากรจากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ (material recovery) และนำมาผลิตเป็น พลังงานเป็นพลังงาน (energy recovery) เป็นการนำขยะมูลฝอยที่มีทรัพยากรหลายอย่างผ่านกระบวนการ ทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำมาทำปุ๋ย นำมาเผาเพื่อให้ได้พลังงานความร้อน

2) สนับสนุน ให้มีการปลูกฝังทัศนคติ และสร้างค่านิยมของประชาชนในการร่วมมือรักษาความสะอาด โดยให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ในระดับประชาชนทั่วไปและในหลักสูตรการเรียนการสอน และให้มีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยสื่อทุกประเภท

3) เร่งดำเนินการปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานมากขึ้น รวมทั้งเข้มงวดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นและจริงจัง

4) ในด้านขยะมูลฝอยติดเชื้อ จำเป็นต้องเร่งแก้ไขเพราะปัจจุบันปริมาณเพิ่มมากขึ้นและยังขาดการจัดการที่ถูกต้อง โดยการให้สถานพยาบาลและโรงพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการ ดังนี้

- การเตรียมขยะมูลฝอยติดเชื้อเพื่อรอการบำบัด ขยะมูลฝอยติดเชื้อควรจะได้มีการฆ่าเชื้อก่อนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ก่อนบรรจุในถุงสีแดงที่เตรียมไว้

- การเก็บขนและขนส่งไปกำจัด ควรใช้รถที่เป็นระบบปิดทั้งหมดในการขนเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ในการป้องกันโดยเฉพาะบุคคล

- วิธีการกำจัดในขณะนี้ยังไม่เหมาะสม เพราะใช้วิธีฝังและการเผาที่ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากขาดงบประมาณ ควรจะได้มีการร่วมมือกันระหว่างสถานพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชนได้ช่วยกันจัดสร้างระบบบำบัดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วม

2.3.1 การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ

1. การลดปริมาณขยะมูลฝอย การลดปริมาณขยะมูลฝอยสามารถทำได้ดังนี้

- 1) การพยายามลดปริมาณขยะมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร และมีอายุการใช้งานนาน หรือ เลือกใช้สินค้าชนิดเดิม

- 2) การลดปริมาณวัสดุเป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย

2. การนำมาใช้ซ้ำ โดยการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่อีก หรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีกๆ เช่น ขวดน้ำหวาน นำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้ว นำมาใส่น้ำตาลนั่นคือการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ของใหม่

3. การนำมาแก้ไข โดยการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น แก้ว

4. การแปรรูปและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ โดยการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นสินค้าใหม่ นั่นคือการนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติก กระดาษขวด โลหะต่าง ๆ นำกลับมาหลอมใหม่

5. การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดมลพิษโดยการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผลิตจากวัสดุประสงค์

2.3.2 หลักเกณฑ์ มาตรฐาน ภาระรองรับขยะมูลฝอย(กรมควบคุมมลพิษ, 2550)

1. ภาระรองรับขยะมูลฝอย

1.1 ถึงขยะ เพื่อให้การจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดการปนเปื้อนของขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จะต้องมีการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอย (station) และให้มีการแบ่งแยกประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอยตามสีต่าง ๆ โดยมีถุงบรรจุภายในถึงเพื่อสะดวกและไม่ตกหล่น หรือแพร่กระจาย ดังนี้

1.1.1 แสดงถังขยะสีเขียว ถังขยะสีเขียว รองรับขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น ผักผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้

1.1.2 แสดงถังขยะสีเหลือง ถังขยะสีเหลือง รองรับขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ

1.1.3.แสดงถังขยะสีเทาฟ้าสีส้ม ถังขยะสีเทาฟ้าสีส้ม รองรับขยะที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระป๋องสีสเปรย์ กระป๋องยาฆ่าแมลง ภาชนะบรรจุสารอันตรายต่าง ๆ

1.1.4. แสดงถังขยะสีฟ้า ถังขยะสีฟ้า รองรับขยะย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษและไม่คุ้มค่าการรีไซเคิล เช่น พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ขวดพลาสติก โฟม และฟอล์ยที่เปื้อนอาหาร

1.2 ถึงขยะ ถึงขยะสำหรับแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนและจะต้องมีการคัดแยกรวบรวมใส่ถุงขยะมูลฝอยตามสีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1 2.1 ถึงสีเขียว รวบรวมขยะมูลฝอยที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้เช่น ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้

1 2.2 ถึงสีเหลือง รวบรวมขยะมูลฝอยที่สามารถนำมารีไซเคิลหรือขายได้ เช่น แก้ว กระดาษพลาสติก โลหะ อลูมิเนียม

1 2.3 ถึงสีแดง รวบรวมขยะมูลฝอยที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ ขวดยา ถ่านไฟฉาย กระป๋องสีสเปรย์ กระป๋องสารฆ่าแมลง ภาชนะบรรจุสารอันตรายต่าง ๆ

1 2.4 ถึงสีฟ้า รวบรวมขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายไม่ได้ไม่เป็นพิษและไม่คุ้มค่าการรีไซเคิล เช่นพลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่สำเร็จรูป ขวดพลาสติก โฟม และฟอล์ยที่เปื้อนอาหาร

2. เกณฑ์มาตรฐานภาระรองรับขยะมูลฝอย

น้ำหนัก

- ควรมีสัดส่วนของถังขยะมูลฝอยจากพลาสติกที่ใช้แล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 โดย
- ไม่มีส่วนประกอบสารพิษ (toxic substances) หากจำเป็นควรใช้สารเติมแต่งในปริมาณที่น้อยและไม่อยู่ในเกณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
- มีความทนทาน แข็งแรงตามมาตรฐานสากล
- มีขนาดพอเหมาะมีความจุเพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอย สะดวกต่อการถ่ายเทขยะมูลฝอยและการทำความสะอาด
- สามารถป้องกัน แมลงวัน หนู แมว สุนัข และสัตว์อื่น ๆ มิให้สัมผัสหรือคุ้ยเขี่ยขยะมูลฝอยได้

3. จุดรวบรวมขยะมูลฝอยขนาดเล็ก

เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมและประหยัด จึงต้องมีการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอยขึ้นโดยจุดรวบรวมขยะมูลฝอยจะกำหนดไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ หมู่บ้าน โดยมีภาชนะรองรับตั้งไว้เป็นจุด ๆ เช่น กำหนดให้จุดรวบรวม 1 จุด ต่อจำนวนครัวเรือน 50 - 80 หลังคาเรือน จุดแรกจะตั้งที่ปากประตูทางเข้าหมู่บ้าน แต่ละครัวเรือนจะรวบรวมขยะมูลฝอยที่คัดแยกได้ โดยถุงพลาสติกตามประเภทของสีต่าง ๆ มาทิ้งที่จุดรวบรวมขยะมูลฝอย

4. นโยบายที่เกี่ยวข้อง มาตรการและแนวทางปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยจากอดีตถึงปัจจุบัน

กรมควบคุมมลพิษ ได้สรุปแนวทางการจัดขยะมูลฝอยจากอดีตถึงปัจจุบัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2552) ไว้ดังนี้

1. ขยะ คือ สิ่งอันเป็นที่น่ารังเกียจ ไม่มีใครต้องการ
2. แนวทางการจัดการขยะ คือ การเก็บรวบรวม เก็บขน และการกำจัดให้มากที่สุด และเร็วที่สุด (ตัวชี้วัดการทำงาน คือ ไม่มีขยะตกค้าง และปริมาณขยะต่อหัวลดลง)
3. วิธีการจัดการขยะ คือ เน้นการลงทุนจำนวนมาก ซื้อรถเก็บขนจ้างคนเก็บขนหาพื้นที่กำจัด หาเทคโนโลยีกำจัด หาเงินอุดหนุนจากส่วนกลางให้มากที่สุด (ตัวชี้วัดการทำงานคือ มีพื้นที่กำจัดขยะ)
4. ผู้รับผิดชอบการจัดการขยะ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เพียงผู้เดียว
5. ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาเชิงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ของพื้นที่ตนเอง
6. ใช้ความรู้การจัดการไม่สอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง
7. ไม่ได้มองปัญหาขยะว่าเป็นปัญหาทางสังคม มองขยะว่าเป็นความสกปรกที่ต้องกำจัด (ตัวชี้วัดการทำงาน คือ การกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล)
8. ไม่ได้มีการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความขัดแย้งของกลุ่มคนในพื้นที่กำจัดขยะ

9. เน้นการจัดการขยะที่ปลายทาง ไม่ได้พิจารณาต้นทางของการเกิดหรือการป้องกันการเกิดขยะ

10. ขาดการเชื่อมโยงวิธีการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การสร้างประโยชน์จากขยะ การเพิ่มมูลค่าขยะ การให้ชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อน เป็นต้น

11. ขาดการพัฒนากลไกภาคสังคมที่จะเข้ามาช่วยในกระบวนการจัดการขยะ

2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจของพนักงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ต้องการการมีส่วนร่วมของพนักงานทั่วไป จึงจะส่งผลให้การบริหารจัดการงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจของพนักงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี กำลังเป็นที่นิยม และใช้เป็นข้อได้เปรียบของเส้นทางการแข่งขันกันทางธุรกิจ โดยเน้นเป้าหมายของการมีพันธมิตรร่วมกัน การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร และผู้ได้บังคับบัญชาในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร แนวคิดหลักของการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือการให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล เป็นนวัตกรรมในการบริหารที่สนับสนุนให้กลุ่มงานมีส่วนร่วม และเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการ โดยมีการพัฒนาติดต่อสื่อสาร มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ อาจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือในกระบวนการบริหาร

ความหมายของการมีส่วนร่วม

เนตินา โพธิ์ประสระ (2541) การมีส่วนร่วม หมายถึง การได้เข้าไปเกี่ยวข้องที่อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้

สายสุนีย์ ปวุฒินันท์ (2541, หน้า 41) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กิติ กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผล โครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเข้าไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

โกวิทย์ พวงงาม (2541) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มองค์กรชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคล ได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจ ความคิด และโอกาสได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น

ทองใบ สดขารี (2543, หน้า 227) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น มีลักษณะเป็นกระบวนการที่จะทำให้พนักงานมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับ

งานของตน บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมีความผูกพันในการทำงานยิ่งกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงานและมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ (Recognition) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น (Self-esteem) นอกจากนี้ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรส่งผลให้เขามีความชัดเจนในความคาดหวังมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจการทำงานและการบริหารงานในองค์กรได้ดียิ่งขึ้นอีก ทั้งจะเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการทำงานกับระบบรางวัลได้ดีขึ้น

Newstrom and Davis (1993) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “เป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม”

คีท (Keith, 1972:136) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อกลุ่มดังกล่าวด้วย

รีเดอร์ (Reeder, W.W., 1974:39) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ลีล (Lele, U.) (ความหมายของการมีส่วนร่วม, ออนไลน์:2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนมีความรู้สึกไวต่อสิ่งต่างๆ ที่ตนได้รับและสามารถที่จะตอบสนองต่อโครงการพัฒนาต่างๆ และสนับสนุนการริเริ่มโครงการต่างๆ ในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เตอร์ตัน (Turton, A.) (ความหมายของการมีส่วนร่วม, ออนไลน์:2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการรวมความสนใจของแต่ละคน ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือ ร่วมกำลังจนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้น

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2541:32) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติ อย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แจงอย่างถูกต้อง

ศิริกุล กิติวิวัฒน์ (2546:20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) เป็นสิ่งที่แสดงความสำคัญ และวิธีการบริหารจัดการสังคมและชุมชนร่วมกันการที่จะทำให้สังคมและระบบการเมืองอยู่ในดุลยภาพได้จึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการและการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการตรวจสอบระบบของสังคม ซึ่งถ้าหากระบวนการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง

Cohen and Uphoff (n.d อ้างถึงใน จริญญา บรรเทิง, 2548) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่า หมายถึง ความร่วมมือของท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์ใดๆก็ตามที่ต้องการให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายของการพัฒนาที่เกิดขึ้นโดยหน่วยงานพัฒนาและรัฐบาลกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมทำ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมก็ได้ และยังเป็นวิธีการที่ ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมยังทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผลให้บุคลากรเกิดความพอใจในการทำงาน เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วมมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานลักษณะของการมีส่วนร่วม Cotton et al. (1984 อ้างถึงใน เนตินา โพธิ์ประเสริฐ, 2541 หน้า 17) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมออกดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal-informal

Participation)

1.1 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามระบบขององค์กร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามหน้าที่ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมตามขอบเขตที่องค์กรได้วางนโยบายไว้

1.2 การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีการสร้าง เป็นการร่วมตกลงกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ระหว่างพนักงานในบรรยากาศของความเป็นส่วนตัวมากกว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

2. การมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม (Direct-indirect Participation)

2.1 การมีส่วนร่วมทางตรง เป็นการมีส่วนร่วมกันโดยตรงที่สมาชิก หรือพนักงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมโดยตรงแบบทันที พนักงานแต่ละคนมีสิทธิและโอกาสที่จะแสดงการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้อง

2.2 การมีส่วนร่วมทางอ้อม เป็นการมีส่วนร่วมของพนักงาน โดยผ่านทางตัวแทนพนักงาน Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน จริญญา บรรเทิง, 2548) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ นี้ นักวิชาการสาขาต่าง ๆ มีจุดเน้นของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นักบริหารมักจะเน้นถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและนักเศรษฐศาสตร์มักจะเน้นการมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์ แต่สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น ยังไม่มีการศึกษาที่กว้างขวางนักซึ่ง Cohen and Uphoff ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตัดสินใจชนิดนี้เป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกตัดสินใจ เลือกเปรียบเทียบได้กับการวางแผน เพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ชนิด คือ

1.1 การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (Initial Decisions) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการจากคนในท้องถิ่น และวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรม โดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจ ในระยะนี้สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญของท้องถิ่นและป้องกันความเข้าใจที่อาจจะเกิดขึ้นและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งคนในท้องถิ่นสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น โครงการทั้งในเรื่องการเงิน การจัดสรรบุคลากร ตลอดจนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการและสนับสนุนโครงการที่จะนำเข้ามา

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (On-going Decisions) คนในท้องถิ่นอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงเริ่มต้น แต่ถูกขอร้องให้เข้ามาดำเนินการเมื่อโครงการเข้ามา ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3 การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (Operational Decisions) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในท้องถิ่น มีการรวบรวมขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ กรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบด้วย การประชุมเพื่อจัดทำนโยบาย การคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติคนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น นำมาใช้เพื่อพัฒนาโครงการ การส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และอื่น ๆ แสดงให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้ คือ การรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอย่างไร โดยวิธีการสมัครใจ การได้รับค่าตอบแทน หรือโดยการบีบบังคับ การสนับสนุน เรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Project Demonstration and Co-ordination) คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน โดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสา ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการ มีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหาร หรือประสานงาน วิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในท้องถิ่นแล้วยังช่วยให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายใน และได้รับคำแนะนำซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผลเสียที่ตามมาหลังจากนำโครงการเข้ามา และผลที่เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ควรมองข้ามไป การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด คือ

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ และทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้นเหลือได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วม และดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจการสาธารณูปโภค การเพิ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามาเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจทางการเมือง และความรู้สึกว่าตนเองทำงานมีประสิทธิผล การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วย เพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วม หากผลที่ออกมาตรงกันข้ามกับความคาดหวัง จะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นส่วนที่มีการเขียนเป็นรายงานไว้น้อย

สามารถประเมินโครงการได้ 2 รูปแบบคือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมากกว่าคนในท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ประเมินผล ด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อโครงการ ประเมินว่ามีผู้เห็นด้วยกับโครงการหรือไม่ ผู้ที่มีส่วนร่วมได้แก่ใครบ้าง มีส่วนร่วมโดยวิธีใด มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไปอย่างไร และทำอย่างไร ความคิดเห็นต่าง ๆ จึงจะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์

2.5 งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะในชีวิตประจำวันของชุมชนทางวิชาการ และประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการรณรงค์จัดการขยะที่สัมฤทธิ์ผล ผลการศึกษาวิจัยพบว่าปริมาณขยะที่เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยวันละ 3.01 กิโลกรัม พฤติกรรมการทิ้งขยะของชาวเชียงใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่ดี และเห็นควรให้ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ทำการรณรงค์แยกขยะเปียกออกจากขยะแห้งให้ได้ บุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งชายหญิง ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน อายุต่างกัน รายได้ต่างกัน หรืออยู่ในชุมชนต่างกัน ต่างมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมด้านขยะไม่แตกต่างกัน สำหรับประเด็นความรู้เรื่องการกำจัดขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ ใช้วิธีแอบทิ้งทั่วไปซึ่งเป็นความเข้าใจผิด อันทำให้เกิดภาพลบแก่เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องเร่งแก้ไขให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะให้เทศบาลนครเชียงใหม่รณรงค์เรื่องความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณาขึ้นค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะ แต่ต้องมีการจัดการให้ดีขึ้น และรณรงค์ให้นำขยะแห้งไปแยกแล้วนำกลับไปใช้ประโยชน์อีกด้วยวิธีต่าง ๆ ควรมีการร่วมมือระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่กับองค์กรประชาชน และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการร่วมรณรงค์จัดการขยะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คำขวัญ เรียงความ เพลงสั้น วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มบุคคลเป้าหมายสำคัญที่ควรเน้นก่อนอื่น คือ กลุ่มบุคคลที่อายุยังไม่มากเพราะเป็นกลุ่มบริโภคนิยมที่ผลิตขยะมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ

เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์ (2540) ศึกษาเรื่องการแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาความร่วมมือของประชาชนในการแยกทิ้งมูลฝอยลงในถังมูลฝอยเปียกและถังมูลฝอยแห้งที่ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ได้จัดเตรียมไว้ ปรากฏว่าประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกมูลฝอยของค์ประกอบมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียน ยุพราชวิทยาลัย ตลาดสดเมืองใหม่แอร์พอร์ตพลาซ่า โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ และชุมชนเคหะหนองหอย ส่วนใหญ่ประกอบด้วยกระดาษ (ร้อยละ 15.8 – 38.4) พลาสติก (ร้อยละ 10.1 – 25.5) และเศษอาหาร (ร้อยละ 9.7 – 45.7) และจากการประเมินความเป็นไปได้ในการแยกมูลฝอย และรูปแบบการแยกมูลฝอยที่เหมาะสมในแหล่งกำเนิดต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ คือ โรงเรียนควรมีการแยกมูลฝอยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กระดาษ 2) พลาสติก 3) มูลฝอยทั่วไป ศูนย์การค้าและโรงแรมควรมีการแยกมูลฝอยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กระดาษ 2) แก้ว พลาสติก และโลหะ 3) มูลฝอยทั่วไป ตลาดสดและชุมชนควรมีการแยกมูลฝอยออกเป็น 2

ประเภท ได้แก่ 1) มูลฝอยเปียก 2) มูลฝอยแห้ง นอกจากนี้มูลฝอยที่แยกประเภทแล้ว ในส่วนของกระดาษ และพลาสติกสามารถนำไปขายแก่ผู้รับซื้อของเก่าได้โดยตรงมูลฝอยจากศูนย์การค้าและโรงแรมที่แยกรวม เป็น แก้ว พลาสติก และโลหะ ควรมีแยกประเภทอีกครั้งก่อนนำออกจำหน่าย และมูลฝอยเปียกและมูลฝอย แห้งที่แยกแล้วจากตลาดสดและชุมชนให้ทางเทศบาลเป็นผู้จัดเก็บนำไปใช้ประโยชน์หรือกำจัดด้วยวิธีการที่ เหมาะสมต่อไป

มิตรา สมารถ และรักกิจ ศรีสินทร์ (2540) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการร่วมมือระหว่าง ประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง ผลการศึกษาวิจัยแยกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1) ข้อมูลพฤติกรรมและกลุ่มความคิดเห็นของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.9) ไม่ได้แยกประเภทมูลฝอย เพราะการเก็บขนของพนักงานยังรวมอยู่ในรถคันเดียวจึงไม่มี ประโยชน์ในทางปฏิบัติ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.7) พร้อมจะร่วมมือกับนโยบายการแยกประเภท มูลฝอยก่อนนำทิ้ง

2) ข้อมูลการปฏิบัติและข้อคิดเห็นของกลุ่มเจ้าหน้าที่ จากแบบสอบถามที่ทอดไปยัง เจ้าหน้าที่และสำนักงานเขตต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่าปัญหาการจัดการมูลฝอยในพื้นที่มีหลายปัญหาดด้วยกัน เช่น ปัญหาขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและอุปกรณ์เครื่องใช้ (ร้อยละ 53.7) ปัญหาระบบการจัดการไม่ สามารถรองรับปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นได้ (ร้อยละ 43.4) และปัญหาประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ (ร้อยละ 87.1) เป็นต้น

3) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์จากพื้นที่เป้าหมาย 8 จังหวัดหัวเมืองหลัก คือ ระยอง พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ พิษณุโลก ภูเก็ต และกระบี่ ปรากฏผลการวิจัยพบว่า ทุกเทศบาลล้วนมีปัญหาเหมือนกัน 2 ประการ คือ งบประมาณในการจัดเก็บและการกำจัดมูลฝอยของท้องถิ่น มีไม่เพียงพอ และปัญหาประชาชนไม่ให้ความสำคัญและความร่วมมือกับการแยกประเภทมูลฝอยที่ได้ ดำเนินการไปแล้ว

4) ข้อเสนอแนะและการระดมสมอง สรุปผลได้ดังนี้ คือ การแยกประเภทมูลฝอยควรมุ่งเน้น เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชน การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการ แยกมูลฝอย รัฐควรให้การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิลให้มากขึ้นแรงจูงใจให้ประชาชนและองค์กร บริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอย และควรมีมาตรการทางกฎหมายที่จะ ช่วยสร้างให้การดำเนินการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง ดำเนินการไปได้ด้วยดี

กิงกาญจน์ บุญมา (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยใน บ้านใหม่ หลังมอ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในชุมชนให้มีการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยในฐานะที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ เสียในการจัดการขยะและได้รับผลกระทบจากการทิ้งขยะมูลฝอยทั้งสิ้นเช่น ร้านค้าประชาชนทั่วไป นักศึกษาที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้สิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยของชุมชนเปลี่ยนแปลง ไป การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการทิ้งขยะรวมถึง การให้มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาคือหลักการ

สำคัญในอันที่จะต้องช่วยกันเสริมสร้างและช่วยกันดำรงรักษาไว้ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนบ้านใหม่หลังมอต่อไปและอย่างบูรณาการ

ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะชุมชน: กรณีบ้านดงม่อนกระทิง นครลำปาง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีการจัดการขยะมูลฝอย แบบมีส่วนร่วมด้วยตนเอง การจัดหาแรงงานการบริหารกองทุนขยะ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติ เพื่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมของชาวบ้าน มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลนครลำปาง โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ซึ่งการดำเนินการจัดการขยะของชุมชนของบ้านดงม่อนกระทิงเป็นการเสริมการทำงานของชุมชน ให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอย การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการบริการให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และชุมชนเองมีรายได้เข้ามาบริการกองทุนเพิ่มมากขึ้น

ศุภชัย ไชยลังกา (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อจัดทำแบบปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่าการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การเผา การนำขยะไปฝังกลบ หรือแม้กระทั่งการนำมูลฝอยไปทิ้งตามที่สาธารณะโดยเฉพาะครัวเรือนต่าง ๆ ยังมิได้มีการคัดแยกขยะ การเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีระดับต่ำ ปริมาณมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้ม เพิ่มตามจำนวนประชากรและนักท่องเที่ยว อีกทั้งการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สาย ยังมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ ยานพาหนะในการบรรทุกขยะมูลฝอย แต่ทางเทศบาลได้มีโครงการแผนฟื้นฟูแก้ไขในระยะยาว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมูลฝอยที่นับวันเพิ่มมากขึ้น

เรืองเดช ทองสถิต (2545) การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นในการจัดการขยะของชุมชน: กรณีศึกษาตำบลหมอมือ อำเภอแม่จิม จังหวัดน่าน โดยกรณีศึกษาพบว่าปัจจัยทางบุคคล คือ เพศ อายุ ต่างมีผลต่อความคิดเห็นต่อการจัดการขยะที่แตกต่างกันปัจจัยทางสังคม การเรียนรู้ข่าวสารของทางราชการ รวมถึงปัจจัยความคิดเห็นทางสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลต่อระดับความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยปัจจัยทางการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อบทบาทของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มักมีความคิดริบผิชอบต่อการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยส่วนรวมแล้วมีความคิดเห็น ทางด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนในทางลบ ในส่วนแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษาวิจัยแนะนำให้ใช้มาตรการ “ใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบ” นั่นคือ การจัดการบริหารโดยการใช้มาตรการทางกฎหมาย ทางเทศบัญญัติของส่วนท้องถิ่น การรณรงค์ เพื่อสร้างความตระหนักในชุมชน มีการจัดการขยะในครัวเรือนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพโดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัย การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีขอบเขตและวิธีการดำเนินงานดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย

- พื้นที่ตำบลไถ่คำ จำนวน 13 หมู่บ้าน
- พื้นที่บ่อกำจัดขยะคงสีบู่ จำนวน 102 ไร่

3.1.2 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- ผู้นำในชุมชน ตำบลไถ่คำ 13 หมู่บ้านจำนวน 36 คน
- สมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำ 13 หมู่บ้าน จำนวน 600 คน
- เทศบาลตำบลไถ่คำ
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ
- หน่วยงาน องค์การที่นำขยะมาทิ้งที่ตำบลไถ่คำ
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไถ่คำ
- โรงเรียน

3.1.3 ขอบเขตระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 1 ปี

ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน เมษายน 2557 ถึง-วันที่ 31 เดือน มีนาคม 2558

3.2. การเก็บข้อมูล

3.2.1 เนื้อหาข้อมูล

1. ทรัพยากร

1.1 ที่ดิน

- ที่ทำกิน - ที่อยู่อาศัย - ที่สาธารณะประโยชน์

1.2 แหล่งน้ำ/ระบบน้ำ

- 1.2.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ (- ห้วย -หนอง - คลอง - บึง)
- 1.2.2 แหล่งน้ำที่คนสร้างขึ้น (- หนองน้ำคนขุด - บ่อบาดาล - ประปา)

1.3 ป่าไม้

- 1.3.1 ป่าสาธารณะ (- อุทยาน - วนอุทยาน - ป่าชุมชน)

1.3.2 ป่าส่วนบุคคล (- สวนป่า - ป่าหัวไร่ปลายนา)

2. สังคม

- ที่ตั้ง/อาณาเขต
- ประชากร (- จำนวน - เพศ - อายุ)
- ประวัติชุมชน
- เครือญาติ (- ตระกูลหลักในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลหลักในชุมชน อำนาจของกลุ่มตระกูลหลักในชุมชน)
- ผู้นำชุมชน (- ทหาร - ไม่เป็นทางการ)
- กลุ่ม/องค์กรชุมชน (- กลุ่มที่รัฐจัดตั้ง - กลุ่มที่ชุมชนจัดตั้งเอง)
- การศึกษา (- การศึกษาในระบบ - การศึกษานอกระบบ)
- สาธารณูปโภค (- ไฟฟ้า - ประปา - การคมนาคม - การสื่อสาร)
- สุขภาพ โรคที่พบ สาเหตุ การรักษา (- แผนปัจจุบัน - แพทย์พื้นบ้าน)

3. เศรษฐกิจ

- รายได้
 - อาชีพหลัก
 - ภาคเกษตร (- ทำนา - ทำสวน - ทำไร่ - เลี้ยงสัตว์ - ประมง)
 - อาชีพเสริม
 - นอกภาคเกษตร (- รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ - เอกชน)
- รายจ่าย
- หนี้สิน
 - ในระบบ (- ธนาคารพาณิชย์ - สหกรณ์ - กลุ่มในชุมชน)
 - นอกกระบบ (- นายทุน - ญาติพี่น้อง - อื่นๆ)
- เงินออม

4. พื้นที่

- ขนาด
- จำนวนพื้นที่
 - ลักษณะสูง/ต่ำ (- โกล - ภูเขา - ทุ่ง - ลุ่ม)
 - ลักษณะดิน (- ทราย - เหนียว - ร่วน)
 - การใช้ประโยชน์ (ป่า - ที่อยู่อาศัย - เกษตร - แหล่งน้ำ - เลี้ยงสัตว์)
 - การถือครองกรรมสิทธิ์ (ราชการ - ส่วนบุคคล - เอกชน)

5. วัฒนธรรม

- ความเชื่อ
 - เกี่ยวกับสุขภาพ
 - เกี่ยวกับการผลิต

- เกี่ยวกับการดำรงชีวิต - เกี่ยวกับการคงอยู่ของสังคม
- ประเพณี (ประเพณีนิยม - ประเพณีเฉพาะถิ่น)
- ภูมิปัญญา
 - ด้านอาชีพ - ด้านสุขภาพ - ด้านศิลปะพื้นถิ่น
 - ด้านการปกครองชุมชน

6. กลุ่ม

- สำนักงาน (ประวัติการตั้ง วัตถุประสงค์ สมาชิก โครงการ ระเบียบ กิจกรรม กลุ่ม แหล่งทุน/กองทุน)
- การบริหารจัดการ (- แผนงาน การดำเนินกิจกรรม ระบบการสนับสนุนการ ติดตาม ระบบการสื่อสาร การเงิน/บัญชี การประสานงาน ประเมินผล/รายงาน)

3.2.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

- 1.ผังรอบใน
- 2.ผังรอบนอก
- 3.เส้นประวัติศาสตร์
- 4.ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึก
- 5.แบบสำรวจเก็บข้อมูล
- 6.เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 7.อินเทอร์เน็ต

3.3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ

วิธีการดำเนินโครงการวิจัยนี้ ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก คือ ขั้นการชี้แจงทำความเข้าใจในการทำงานโครงการให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการปฏิบัติการ และสรุปผลการวิจัย เป็น แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจโครงการ วางแผนปฏิบัติงาน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2557 ที่ ห้องประชุมเทศบาลตำบลไถ่คำ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการวิจัย แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย และ เพื่อบรรยายการดำเนินการโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุม มีทั้งหมด 37 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน พี่เลี้ยง 1 คน มีขั้นตอนการดำเนินการ โดย หัวหน้าโครงการกล่าวเปิดการประชุม ทบทวนรายละเอียดของโครงการ แบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย และมอบหมายการดำเนินกิจกรรม ผลการดำเนินกิจกรรม แบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย เป็น 7 ฝ่าย ได้แก่

- | | |
|------------------|-----------------------------|
| 1) ฝ่ายประสานงาน | 1 นายสะอาด รุจิตร |
| | 2 นายทนต์ศักดิ์ อาจระจันทร์ |
| | 3 นายมิตร จักขุรัตน์ |

- | | |
|----------------------|---|
| 2) ฝ่ายเลขานุการ | 1 นายปราณีต มั่นคง
2 นางละเอียด เหล่าเกา
3 นางสาวท ธนุศิลป์
4. นางสาวลลิตา แสนสนุก |
| 3) ฝ่ายปฎิคม | 1 นายสายทอง ธนวิโรจน์
2 นายบุญเพ็ง โพศาราช
3 นายหนูกร ช่วยมิตร
4 นายสีทา กิณวิวงศ์
5 นายถนอม คำแก้ว
6 นายเชิญ สัทชนะกุล |
| 4) ฝ่ายวิชาการ | 1 นายวิจิต บุตรชา
2 นายอุดร จัมภกิจ
3 นายจิระศักดิ์ สมศรี
4 นายสถิต แสงเพชร
5 นายอำสิน สุนันทิพย์
6 นายสินธุ มั่นคง
7 นายจำเนียร สมสินทร์
8 นายวันชั้น เนตรวงศ์
9 นายบัวเรียน พระศรี
10 นายบุญเพ็ง สาโคด
11 ครูโรงเรียนบ้านไร่สมบูรณ์
12 ครูโรงเรียนบ้านโคกศรีหนองคลอง
13 นายสมหวัง ลินชู |
| 5) ฝ่ายเหรียญก | 1 นายเลียง กุติการ
2 นายบัน เนตรวงศ์
3 นายฤธี สายสมุทร |
| 6) ฝ่ายตรวจสอบ | 1 นายมัจฉา กุลบุตร
2 นางจันทร์รา วรรณจินดา
3 นายประมวล ศาสตราชัย
4 นายลุน ทานะสินทร์
5 พระครูปัญญาวุฒิสถิต |
| 7) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ | 1 นายวรรณนา เนตรพันธ์
2 นายกลม คุณมี |

3 นายทองพูล วรรณพัฒน์

มีการมอบหมายการดำเนินกิจกรรม คือ 1) ให้แต่ละชุมชนจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตนเอง 1 ชุด 2) ให้แต่ละชุมชนจัดทำแผนที่ทำมือทั้งด้านสังคม ด้านภูมิศาสตร์ และด้านทรัพยากร 3) นัดหมายให้นำการบ้านทั้ง 2 ข้อ มารวมเป็นภาพตำบล ในวันที่ 28 มิถุนายน 2557 ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไถ่คำ พร้อมเตรียมคำถามที่จะถามชาวบ้านเมื่อลงเก็บข้อมูลในชุมชน เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล **ปัญหาอุปสรรค** การดำเนินการอยู่ในช่วงเริ่มลงทำนา ทำให้ทีมวิจัยกลับก่อน และทีมวิจัยมีความเข้าใจพื้นฐานด้านการวิจัยท้องถิ่นน้อย



2. การสร้างความเข้าใจกับชุมชน จัดขึ้นวันที่ 15 - 25 มิถุนายน 2557 สถานที่จัดกิจกรรม หมู่ที่ 1 – 13 ตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ โดยการไปชี้แจงทำความเข้าใจในแต่ละหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการวิจัยกับชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยทีมวิจัยจำนวน 36 คน ประกอบด้วยทีมและประชาชนในหมู่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน

ตารางลงเวทีทำความเข้าใจกับชุมชน

ลำดับ ที่	หมู่ที่/บ้าน	วันลงเวที	สถานที่	เวลา
1	หมู่ที่ 1 บ้านไถ่คำ	15 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
2	หมู่ที่ 2 บ้านบ่อนุ	16 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
3	หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง	17 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
4	หมู่ที่ 4 บ้านโปโล	18 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
5	หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย	19 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
6	หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์	20 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
7	หมู่ที่ 7 บ้านไร่	21 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
8	หมู่ที่ 8 บ้านไถ่คำ	22 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.

ลำดับ ที่	หมู่ที่/บ้าน	วันลงเวที	สถานที่	เวลา
9	หมู่ที่ 9 บ้านบ่อนุ	16 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
10	หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา	23 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
11	หมู่ที่ 11 บ้านไร่	21 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
12	หมู่ที่ 12 บ้านไก่อำ	22 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.
13	หมู่ที่ 12 บ้านไก่อำ	15 มิถุนายน 2557	ศาลาประชาคม	19.00 น.

ผลการชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน ชุมชนรับรู้เข้าใจกระบวนการในการทำงานวิจัย และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม/ให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี

3. การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล จัดขึ้นวันที่ 28 มิถุนายน 2557 สถานที่จัดกิจกรรมห้องประชุมเทศบาลตำบลไก่อำ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย เพื่อร่วมกันสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล และเพื่อนัดหมายการดำเนินการพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้เข้าร่วมประชุมมีทั้งหมด 37 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน ขั้นตอนการดำเนินการ ทบทวนวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำความเข้าใจร่วมกันเป็นวงใหญ่ว่าข้อมูลที่เก็บมีประเด็นตามวัตถุประสงค์ พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานอธิบายวิธีการแตกกรอบข้อมูลในแต่ละประเด็นพร้อมยกตัวอย่างในประเด็นแรก หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มแยกรายละเอียดของประเด็นข้อมูลในแต่ละด้าน เมื่อแตกกรอบเสร็จแล้ว พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานอธิบายวิธีการเก็บข้อมูล ว่าเก็บโดยวิธีใด แต่ละวิธีต้องใช้เครื่องมืออะไรบ้าง หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มช่วยกันสร้างเครื่องมือ พร้อมกับตั้งคำถามในการที่จะไปถามชุมชนในการจัดเก็บข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ชนิดของข้อมูล ปริมาณ ที่มา นำมาโดยวิธีใด
- 2) ผลกระทบจากการดำเนินโครงการกำจัดขยะ ของ อบจ.อำนาจเจริญ ด้าน
 - สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า น้ำขยะที่ไหลลงพื้นที่ทำนา ไหลสู่ลำน้ำได้ดิน แล้วมีผลต่อผู้คนอย่างไร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
 - ด้านสุขภาพ (กาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ)การเจ็บป่วย ข้อมูลได้จาก จากสาธารณะสุข จากการสัมภาษณ์ในครัวเรือน
 - ด้านเศรษฐกิจ พื้นที่ที่กำจัดขยะ เป็นพื้นที่มีประโยชน์อะไร (แหล่งอาหาร รมื่น)
 - ด้านสังคม ความสัมพันธ์ของผู้คนหลังจากมีการนำขยะมาทิ้งในพื้นที่ตำบลไก่อำ อย่างไร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
- 3) พัฒนาการด้านการจัดการขยะ ทำอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เปลี่ยนมือผู้จัดการขยะ จากใครเป็นใครบ้าง มีวิธีการจัดการอย่างไร (ฝังกลบ เผา ทำปุ๋ย ฯลฯ)

ผลการจัดกิจกรรมได้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล นักวิจัยได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล ส่งผลให้นักวิจัยได้เข้าใจวิธีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลในงานวิจัยเป็นอย่างไร เข้าใจวัตถุประสงค์ของเครื่องมือ นั้น พร้อมทั้งได้แผนการดำเนินงานเก็บข้อมูลร่วมกัน

4. การเก็บข้อมูล จัดขึ้นเมื่อวันที่ 20 - 30 สิงหาคม 2557 มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามใช้จัดการขยะภายในชุมชน และเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มย่อยด้านพัฒนาการจัดการพื้นที่รองรับขยะ ผู้เข้าร่วมเก็บข้อมูล คือ ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน มีรายละเอียดดังนี้

หมู่ที่/บ้าน	ทีมลงเก็บข้อมูล	จำนวน ชุด
หมู่ที่ 1 บ้านไก่อำ	นายบุญเพ็ง สาโคด , นายวันชัย เนตรวงศ์ , นายบัน เนตรวงศ์ นายสะอาด รุจิตร , นางจันทร์ดา วรรณจินดา	30
หมู่ที่ 2 บ้านบ่อ	นายเลียง กุติการ , นายสุวิทย์ ศาสตราชัย , นายมิตร จักรรัตน์ นายอำสิน สุนันทิพย์ , นายทองพูล วรรณพัฒน์	30
หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง	นายสายทอง ธนวิโรจน์ , นายกลม คุณมี , นางอัสนีย์ อภิสากร นายบัวเรียน พระศรี , นายสมหวัง สิ้นชู	40
หมู่ที่ 4 บ้านโปโด	นายแสง บุญหลวง , นายบัวเรียน พระศรี , นายกลม คุณมี นางสมหวัน มิตรตระกูล , นายวิเชียร บุตรชา	40
หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย	นายฤทธิ สายสมุทร , นายอุดร จำกิจ , นายสมหวัง สิ้นชู นายวรรณ เนตรพันธ์ , นายมัจฉา กุลบุตร,นางละเอียด เหล่าภา	30
หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์	นายเชษฐ สักขนะกุล , นายแสง บุญหลวง , นายถนอม คำแก้ว นายจำเนียร สมสินทร์ , นายสิดิต แสงเพชร ,	30
หมู่ที่ 7 บ้านไร่	นายประณีต มั่นคง,นายสินธุ มั่นคง,นายทนงค์ศักดิ์ อาจระจันทร์ นายลุน ทานะสินทร์,นายชาญชัย อาจระจันทร์,นายวิจิต บุตรชา ,	40
หมู่ที่ 8 บ้านไก่อำ	นายบุญเพ็ง สาโคด , นายวันชัย เนตรวงศ์ , นายบัน เนตรวงศ์ นายสะอาด รุจิตร , นางจันทร์ดา วรรณจินดา	30
หมู่ที่ 9 บ้านบ่อ	นายเลียง กุติการ , นายสุวิทย์ ศาสตราชัย , นายมิตร จักรรัตน์ นายวิจิต บุตรชา,นายอำสิน สุนันทิพย์ , นายทองพูล วรรณพัฒน์	30
หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา	นายเลียง กุติการ , นายสุวิทย์ ศาสตราชัย , นายมิตร จักรรัตน์ นายอำสิน สุนันทิพย์ , นายทองพูล วรรณพัฒน์	30
หมู่ที่ 11 บ้านไร่	นายประณีต มั่นคง , นายสินธุ มั่นคง , นายลุน ทานะสินทร์ นายทนงค์ศักดิ์ อาจระจันทร์ , นายชาญชัย อาจระจันทร์	40
หมู่ที่ 12 บ้านไก่อำ	นายบุญเพ็ง สาโคด , นายวันชัย เนตรวงศ์ , นายบัน เนตรวงศ์ นายสะอาด รุจิตร , นางจันทร์ดา วรรณจินดา	30

หมู่ที่/บ้าน	ทีมลงเก็บข้อมูล	จำนวน ชุด
หมู่ที่ 12 บ้านไก่อำ	นายบุญเพ็ง สาโคด , นายวันชัย เนตรวงศ์ , นายบัน เนตรวงศ์ นายสะอาด รุจิตร , นางจันทร์รา วรรณจินดา	30
บ้านแมด 4 หมู่	นายฤทธิ สายสมุทร , นายอุดร ขำภกิจ , นายสมหวัง สิ้นชู นายวรรณา เนตรพันธ์,นายมัจฉา กุลบุตร,นางละเอียด เหล่าเภา	70
รวม		500

ขั้นตอนการดำเนินการคือ ตัวแทนทีมวิจัยในแต่ละหมู่บ้านดำเนินการเก็บข้อมูลในหมู่บ้านของตนเอง โดยนำแนวคำถาม และแบบสำรวจการทิ้งขยะของครัวเรือน นักวิจัยแต่ละคนจะไปเก็บข้อมูลตามความสะดวกของชุมชน ซึ่งส่วนมากจะไปในช่วงเย็น ผลการดำเนินการ นักวิจัยได้พูดคุยกับชุมชน ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2557 ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไก่อำ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้ในภาพรวม เพื่อทราบปัญหาที่มาจากพื้นที่จัดการขยะ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน ขั้นตอนการดำเนินการ คือ หัวหน้าโครงการกล่าวเปิดการประชุม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ยังไม่ครบ มอบหมายการดำเนินกิจกรรม ผลการดำเนินกิจกรรมสรุปแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาทิ้งขยะและการกำจัดขยะของประชาชน

1. ชุมชนของท่านมีปัญหาขยะหรือไม่

- ไม่มี คิดเป็นร้อยละ 46.50
- มี ปัญหาคือ
 - รดขยะไม่มาเก็บ/ส่งกลิ่นเหม็น คิดเป็นร้อยละ 0.50
 - ขยะล้นถัง คิดเป็นร้อยละ 4.50
 - ถังขยะมีน้อยไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 2.50
 - อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50

2. ในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่านทำให้เกิดขยะประเภทใดบ้าง

- ขยะเปียก ได้แก่ เศษอาหารสากระดา เศษผลไม้ เศษผัก
- ขยะแห้ง ได้แก่ เศษแก้ว เศษกระดาษ พลาสติก ใบไม้ กิ่งไม้
- ขยะอันตราย ได้แก่ กระป๋องยาฉีดกันยุง ขวดยาฆ่าแมลง

3. กิจกรรมใดบ้างที่ก่อให้เกิดขยะ

- การอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 82.50
- การเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 6.50
- การค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 14.00
- อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1

4. ท่านมีการแยกขยะก่อนนำไปทิ้งหรือไม่

ไม่ คิดเป็นร้อยละ 54.00

แยก โดย

แยกขยะเป็น 3 ประเภท (ขยะเปียก , ขยะแห้ง , ขยะอันตราย) คิดเป็นร้อยละ 46

แยกเศษอาหาร คิดเป็นร้อยละ 5

อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ -

5. ขยะที่ทิ้ง เป็นขยะประเภทใดมากที่สุด

ขยะเปียก คิดเป็นร้อยละ 39

ขยะแห้ง คิดเป็นร้อยละ 61.50

ขยะอันตราย คิดเป็นร้อยละ 0.5

6. ท่านทิ้งขยะกี่วัน/ครั้ง

มากกว่า 1 ครั้ง/วัน คิดเป็นร้อยละ 5.50

1 วัน/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33

2 วัน/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.50

3 วัน/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.50

มากกว่า 3 วัน/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.50

อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ -

7. ขยะที่ท่านทิ้งแต่ละครั้ง มีน้ำหนักประมาณกี่กิโลกรัม

น้อยกว่า 0.5 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 18.50

1 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 25

1.5 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 15

2 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 17.50

มากกว่า 2 กิโลกรัม ระบุ กิโลกรัม 20

8. ท่านเสียค่าใช้จ่ายในการในการทิ้งขยะหรือไม่

ไม่เสีย คิดเป็นร้อยละ 2

เสีย จำนวนเงิน 20 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 98

9. ท่านมีความพึงพอใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะหรือไม่

พึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 95

ไม่พึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 1

ไม่แสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 4

10. จำนวนเงินที่ท่านพึงพอใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะ

น้อยกว่า 20 บาท คิดเป็นร้อยละ 10

20 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 84

30 บาท/เดือน

คิดเป็นร้อยละ 0.5

11. ความร่วมมือในการจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะที่เทศบาลออกเทศบัญญัติจัดเก็บ

ให้ความร่วมมือ

คิดเป็นร้อยละ 47.50

ไม่ให้ความร่วมมือ

คิดเป็นร้อยละ -

12. ท่านมีวิธีการกำจัดขยะที่บ้านเองหรือไม่ อย่างไร**1. เศษอาหาร**

ทิ้ง

คิดเป็นร้อยละ 75

ขาย

คิดเป็นร้อยละ -

ฝังกลบ

คิดเป็นร้อยละ 18

นำไปใช้ต่อ

คิดเป็นร้อยละ 2.5

เผา

คิดเป็นร้อยละ 0.50

รูปแบบอื่น

คิดเป็นร้อยละ 3

2. ใบไม้/กิ่งไม้

ทิ้ง

คิดเป็นร้อยละ 18.50

ขาย

คิดเป็นร้อยละ 2.50.

ฝังกลบ

คิดเป็นร้อยละ 9.50

นำไปใช้ต่อ

คิดเป็นร้อยละ 5.5

เผา

คิดเป็นร้อยละ 63.5

รูปแบบอื่น

คิดเป็นร้อยละ 2.5

3. เศษกระดาษ/หนังสือเก่า

ทิ้ง

คิดเป็นร้อยละ 5

ขาย

คิดเป็นร้อยละ 87.5

ฝังกลบ

คิดเป็นร้อยละ -

นำไปใช้ต่อ

คิดเป็นร้อยละ 0.5

เผา

คิดเป็นร้อยละ 4

รูปแบบอื่น

คิดเป็นร้อยละ -

4. ขวดพลาสติก

ทิ้ง

คิดเป็นร้อยละ 1.5

ขาย

คิดเป็นร้อยละ 97

ฝังกลบ

คิดเป็นร้อยละ -

นำไปใช้ต่อ

คิดเป็นร้อยละ 1

เผา

คิดเป็นร้อยละ -

รูปแบบอื่น

คิดเป็นร้อยละ -

5. ขวดแก้ว

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 1
ขาย	คิดเป็นร้อยละ 95.5
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 2
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ -
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

6. เศษแก้ว

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 51
ขาย	คิดเป็นร้อยละ 6.5
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 34
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ 0.5
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

7. เศษโลหะ

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 26
ขาย	คิดเป็นร้อยละ 46
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 20
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ 1.5
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

8. ถูพลาสติก

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 74
ขาย	คิดเป็นร้อยละ 10.5
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 5.5
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ 9.5
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

9. โฟม

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 82
ขาย	คิดเป็นร้อยละ 2
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 5.5
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -

เผา	คิดเป็นร้อยละ 8.5
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

10. ถ่านไฟฉาย

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 84
ขาย	คิดเป็นร้อยละ -
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 10.5
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ -
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

11. หลอดไฟ

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 77.5
ขาย	คิดเป็นร้อยละ -
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 17.5
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ -
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

12. กระป๋องยาฆ่าแมลง

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 82.5
ขาย	คิดเป็นร้อยละ -
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 13
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ -
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

13. อื่นๆ

ทิ้ง	คิดเป็นร้อยละ 2
ขาย	คิดเป็นร้อยละ -
ฝังกลบ	คิดเป็นร้อยละ 0.5
นำไปใช้ต่อ	คิดเป็นร้อยละ -
เผา	คิดเป็นร้อยละ -
รูปแบบอื่น	คิดเป็นร้อยละ -

สรุปการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

ก. พัฒนาการด้านพื้นที่

1. ท่านทราบหรือไม่ว่า พื้นที่ทั้งขยะนั้น ในอดีตเป็นพื้นที่ชนิดใด
เป็นพื้นที่สาธารณะที่ชาวบ้านทั้งตำบลไถ่คำ ตำบลแมด ตำบลโคกกลาง ใช้เป็น
แหล่งหาอาหารป่า และเป็นป่าที่สมบูรณ์
2. มีจำนวนพื้นที่เท่าไร
จำนวน 120 ไร่
3. พื้นที่ส่วนนี้ มีบุคคลเข้าไปทำประโยชน์หรือไม่ อย่างไร
ไม่มี เพราะให้เทศบาลเมืองอำนาจเจริญขอใช้พื้นที่ เมื่อปี พ.ศ.2540
4. จากอดีต ถึง ปัจจุบัน พื้นที่แห่งนี้มีสภาพแตกต่างกันอย่างไร
แตกต่างกันมาก เพราะในแต่ก่อนเป็นป่าที่ประชาชนใช้เลี้ยงสัตว์ และหาของป่า
ปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่รองรับขยะทั้งจังหวัด

ข. พัฒนาการด้านการจัดการ

1. ท่านทราบหรือไม่ว่า เครื่องมือในการจัดเก็บขยะ มีกี่ชนิด อะไรบ้าง
 - 1.1 ไม่ทราบ เพราะไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านนี้เลย
2. ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการบริหารจัดการอย่างไร มีพนักงานกี่คน
 - 2.1 ไม่ทราบ เพราะไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านนี้เลย
3. การจัดการขยะจากอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร
 - 3.1 อดีตขยะมาจากสามแหล่ง คือ เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ตำบลไถ่คำ และตำบล
แมด ซึ่งมีปริมาณไม่มากนัก การบริหารจัดการยังทำได้ดี ปัจจุบัน ขยะมาจาก อปท. ในจังหวัดอำนาจเจริญ
ปริมาณขยะมาก ยากแก่การบริหารจัดการ ผลกระทบก็มาก
4. หลังจากมีการกำจัดแล้ว มีการดำเนินการและจัดการอย่างไร
 - 4.1 ประชาชน ร้อยละ 98 ไม่ทราบ เพราะไม่มีข้อมูลด้านการบริหารจัดการ
5. การจัดการที่ผ่านมา เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ อบจ.อำนาจเจริญ และเอกชน มีการบริหาร
จัดการอย่างไร
 - 5.1 ประชาชน ร้อยละ 98 ไม่ทราบ เพราะไม่มีข้อมูลด้านการบริหารจัดการ การ
เปลี่ยนมือ การให้สัมปทานต่อ
6. ท่านต้องการให้มีการบริหารจัดการขยะ ของ อบจ.อำนาจเจริญ อย่างไร
 - 6.1 มีเวทีพูดคุยกัน ให้ข้อมูลทั้งสองฝ่ายมี และหาทางออกร่วม
 - 6.2 เมื่อสิ้นสุดสัญญาการใช้พื้นที่ ให้ยุติการนำขยะมาทิ้งที่คงสิญ

ค.ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

1. โครงการจัดการขยะทำให้น้ำมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
 - 1.1 น้ำประปาในหมู่ที่ 4 , 6 , 7 , 11 ใช้บริโภคไม่ได้
2. โครงการจัดการขยะทำให้ดินมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
 - 2.1 ดินปนเปื้อนสารเจือปนสารพิษที่มาจากขยะ ทำให้เห็ดที่เกิดในป่าอาจมีพิษด้วย

3. โครงการจัดการขยะทำให้ป่ามีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

3.1 ป่าลดลง เพราะต้องใช้เป็นพื้นที่รองรับขยะ และใช้พื้นที่ทำถนนขนส่งขยะ

4. โครงการจัดการขยะทำให้อากาศมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

4.1 มีกลิ่นที่มาจากขยะ การที่นำขยะมากองไว้

จ. ผลกระทบด้านสุขภาพ

1. โครงการจัดการขยะทำให้เกิดโรคเพิ่มจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

1.1 เพิ่มจากเดิม เช่น ภูมิแพ้ โรคผิวหนัง

2. โครงการจัดการขยะทำให้เกิดโรคอะไรบ้าง

2.1 โรคภูมิแพ้

2.2 โรคผิวหนัง

2.3 โรคเครียด

3. โรคที่มาจากโครงการกำจัดขยะมีการดูแลรักษาอย่างไร

3.1 ดูแลรักษาตามอาการ

จ. ผลกระทบด้านสังคม

1. โครงการจัดการขยะทำให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1.1 มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางออกร่วมกันในเรื่องที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่รองรับขยะ

1.2 เกิดความแตกแยกในกลุ่มผู้คนที่มีความได้จากขยะกับกลุ่มคนที่ได้รับความเดือดร้อนจากขยะ

ผลการดำเนินกิจกรรม มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้านผลกระทบ

1) น้ำเสียจากบ่อขยะ แพร่กระจายไปที่ไหนมากน้อย มีผลเสียอย่างไร มีผู้เสียหายเป็นใคร ที่ไหน เท่าไหร่

2) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน ป่า เหมือง พืชพันธุ์ มีมากน้อยแค่ไหน เสียหายอย่างไร มูลค่ามากน้อยแค่ไหน

3) ด้านสุขภาพ โรคที่มากับขยะ จำนวนผู้ได้รับผลกระทบมากน้อย อยู่ใด

6. กิจกรรมคืนข้อมูลให้ชุมชนและหาแนวทางปฏิบัติการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 - 20 สิงหาคม 2557 สถานที่ทั้ง 13 หมู่บ้านในตำบลไถ่คำ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนรับทราบข้อมูลที่เก็บจากชุมชน เพื่อให้ชุมชนแก้ไขเพิ่มเติมและรับรองข้อมูล และเพื่อสร้างความตระหนักในด้านการจัดการขยะ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ นายกฯ ทด.ไถ่คำ รองนายกฯ ทด.ไถ่คำ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ประชาชนที่สนใจ หมู่บ้านละ 20 - 40 คน ขั้นตอนการดำเนินการประชุมทีมเตรียมข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ จัดตารางลงเวที แบ่งบทบาทหน้าที่ในการลงเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน ลงพื้นที่ตามตารางที่วางแผนไว้ ดำเนินการนำเสนอข้อมูลให้กับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้

แลกเปลี่ยน แก้ไข เพิ่มเติมข้อมูล และสรุปเวที ผลการดำเนินงานกิจกรรม ประชาชนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล สะท้อนปัญหาที่มาจากขยะ อย่างเช่น การรับรู้ด้านการบริหารจัดการพื้นที่รองรับขยะน้อยมาก มีการเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น มีส่วนร่วมในเวทีมากขึ้น ชุมชนรับรองข้อมูลที่นำเสนอ เข้าใจในการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำในด้านการขาดข้อมูลด้านสัญญา อุปสรรคการจัดเวทีในชุมชน การสื่อสารการใช้เสียงไม่ทั่วถึงทำให้เข้าใจไม่ตรงกันการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีคนเข้าร่วมน้อย

7. วางแผนการทดลองปฏิบัติการ จัดขึ้นที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไถ่คำ ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน วัตถุประสงค์ในการจัดประชุม เพื่อวางแผนการทดลองปฏิบัติการร่วมกัน ขั้นตอนการดำเนินงาน ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุม ทบทวนการจัดกิจกรรมคืนข้อมูล ที่มีการเสนอแนวทางการทดลองปฏิบัติการ ได้นำแนวทางที่ชุมชนเสนอมาหารือและวางแผนการทดลองร่วมกัน และสรุปผลการประชุม ผลการประชุม ได้แผนการทดลองปฏิบัติการดังนี้

1. แผนระดับครัวเรือน

- คัดสรรหาครัวเรือนต้นแบบ ที่ได้ดำเนินการจัดการขยะในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี
- ถอดบทเรียนเรื่องการจัดการขยะ โดยการสัมภาษณ์ สังเกตบริเวณบ้าน
- ยกย่องเชิดชู ทำข่าวประชาสัมพันธ์ โดย

2. แผนระดับเทศบาล

1. การเสาะหา ทบทวน ระเบียบ/กฎหมาย เทศบาลตำบลไถ่คำ
2. สื่อสารต่อสมาชิก

7.3 แผนระดับจังหวัด

1. เสนอข้อมูลเป็นระยะ
2. สื่อสารสาธารณะ

8. กิจกรรมการทดลองปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

8.1) แนวทางการจัดการตนเองเพื่อจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ จากข้อมูล ชนิด ปริมาณ ที่มาของขยะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำ ตลอดจนผลการต่อสู้เรียกร้องที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าหน่วยงานเพิกเฉยต่อข้อเสนอ ดำเนินการเฉพาะการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า เท่านั้น ดังนั้นชุมชนตำบลไถ่คำจึงหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยแบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 3 แผนที่สำคัญ คือ แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล และแผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

1) แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2557 – 31 มกราคม 2558 ทั้ง 13 หมู่บ้านในตำบลไถ่คำ เพื่อคัดสรรหาครอบครัวที่มีการจัดการขยะด้วยตนเอง และถอดบทเรียนครอบครัวตัวอย่างการจัดการขยะ มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ

1. คัดสรรหาครัวเรือนต้นแบบ ที่ได้ดำเนินการจัดการขยะในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี หมู่บ้านละ 2 - 3 ครอบครัว ดังนี้

1. นางสาวสมถิ์น กาพบุตร	102 หมู่ที่ 1 บ้านไก่อคำ
2. นางสาววย โคตรทอง	191 หมู่ที่ 1 บ้านไก่อคำ
3. นางเงื่อม สังขฤกษ์	64 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
4. นางสาวทองสา ศรียาวงค์	104 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
5. นายมนตรี โสภากันต์	4 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
6. นางคำมี หวังผล	69 หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง
7. นายเดชา มีมานะ	38 หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง
8. นายบัวเรียน พระศรี	95 หมู่ที่ 4 บ้านโปโล
9. นายเลียง พันธุ์พิบูลย์	46 หมู่ที่ 4 บ้านโปโล
10. นายบัวสอน แนนชิด	49 หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย
11. นายฤธี สายสมุทร	48 หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย
12. นายเชิญ สังชนะกุล	4 หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์
13. นายสกลิต แสงเพชร	2 หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์
14. นายบัวพันธ์ สุวะมาตย์	53 หมู่ที่ 7 บ้านไร่
15. นายคำ แสนมี	13 หมู่ที่ 7 บ้านไร่
16. นายวิง เจริญทอง	207 หมู่ที่ 8 บ้านไก่อคำ
17. นายหลอม เหมือนแก้ว	111 หมู่ที่ 8 บ้านไก่อคำ
18. นายโสม อินทร์ทอง	17 หมู่ที่ 9 บ้านบ่ออนุ
19. นางป्ली จอมแก้ว	139 หมู่ที่ 9 บ้านบ่ออนุ
20. นายถวิล พันธมา	47 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
21. นางอำนวย โกลทรัพย์	57 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
22. นางนวลจันทร์ มาร์ตัน	55 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
23. นายบุญร่วม ถามะพันธ์	19 หมู่ที่ 11 บ้านไร่
24. นายสำลี ธรรมโรจน์	69 หมู่ที่ 11 บ้านไร่
25. นายคำสา สีหารักษ์	13 หมู่ที่ 12 บ้านไก่อคำ
26. นายบุญชู สุภานิช	151 หมู่ที่ 12 บ้านไก่อคำ
27. นางทองสาย รุจิตร	117 หมู่ที่ 13 บ้านไก่อคำ
28. นางหนู กาพจันทร์	95 หมู่ที่ 13 บ้านไก่อคำ

2. **ถอดบทเรียนการจัดการขยะในระดับครัวเรือน** โดยการสัมภาษณ์ สังเกตบริเวณบ้าน กิจกรรมที่ทำ มีรายละเอียดผลการถอดบทเรียนดังนี้

1) แนวคิดด้านการจัดการขยะในครัวเรือน จากการถอดบทเรียนพบว่าชุมชนเริ่มจัดการขยะเนื่องจากพบเห็นเศษขยะเกลื่อนกลาด ทั้งที่บ้าน ชุมชนและที่สาธารณะ และจากการได้ขึ้นเสียง

ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายจากโทรทัศน์ ถึงวิธีการจัดการขยะที่หลากหลาย และมีกรณีตัวอย่างในหมู่บ้าน ทำให้อยากจัดการขยะระดับครัวเรือนตนเอง

2) กิจกรรมดำเนินการจัดการขยะ ประกอบด้วย

- การคัดแยกขยะ เป็นขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ขยะแห้ง เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ถังพลาสติก กล่องบรรจุสินค้า ใบตอง ฯลฯ
- ขยะเปียกนำมาหมักเป็นน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ นำไปทำปุ๋ยหมัก
- ขยะแห้ง นำมาคัดแยก โดยแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นำไปขายได้ และนำไปกำจัด (ขยะที่ไม่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ และไม่สามารถนำไปขายได้)
- นำมาใช้ได้อีก เช่น ขวดแก้ว ขวดน้ำพลาสติก ถังพลาสติก
- นำไปขายได้ เช่น ขวด พลาสติก เศษเหล็ก
- นำไปกำจัด เช่น ขยะมีพิษ
- สร้างพฤติกรรมลดการสร้างขยะ

3) สิ่งที่ได้จากการจัดการขยะ

- บริเวณบ้านสะอาด น่าอยู่ ปราศจากเชื้อโรค ไม่มีมด แมลง หนู
- มีรายได้เพิ่ม และมีน้ำหมักใช้โดยไม่ได้เสียเงินซื้อน้ำหมักปุ๋ยหมักที่อื่น
- เกิดจิตสำนึก ถอด ละ เลิกพฤติกรรมผลิตขยะ เช่น ใช้ตระกร้า ถังผ้าไปจ่าย

ตลาด

4) ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะระดับครัวเรือน

- ขยะเกิดเพราะเราสร้าง เราก็ควรจัดการมันได้ และพยายามลดขยะลงให้ได้มากที่สุด
- อยากให้ทุกครัวเรือนมีการจัดการตนเอง เพื่อจะไม่ให้มีขยะเพิ่มขึ้น
- ควรมีถังรองรับให้ครบตามประเภทของขยะ

3. สนับสนุนอุปกรณ์การคัดแยกขยะ หลังจากมีการถอดบทเรียนเสร็จแล้ว โครงการวิจัยได้สนับสนุนถังหมัก ขนาด 150 ลิตร จำนวน 28 ครอบครั้วๆ ละ 1 ถัง เพื่อสนับสนุนการจัดการขยะในระดับครัวเรือนต่อไป

4. ทำข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อยกย่องเชิดชูครอบครัวที่มีการจัดการขยะในครัวเรือน เพื่อให้เป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่นๆ และให้คนในชุมชนตระหนักการจัดการขยะด้วยตนเอง

- 1) การจัดทำป้ายประกาศติดไว้ที่บ้าน
- 2) กระจายข่าวเสียงตามสายของชุมชน
- 3) รวบรวมรายชื่อ ภาพครอบครัว และกิจกรรมการจัดการขยะ

สรุปผลการดำเนินการ ได้ครอบครั้วตัวอย่างด้านการจัดการขยะ จำนวน 28 ครอบครั้ว จาก 13 หมู่บ้าน มีองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะโดยครอบครั้ว ปัญหาอุปสรรค นักวิจัยไม่มีความรู้ด้านการถอด

บทเรียน ต้องใช้เวลานานในการทำความเข้าใจ ข้อเสนอแนะ ควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้นควรมีการให้ความรู้การถอดบทเรียน

8.2 แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล ประกอบด้วยการพูดคุยสร้างความเข้าใจ ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) เวทีคุยทบทวนสถานการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจระดับตำบลสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ตระหนักถึงการจัดการขยะในระดับครัวเรือน และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการจัดการขยะ และหาทางออกร่วมกัน มีขั้นตอนการดำเนินการคือ

- ทีมวิจัยลงพื้นที่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องขยะ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ทิ้งขยะ เป็นที่ทิ้งขยะ ซึ่งสมาชิกในชุมชนร้อยละ 97 ไม่เห็นด้วยและไม่ยินยอมให้มีการทิ้งขยะต่อไป

- การสื่อสารต่อสมาชิกโดยแจ้งในที่ประชุมกิจกรรมตามปฏิทินของโครงการทุกครั้ง โดยให้สมาชิกที่เป็นผู้นำทางการ อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสาย ถึงความคืบหน้าของโครงการทุกๆ ครั้ง

- ใช้สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ (สภากลาง ตามธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ) ในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสภาพพัฒนาตำบลเป็นองค์กรที่มีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีเทศบาลไถ่คำ รองนายกฯ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลไถ่คำ สภาเด็กและเยาวชน กองทุนพัฒนาสตรี สภาเกษตรกร ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พัฒนาการตำบล ใช้เป็นเวทีเสนอปัญหา แนวทางแก้ปัญหา ข้อเสนอต่อตนเอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกครั้งที่มีการประชุมสภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ

ผลการดำเนินงาน พบว่า คนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะทุกสถานการณ์ พร้อมที่จะเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องผลกระทบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังสนใจที่จะเริ่มการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมากขึ้น เข้ามาสอบถามกับทีมวิจัยในเรื่องการจัดการขยะ และการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะ โดยภาพรวม

2) ทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ ทีมวิจัยจึงมีการทบทวนเพื่อให้เห็นถึงระเบียบในการจัดการขยะที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานและ ผลการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมวิจัยร่วมกับรองปลัดเทศบาลตำบลไถ่คำการเสาะหา ทบทวนระเบียบ/กฎหมาย เทศบาลตำบลไถ่คำ ผลการทบทวนพบว่า เทศบาลได้ออกเทศบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ.2554

นอกจากนี้ได้ทำการสืบค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ดงสีบู่ทิ้งขยะ ซึ่งเรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ดงสีบู่ในการกำจัดขยะมูลฝอยรวม การที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญจะใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ (ดงสีบู่) เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม ไม่ปรากฏว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ดำเนินการขอใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์จากเจ้าของพื้นที่ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 ซึ่งเป็นใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย ดังนั้นในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องการให้บริการและอัตราค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ จึงเป็นการขัดแย้งกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการถอดสภาพการจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2550 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนจึงสามารถตราข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวได้

ดังนั้นในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ.2540 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ดงสีบู่ จำนวน 98 ไร่ เป็นการชั่วคราว 5 ปี ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535 จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์จะถูกต้องตามกฎหมายนั้น และเมื่อ พ.ศ. 2556 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้โอนสถานที่กำจัดขยะดงสีบู่(ศูนย์ราชการแห่งที่ 2) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไคคำ ซึ่งมติประชาคมชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไคคำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญหยุดดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไคคำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ผลการดำเนินการทั้งหมดส่งผลให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขอใช้พื้นที่ดงสีบู่ทิ้งขยะ การนำไปใช้ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาดังกล่าว

8.3 แผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด คือการเสนอข้อมูลผลกระทบ ข้อเรียกร้อง ต่ออปท. ต่างๆ เพื่อให้บทวนการนำขยะมาทิ้งที่ดงสีบู่ โดยการประสานงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลต่างๆที่นำขยะมาทิ้ง เพื่อหาแนวทางให้แต่ละพื้นที่จัดการขยะด้วยตนเอง ไม่ใช่รวมมาทิ้งที่ไคคำ โดยเชิญตัวแทนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงรายจ่ายในการจ่ายค่าทิ้ง ค่าน้ำมันรถ ค่าซ่อมบำรุง กับพื้นที่ที่จัดการขยะด้วยตนเอง อย่างไหนจะประหยัดกว่า และอีกอย่าง ถ้าพื้นที่จัดการเอง ก็จะได้รับทราบปัญหาของขยะ จะเกิดการเรียนรู้ในการจัดการขยะตั้งแต่บ้าน หมู่บ้าน และระดับตำบล ผลการประชุมพบว่า ตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลจะนำกลับไปหารือในพื้นที่ตนเอง

9. กิจกรรมประชุมทีมวิจัยสรุปผลการทดลองปฏิบัติการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 – 14 กุมภาพันธ์ 2558 ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไถ่คำ วัดอุประสงค์ของการ จัดกิจกรรมเพื่อนำข้อมูลจากการทดลองปฏิบัติการมาวิเคราะห์ และเพื่อสรุปผลการทดลองปฏิบัติการทั้ง 3 ระดับ ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน ขั้นตอนการดำเนินการ โดยเตรียมข้อมูลที่เก็บมาจากการทดลองปฏิบัติการ นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองปฏิบัติทั้ง 3 กิจกรรมมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ที่ละกิจกรรม นำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาเรียบเรียง แก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม ผลการจัดกิจกรรม นักวิจัยได้สรุปผลการทดลองร่วมกัน ได้ข้อมูลผลการทดลอง อันจะนำไปสู่การดำเนินงานต่อไปในอนาคต

10. กิจกรรมเวทีนำเสนอผลการดำเนินงานต่อชุมชนและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง จัดขึ้นวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558 สถานที่จัดกิจกรรม วัดศรีบุญเรือง บ้านบ่อบุ ตำบลไถ่คำ วัดอุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานต่อชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผลการทดลองปฏิบัติ จากผู้เกี่ยวข้อง และเพื่อสร้างความสำนึกร่วมในการจัดการขยะ ผู้เข้าร่วมประชุม มีทั้งหมด 100 คน (ตามเอกสารแนบ) ปัญหาอุปสรรค การเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายไม่ตรงเวลา ระบบเสียงไม่คมชัดพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้ตรงตามที่ต้องการ ข้อเสนอแนะ จัดการด้านเวลาให้ได้ ควรนัดหมายเพื่อไว้บ้าง ถ้าจะให้ดี แจกเอกสารประกอบก่อนถึงวันงานด้วย

11. กิจกรรมสรุปผลการวิจัยและทำรายงานวิจัย จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558 ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไถ่คำ วัดอุประสงค์เพื่อสรุปผลการวิจัย และเพื่อจัดทำรายงานการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยทีมวิจัย 36 คน ขั้นตอนการดำเนินการ ทำการประสานคณะกรรมการโครงการ นัดหมายเตรียมเอกสาร ทบทวนสิ่งที่ได้จากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ เพิ่มเติมคำ รูปภาพ ปรับแต่งให้สวยงาม ถูกต้องทั้งเนื้อหาและรูปแบบ จัดทำต้นฉบับ ผลการดำเนินงาน ได้สรุปผลการวิจัยฯ 1 เล่ม พร้อม ซีดี 1 แผ่น ปัญหาอุปสรรค คือขาดคนพิมพ์งาน ทำให้งานล่าช้า ข้อเสนอแนะ จัดหาเยาวชนที่พิมพ์คอมพิวเตอร์ได้มาช่วยงาน

3.4. รายชื่อทีมวิจัย

รายชื่อทีมวิจัยตำบลไถ่คำ จำนวน 13 หมู่บ้าน รวม 36 คน ดังนี้

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1	นายวิจิต บุตรชา	35	ปริญญาโท	ค้าขาย	89 หมู่ที่ 2	0819995687
2	นายอุดร ชัมภะกิจ	48	ม.6	ทำนา	44 หมู่ที่ 5	0816005795
3	นายอำสิน สุนันทิพย์	56	ปริญญาตรี	ทำนา	56 หมู่ที่ 10	0813935928
4	นายมัจฉา กุลบุตร	58	ป.6	ทำนา	136 หมู่ที่ 1	0852067752
5	นายสุวิทย์ ศาสตราชัย	46	ม.3	ทำนา	253 หมู่ที่ 2	0906187597
6	นายสายทอง ธนะวิโรจน์	47	ม.3	ทำนา	87หมู่ที่ 3	0837386821
7	นายแสง บุญหลวง	58	ป.4	ทำนา	75 หมู่ที่ 4	0883679109
8	นายฤทธิ สายสุทร	45	ม.6	ทำนา	48 หมู่ที่ 5	0896732130

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
9	นายเจริญ สัชชนกุล	47	ม.3	ทำนา	4 หมู่ที่ 6	0827496640
10	นายสินทุ มั่นคง	59	ม.3	ทำนา	15 หมู่ที่ 7	0862591509
11	นายสะอาด รุจิตร	47	ป.วช.	ทำนา	11 หมู่ที่ 8	0897202105
12	นายเลียง กุติการ	51	ม.6	ทำนา	31 หมู่ที่ 9	0817602140
13	นายทองพลววรรณพัฒน์	59	ป.4	ทำนา	50 หมู่ที่ 10	0868794214
14	นายปราณีต มั่นคง	51	ม.6	ทำนา	111 หมู่ที่ 11	0854103550
15	นายบัน เนตรวงศ์	54	ป.6	ทำนา	19 หมู่ที่ 12	0878690028
16	นายวรรณ เนตรพันธ์	56	ป.6	ทำนา	81 หมู่ที่ 13	0876549491
17	นางละเอียด เหล่าเภา	46	ม.3	ทำนา	หมู่ที่ 8	-
18	นายบุญเพ็ง สาโคด	50	ม.ศ.3	ทำนา	183 หมู่ที่ 1	0837439057
19	นายบุญเพ็ง โพธาราช	45	ป.6	ทำนา	128 หมู่ที่ 3	0827483398
20	นายจิรศักดิ์ สมศรี	42	ม.3	ทำนา	159 หมู่ที่ 4	0823724402
21	นางสาวท ธนุศิลป์	35	ป.6	ทำนา	12 หมู่ที่ 6	0862559258
22	นายธนกศักดิ์ อจาชะขันธุ์	51	ม.6	ทำนา	57 หมู่ที่ 7	0897166925
23	นายมิตร จักขุรัตน์	46	ม.6	ทำนา	154 หมู่ที่ 9	0879588659
24	นายจำเนียร สมสินทร์	45	ม.3	ทำนา	71 หมู่ที่ 11	0896286122
25	นายถนอม คำแก้ว	45	ม.3	ทำนา	119 หมู่ที่ 12	0807279750
26	นายวันชัย เนตรวงศ์	49	ม.3	ทำนา	229 หมู่ที่ 13	0837479577
27	นางจัทรา วรรณจินดา	55	ปริญญาตรี	ผอ	รพ.สต.ไถ่คำ	-
28	นางสมหวัน มิตรตระกูล	54	ปริญญาตรี	ครู	รร.ไร่สมบูรณ์	-
29	นางสุวัชรารัก รักษาอารีย์	55	ปริญญาตรี	ครู	รร.โคกศรีฯ	-
30	นายลุน ทานะสินทร์	73	ป.4	ทำนา	41 หมู่ที่ 7	0877144106
31	นายกลม คุณมี	54	ม.6	ทำนา	26 หมู่ที่ 3	0877792867
32	นายบัวเรียน พระศรี	58	ป.4	ทำนา	หมู่ที่ 4	-
33	นายสฤติย์ แสงเพชร	59	ม.3	ทำนา	2 หมู่ที่ 6	0850284977
34	นายชาญชัย อจาชะขันธุ์	54	ม.3	ทำนา	45 หมู่ที่ 11	0880499754
35	นายสมหวัง สิ้นชู	54	ปริญญาตรี	ครู	รร.บ้านไถ่คำ	0819770020
36	พระครูปัญญาวุฒิสถิต	57	ม.6	พระสงฆ์	วัดราษีาราม	-

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยในโครงการ แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษา ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสินูตำบลไถ่คำ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจาก โครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม 3) เพื่อศึกษาพัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ และ 5) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ทีมวิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งร่วมตั้งแต่การพัฒนาโครงการวิจัย การเสนอโครงการ ร่วมคิดออกแบบแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นร่วมออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล สรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบแผนปฏิบัติการ ร่วมปฏิบัติการ สรุปผลการวิจัย และเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จนได้ผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสินูตำบลไถ่คำ

4.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม

4.3 พัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา

4.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ

4.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ

4.1 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสินูตำบลไถ่คำ

ปัจจุบันขยะที่ท้องถิ่นต่างๆ จาก 17 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำมาทิ้งในแต่ละวันประมาณ 40 ตัน หรือ 40,000 กิโลกรัมต่อวัน และมีการบริหารจัดการได้ประมาณวันละ 25-30 ตันต่อวัน ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 10-15 ตันก็จะไปเป็นขยะสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกวัน ขยะในบ่อกำจัดขยะโดยทั่วไปขยะมูลฝอยจากชุมชนต่างๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตราย

4.1.1 ขยะมูลฝอยทั่วไป ได้แก่ ขยะมูลฝอยแห้งและขยะมูลฝอยเปียก

- ขยะมูลฝอยแห้ง ที่พบโดยมากได้แก่ ผ้า โลหะ เหล็ก กระดาษ หนังสือเก่า ขวดพลาสติก ถูพลาสติก โฟม เศษแก้ว ยาง เศษอิฐ เศษไม้ เศษปูน เศษกระเบื้อง

- ขยะมูลฝอยเปียก ที่พบโดยมากได้แก่ เศษพืช เศษผัก ผลไม้ เศษอาหาร ซากสัตว์ วัชพืชต่างๆ

4.1.2 ขยะมูลฝอยอันตราย ที่พบโดยมากจะเป็น สารเคมีที่เหลือใช้จากภาคการเกษตร กระป๋องยาฆ่าแมลงหรือสีเคมีต่างๆ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟฟ้า หลอดฟลูออเรสเซนต์ สารพิษ ที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ

ปริมาณขยะใน 1 ตำบล จำแนกตาม อปท. ที่นำมาทิ้ง

ลำดับ ที่	ชื่อองค์กร	อำเภอ	จำนวน เที่ยว	น้ำหนักขยะ (กิโลกรัม)
1	เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ	เมือง	72	109,481
2	เทศบาลตำบลไถ่คำ	เมือง	8	13,924
3	อบต.โนนหนามแท่ง	เมือง	6	15,336
4	อบต.นาจิก	เมือง	5	7,869
5	อบต.นาผือ	เมือง	8	13,584
6	อบต.โนนโพธิ์	เมือง	5	6,478
7	เทศบาลตำบลอำนาจ	ลืออำนาจ	7	10,549
8	เทศบาลตำบลสามหนอง	ลืออำนาจ	7	12,163
9	เทศบาลตำบลเปือย	ลืออำนาจ	6	13,312
10	เทศบาลตำบลดงมะยาง	ลืออำนาจ	8	7,540
11	เทศบาลตำบลโคกกลาง	ลืออำนาจ	7	11,843
12	อบต.แมด	ลืออำนาจ	9	10,442
13	อบต.ดงบัง	ลืออำนาจ	6	8,706
14	เทศบาลตำบลพนา	พนา	3	4,990
15	เอกชน	เมือง	3	1,145
รวมน้ำหนัก 1 ตำบล			160	248,262
รวมน้ำหนัก 1 เดือน			640	993,048
รวมน้ำหนัก 1 ปี			7680	11,916,576

วิธีการขนย้ายขยะ ทุกเทศบาลจะมีรถขนย้ายขยะมาทิ้ง นอกจากนี้ก็จะมีผู้ประกอบการทុบตีก็นำเศษจากกระเจก เศษอิฐต่างๆ ขนย้ายโดยรถขนส่งของผู้ประกอบการเองมาทิ้งบริเวณรอบๆ กับบ่อขยะ ซึ่งเป็นการลักลอบทิ้งขยะโดยไม่เสียเงินให้กับผู้ดูแล

4.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยมีทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ แต่ละด้านมีรายละเอียดผลกระทบดังนี้

4.2.1 ด้านสิ่งแวดล้อม ขยะที่นำมาทิ้งส่วนมากไม่มีการจัดแยกขยะ ปัญหาที่พบก็คือมลภาวะของชุมชนในตำบลไถ่คำ ปัญหาฝุ่นละอองจากขยะมูลฝอยมากมาย น้ำเสียจากบ่อขยะไหลสู่ชุมชนในฤดูฝน ทั้งนี้สามารถที่จะแยกแยะผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้



- 1) ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงรวมทั้งผู้พบเห็น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
- 2) เป็นแหล่งเพาะและแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะขยะติดเชื้อจากสถานพยาบาล และขยะเปียกที่แบคทีเรียทำหน้าที่ย่อยสลาย เชื้อโรคตามขยะจะแพร่ไปกับน้ำ แผลง หนู และสุนัขที่มากดมหรือคุ้ยเขี่ย เช่น เชื้อที่ทำให้เกิดโรคอหิวาต์ ไทฟอยด์และโรคบิด
- 3) ทำให้ดินเสื่อมและเกิดมลพิษ เพราะจะทำให้พื้นดินสกปรกดินมีสภาพเป็นเกลือ ต่างๆ หรือกรด หรือมีสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในดิน ตลอดจนทำให้สมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนแปลงไป เช่น โซเดียมทำให้เนื้อดินแตก่วน
- 4) ทำลายแหล่งน้ำ



ภาพแสดงให้เห็นถึงแหล่งน้ำและนาข้าวที่อยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่รองรับขยะ และได้รับน้ำเสียจากบ่อขยะไหลลง

5) ขยะที่ตกในแหล่งน้ำล้นคลองและท่อระบายน้ำ จะทำให้แหล่งน้ำคั่งเงิน การไหลของน้ำไม่สะดวกจึงเกิดสภาวะน้ำท่วมได้ง่าย

6) ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำในลักษณะต่างๆ เช่น ทำให้น้ำเน่าเสีย น้ำเป็นพิษ น้ำที่มีเชื้อโรค และน้ำที่มีคราบน้ำมันทั้งน้ำมันดินและน้ำดีดิน ซึ่งไม่เหมาะกับการใช้อุปโภคบริโภค สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพ เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะพืชและสัตว์น้ำ

7) ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ เพราะการเผาขยะทำให้เกิดควันและจีเอ็ม การหมักหมมและเน่าสลายของขยะ จะก่อให้เกิดก๊าซพิษและกลิ่นเหม็น

8) ก่อความรำคาญและบั่นทอนสุขภาพของมนุษย์ เป็นผลจากการเกิดทัศนะอุจาด ก๊าซพิษ กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคตลอดจนการเกิดมลพิษทางน้ำและอากาศ

9) ทำให้เกิดอัคคีภัย เนื่องจากขยะหลายชนิดติดไฟได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อแห้ง

10) สร้างปัญหาในการจัดการ เช่น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรวบรวมและกำจัด บ้านเมืองสกปรก

4.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

1) เมื่อป่าถูกทำลายเพราะเอาเนื้อที่ไปทำที่ทิ้งขยะ ของป่าหรือทรัพยากรก็หายไปด้วยจึงไม่มีรายได้

2) น้ำเสียที่ไหลออกจากบ่อขยะไปทำให้แปลงนาเสียหาย ไม่ได้รับผลผลิต ก็ขาดรายได้



4.2.3 ด้านสังคม

- 1) ทำให้สังคมแตกแยก ขาดความเอื้ออาทรจากผู้มีอำนาจ
- 2) เกิดการเอารัดเอาเปรียบประชาชนส่วนใหญ่ จากสังคมผู้มีอำนาจ
- 3) ผู้มีอำนาจ พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง

4.2.4 ด้านสุขภาพ

- 1) สุขภาพเสื่อมโทรมเพราะอากาศเป็นพิษ
- 2) เกิดโรคร้ายมากขึ้น เพราะร่างกายรับสารพิษจากขยะอันตรายได้แก่ โรคภูมิแพ้ เกิดกับประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กองขยะ ได้แก่บ้านโปโล บ้านโคกศรีบุญเรือง บ้านไร่ บ้านโนนสมบูรณ์ จำนวน 120 คน เริ่มแสดงอาการมากขึ้นๆ เมื่อปี พ.ศ. 2545
- 3) แมลงวัน หนู สุนัข นำเชื้อโรคมาแพร่ระบาดสู่คน และสัตว์เลี้ยง

4.3 พัฒนาการของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา มีรายละเอียดดังนี้

พ.ศ. 2536 จังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับการจัดตั้งให้เป็นจังหวัด ได้มีการสำรวจพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้เป็นศูนย์ราชการ มีที่ดิน 2 แปลง แปลงที่ 1 อยู่ในตำบลโนนหนามแท่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์ราชการที่ 1 เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด และหน่วยราชการอื่นๆ แปลงที่ 2 คือ ดงสิญ ซึ่งอยู่ในเขตตำบลไค้คำ อำเภอเมืองและเขตตำบลแมด อำเภอลืออำนาจ ได้ร่วมกำหนดพื้นที่ใช้สอยเป็นศูนย์ราชการที่ 2 มีมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาเฉลิมพระเกียรติ สำนักงานป่าไม้ กองช่าง ของ อบจ.อำนาจเจริญ เทศบาลตำบลไค้คำ และส่วนราชการอื่นๆ

พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ขอใช้พื้นที่ดงสิญ จำนวน 120 ไร่ เป็นที่ทิ้งขยะ โดยความยินยอมของสภาตำบลในสมัยนั้น โครงการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ เป็นระบบฝังกลบอยู่ห่างจากหมู่บ้านในตำบลไค้คำ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านไร่ หมู่ 7 และ หมู่ 11 บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 6 บ้านโคกศรีบุญเรือง หมู่ 3 และตำบลแมด อำเภอลืออำนาจ ได้แก่ บ้านแมด ทั้ง 4 หมู่ ประมาณ 1 – 2 กิโลเมตร

พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับโอนภารกิจบริหารจัดการโครงการกำจัดขยะมูลฝอย และทำข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอำนาจเจริญ ให้สามารถนำขยะมาทิ้งในที่ทิ้งขยะที่คงสับได้โดยจัดเก็บค่าบริการจัดการตามจำนวนปริมาณขยะ

เนื่องจากปริมาณขยะมากขึ้น การกำจัดก็ต้องใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน และเครื่องมือมากตามไปด้วย ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับบริษัทเอกชนในการกำจัดขยะโดยการสร้างโรงงานไฟฟ้าการเผาขยะ เมื่อข่าวดังกล่าวกระจายสู่ชาวบ้าน ทำให้เกิดความหวาดกลัวกับปัญหาที่จะตามมา ทั้งนี้ทางบริษัทและองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ออกมาประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลการสร้างโรงไฟฟ้าจากการเผาขยะ ซึ่งพบว่าข้อมูลการสร้างโรงไฟฟ้าจากการเผาขยะนั้นมีแต่ในมุมที่ดี แต่ชุมชนยังกลัวเนื่องจากไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการสร้าง และกระบวนการดำเนินการของบริษัทแต่อย่างใด สภาพพัฒนาตำบลไค้คำได้มีเวทีปรึกษาหารือทางออกในปัญหาดังกล่าว โดยมีมติให้ชะลอการสร้างโรงงานเผาขยะเพื่อทำไฟฟ้าไปก่อน

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คงสับ เป็นที่รองรับขยะจากเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ และขยายเขตรับผิดชอบในการรองรับขยะจาก อปท. ในเขตจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีนายก อบจ.อำนาจเจริญ หัวหน้างานที่เกี่ยวข้อง ราชการส่วนภูมิภาค หัวหน้างานใน อบจ. ผู้บริหารเทศบาลตำบลไค้คำ สท. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนผู้ได้รับความเดือดร้อน จำนวน 60 คน โดยมีตัวแทนประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน ได้เล่าถึงความเดือดร้อนที่ได้รับจากการมีขยะในเขตตำบลไค้คำ และนายก อบจ. ได้ชี้แจงเส้นทางการได้มาซึ่งสิทธิในการใช้พื้นที่รองรับขยะ และมีการโอนถ่ายความรับผิดชอบจากเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ มาเป็น อบจ.อำนาจเจริญ และขยายเขตรับผิดชอบเป็น อปท. ทั้งจังหวัดอำนาจเจริญ

บทเรียนการทำงานเชิงรุกของเทศบาลต่อกรณีพื้นที่รองรับขยะ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนตำบลไค้คำนั้นได้รับผลกระทบจากการที่พื้นที่คงสับเป็นที่ทิ้งขยะมาอย่างยาวนาน สมาชิกในชุมชนจึงมีการต่อสู้เรียกร้องมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปเป็นบทเรียนเพื่อนำมาหาแนวทางในการจัดการพื้นที่รองรับขยะต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

- สร้างเครือข่ายรักษาศรัทธาของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลไค้คำ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรักษาผลประโยชน์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์กรภาคประชาชน สมาชิกมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ได้รับความเดือดร้อน จาก 13 หมู่บ้านๆ ละ 6 คน รวม 78 คน โดยทำหน้าที่สอดส่องการทำผิดข้อตกลงในการขนย้ายขยะ และเป็นตัวแทนเข้าร่วมในสภาพพัฒนาตำบลไค้คำ

- การขึ้นป้ายต่อต้านการนำขยะมาทิ้งที่คงสับ ในนามเครือข่ายรักษาศรัทธาของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลไค้คำ ผลที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันของสมาชิกในชุมชนและเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วม เกิดความรักและหวงแหนชุมชนตนเอง

- ประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยเชิญวิทยากรจากมูลนิธินโยบายสาธารณะ คุณศุภกิจ นันทะวรการ และคุณศศิโส สร้างสรรค์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำทางการและไม่ทางการ กลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ผลการประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันว่า ประชาชนตำบลไค้

คำไม่ต้องการขยะ และได้้นำความต้องการดังกล่าวยื่นต่อเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ อบจ. อำนาจเจริญ และอปท.ที่นำขยะมาทิ้งที่ตงสิญ ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเท่านั้น แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้นทั้งสิ้น

- กลุ่มผู้ได้รับความเดือดร้อนยื่นเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อขยะ และเสนอให้ยกเลิกการทิ้งขยะบริเวณดังกล่าวต่อนายอำเภอเมืองอำนาจเจริญ ผลการยื่นเรื่องร้องเรียนคือ ได้รับการดูแล โดยผู้รับผิดชอบได้นำสารเคมีดับกลิ่นมาเทลงที่กองขยะ แต่ไม่ต่อเนื่องแต่อย่างใด คือเมื่อมีการร้องเรียนไปก็มีการจัดการที่ไม่ต่อเนื่อง

- วันที่ 29 กรกฎาคม 2557 ประชุมใกล้ชิดเรื่องขยะมูลฝอย (จากการที่เครือข่ายรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลไค้คำได้ทำการยื่นข้อเสนอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีการจัดประชุมดังกล่าวขึ้น) ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลไค้คำ โดยมีรองผู้ว่าฯอำนาจเจริญ มี ผอ.ทสจ.อำนาจเจริญ ท้องถิ่นจังหวัด นิตกรจังหวัด นายอำเภอเมืองอำนาจเจริญ นายกฯ อบจ.อำนาจเจริญ ราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเทศบาลตำบลไค้คำ สท.ตำบลไค้คำ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และผู้ได้รับความเดือดร้อน รวม 48 คน มาชี้แจงกรณีมีความจำเป็นต้องนำขยะจาก อปท.ในจังหวัดอำนาจเจริญ มาทิ้งที่ตงสิญ พื้นที่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลไค้คำ โดยรองผู้ว่าราชการฯ เป็นฝ่ายนำเสนอฝ่ายเดียว ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ได้รับความเดือดร้อนไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ฝ่ายราชการก็เข้าข้าง อบจ. และรวบรัดปิดการประชุม และบอกว่าไม่สามารถยกเลิกการนำขยะมาทิ้งที่ตงสิญได้ ให้ประชาชนตำบลไค้คำต้องเสียสละ นายกฯ อบจ.อำนาจเจริญ ยังอ้างการขอใช้พื้นที่ดังกล่าวว่าถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นไม่สมควรคัดค้าน

สรุปผลการดำเนินการถอดบทเรียนคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่เห็นความสำคัญของข้อเรียกร้อง และเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้อง กระทำเพียงการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าเท่านั้น

4.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไค้คำ จากข้อมูลชนิด ปริมาณ ที่มาของขยะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชนตำบลไค้คำ ตลอดจนผลการต่อสู้เรียกร้องที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าหน่วยงานเพิกเฉยต่อข้อเสนอ ดำเนินการเฉพาะการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าเท่านั้น ดังนั้นชุมชนตำบลไค้คำจึงหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยแบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 3 แผนที่สำคัญ คือ แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล และแผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2557 – 31 มกราคม 2558 ทั้ง 13 หมู่บ้านในตำบลไค้คำ เพื่อคัดสรรหาครอบครัวที่มีการจัดการขยะด้วยตนเอง และถอดบทเรียนครอบครัวตัวอย่างการจัดการขยะ มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ

1. คัดสรรหาครัวเรือนต้นแบบ ที่ได้ดำเนินการจัดการขยะในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี
หมู่บ้านละ 2 - 3 ครอบครัว ดังนี้

- | | |
|------------------------|-------------------------|
| 1. นางสาวสมถัน กาพบุตร | 102 หมู่ที่ 1 บ้านไค้คำ |
| 2. นางสาววย โคตรทอง | 191 หมู่ที่ 1 บ้านไค้คำ |

3. นางเงื่อม สังขฤกษ์	64 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
4. นางสาวทองสา ศรียาวงค์	104 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
5. นายมนตรี โสภากันต์	4 หมู่ที่ 2 บ้านบ่ออนุ
6. นางคำมี หวังผล	69 หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง
7. นายเคชา มีมานะ	38 หมู่ที่ 3 บ้านโคกศรีบุญเรือง
8. นายบัวเรียน พระศรี	95 หมู่ที่ 4 บ้านโปโล
9. นายเลียง พันธุ์พิบูลย์	46 หมู่ที่ 4 บ้านโปโล
10. นายบัวสอน แนนชิด	49 หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย
11. นายฤทธิ สายสมุทร	48 หมู่ที่ 5 บ้านโคกค่าย
12. นายเชิญ สังชนะกุล	4 หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์
13. นายสถิต แสงเพชร	2 หมู่ที่ 6 บ้านโนนสมบูรณ์
14. นายบัวพันธ์ สุวะมาตย์	53 หมู่ที่ 7 บ้านไร่
15. นายคำ แสนมี	13 หมู่ที่ 7 บ้านไร่
16. นายวิง เจริญทอง	207 หมู่ที่ 8 บ้านไถ่คำ
17. นายหลอม เหมือนแก้ว	111 หมู่ที่ 8 บ้านไถ่คำ
18. นายโฮม อินทร์ทอง	17 หมู่ที่ 9 บ้านบ่ออนุ
19. นางป्ली จอมแก้ว	139 หมู่ที่ 9 บ้านบ่ออนุ
20. นายถวิล พันธมา	47 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
21. นางอำนวย โภคทรัพย์	57 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
22. นางนวลจันทร์ มาร์ตัน	55 หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคีพัฒนา
23. นายบุญร่วม ถามะพันธ์	19 หมู่ที่ 11 บ้านไร่
24. นายสำลี ธรรมโรจน์	69 หมู่ที่ 11 บ้านไร่
25. นายคำสา สีหารักษ์	13 หมู่ที่ 12 บ้านไถ่คำ
26. นายบุญชู สุภานิช	151 หมู่ที่ 12 บ้านไถ่คำ
27. นางทองสาย รุจิตร	117 หมู่ที่ 13 บ้านไถ่คำ
28. นางหนู กาพจันทร์	95 หมู่ที่ 13 บ้านไถ่คำ

2. **ถอดบทเรียนการจัดการขยะในระดับครัวเรือน** โดยการสัมภาษณ์ สังเกตบริเวณบ้าน กิจกรรมที่ทำ มีรายละเอียดผลการถอดบทเรียนดังนี้

1) แนวคิดด้านการจัดการขยะในครัวเรือน จากการถอดบทเรียนพบว่าชุมชนเริ่มจัดการขยะเนื่องจากพบเห็นเศษขยะเกลื่อนกลาด ทั้งที่บ้าน ชุมชนและที่สาธารณะ และจากการได้ยินเสียงประชาสัมพันธ์เสียงตามสายจากโทรทัศน์ ถึงวิธีการจัดการขยะที่หลากหลาย และมีกรณีตัวอย่างในหมู่บ้าน ทำให้อยากจัดการขยะระดับครัวเรือนตนเอง

2) กิจกรรมดำเนินการจัดการขยะ ประกอบด้วย

- การคัดแยกขยะ เป็นขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ขยะแห้ง เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก กล่องบรรจุสินค้า ใบตอง ฯลฯ

- ขยะเปียกนำมาหมักเป็นน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ นำไปทำปุ๋ยหมัก

- ขยะแห้ง นำมาคัดแยก โดยแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นำไปขายได้ และนำไปกำจัด (ขยะที่ไม่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ และไม่สามารถนำไปขายได้)

- นำมาใช้ได้อีก เช่น ขวดแก้ว ขวดน้ำพลาสติก ถุงพลาสติก

- นำไปขายได้ เช่น ขวด พลาสติก เศษเหล็ก

- นำไปกำจัด เช่น ขยะมีพิษ

- สร้างพฤติกรรมลดการสร้างขยะ

3) สิ่งที่ได้จากการจัดการขยะ

- บริเวณบ้านสะอาด น่าอยู่ ปราศจากเชื้อโรค ไม่มีมด แมลง หนู

- มีรายได้เพิ่ม และมีน้ำหมักใช้โดยไม่ได้เสียเงินซื้อน้ำหมักปุ๋ยหมักที่อื่น

- เกิดจิตสำนึก ลด ละ เลิกพฤติกรรมผลิตขยะ เช่น ใช้ตระกร้า ถุงผ้าไปจ่าย

ตลาด

4) ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะระดับครัวเรือน

- ขยะเกิดเพราะเราสร้าง เราก็ควรจัดการมันได้ และพยายามลดขยะลงให้ได้มากที่สุด

ได้มากที่สุด

- อยากให้ทุกครัวเรือนมีการจัดการตนเอง เพื่อจะไม่ให้มีขยะเพิ่มขึ้น

- ควรมีถังรองรับให้ครบตามประเภทของขยะ

3. สนับสนุนอุปกรณ์การคัดแยกขยะ หลังจากมีการถอดบทเรียนเสร็จแล้ว โครงการวิจัยได้สนับสนุนถังหมัก ขนาด 150 ลิตร จำนวน 28 ครอบครั้ว ละ 1 ถัง เพื่อสนับสนุนการจัดการขยะในระดับครัวเรือนต่อไป

4. ทำข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อยกย่องเชิดชูครอบครัวที่มีการจัดการขยะในครัวเรือน เพื่อให้เป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่นๆ และให้คนในชุมชนตระหนักการจัดการขยะด้วยตนเอง

1) การจัดทำป้ายประกาศติดไว้ที่บ้าน

2) กระจายข่าวเสียงตามสายของชุมชน

3) รวบรวมรายชื่อ ภาพครอบครัว และกิจกรรมการจัดการขยะ

สรุปผลการดำเนินการ ได้ครอบครั้วตัวอย่างด้านการจัดการขยะ จำนวน 28 ครอบครั้ว จาก 13 หมู่บ้าน มีองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะโดยครอบครั้ว ปัญหาอุปสรรค นักวิจัยไม่มีความรู้ด้านการถอดบทเรียน ต้องใช้เวลานานในการทำความเข้าใจ ข้อเสนอแนะ ควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้นควรมีการให้ความรู้การถอดบทเรียน

รูปภาพการดำเนินงานกิจกรรม



รูปภาพที่ 1 นายฤทธิ สายสมุทร กับผลผลิตน้ำหมักจากเศษอาหาร ผัก ผลไม้

รูปภาพที่ 2 นางคำสา สีหารักษ์ หมู่ 12 กับถังหมักเศษอาหาร ผัก ผลไม้ ไว้ใช้เป็นปุ๋ยชีวภาพ

รูปภาพที่ 3 นางทองสา ศรียาวงค์ กับการจัดการขยะแบบครบวงจร ทั้งคัดแยก น้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ



รูปภาพที่ 4 นางสาวประภากร มีมานะ หมู่ 3 กับน้ำหมักชีวภาพบำรุงผิว

รูปภาพที่ 5 ปุ๋ยเบญจคุณ ปุ๋ยจากขยะ โดย นายโสม อินทร์ทอง

รูปภาพที่ 6 หอมแดง กระเทียมอินทรีย์ โดย นายโสม อินทร์ทอง ราษฎรหมู่ 9 บ้านป่อหนู



รูปภาพที่ 7.นายคำ แสนมี ราษฎรหมู่ 7 กับการจัดการขยะแบบครบวงจร

รูปภาพที่ 8.ผักสวนครัวรั้วกินได้ ของนายคำ แสนมี หมู่ 7

รูปภาพที่ 9.น้ำหมักจากการนำเศษอาหาร ผัก ผลไม้ที่เหลือจากการบริโภคมาหมัก



รูปภาพที่ 10 นายเลียง พันธุ์พิบูลย์ หมู่ที่ 2 กับถังน้ำหมัก และผลผลิตน้ำหมักชีวภาพ

รูปภาพที่ 11.สวนผักนางเจียม สังขฤกษ์ หมู่ที่ 2 งดมาจากน้ำหมักชีวภาพ

4.4.2 แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล ประกอบด้วยการพูดคุยสร้างความเข้าใจ ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) **เวทีคุยทบทวนสถานการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจระดับตำบลสม่ำเสมอ** ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ตระหนักถึงการจัดการขยะในระดับครัวเรือน และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการจัดการขยะ และหาทางออกร่วมกัน มีขั้นตอนการดำเนินการคือ

- ทีมวิจัยลงพื้นที่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องขยะ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ฝังสุม เป็นที่ทิ้งขยะ ซึ่งสมาชิกในชุมชนร้อยละ 97 ไม่เห็นด้วยและไม่ยินยอมให้มีการทิ้งขยะต่อไป

- การสื่อสารต่อสมาชิกโดยแจ้งในที่ประชุมกิจกรรมตามปฏิทินของโครงการทุกครั้ง โดยให้สมาชิกที่เป็นผู้นำทางการ อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสาย ถึงความคืบหน้าของโครงการทุกๆ ครั้ง

- ใช้สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ (สภากลาง ตามธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ) ในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสภาพพัฒนาตำบลเป็นองค์กรที่มีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีเทศบาลไถ่คำ รองนายกฯ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลไถ่คำ สภาเด็กและเยาวชน กองทุนพัฒนาสตรี สภาเกษตรกร ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล ใช้เป็นเวทีเสนอปัญหา แนวทางแก้ปัญหา ข้อเสนอต่อตนเอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกครั้งที่มีการประชุมสภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ

ผลการดำเนินงาน พบว่า คนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะทุกสถานการณ์ พร้อมที่จะเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องผลกระทบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ได้รับรู้ นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังสนใจที่จะเริ่มการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมากขึ้น เข้ามาสอบถามกับทีมวิจัยในเรื่องการจัดการขยะ และการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะโดยภาพรวม

2) ทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ ทีมวิจัยจึงมีการทบทวนเพื่อให้เห็นถึงระเบียบในการจัดการขยะที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานและ ผลการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมวิจัยร่วมกับรองปลัดเทศบาลตำบลไถ่คำการสะวาง ทบทวน ระเบียบ/กฎหมาย เทศบาลตำบลไถ่คำ ผลการทบทวนพบว่า เทศบาลได้ออกเทศบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ.2554

นอกจากนี้ได้ทำการสืบค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ดงสิญทิงขยะ ซึ่งเรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ดงสิญในการกำจัดขยะมูลฝอยรวม การที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญจะใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ (ดงสิญ) เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม ไม่ปรากฏว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ดำเนินการขอใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์จากเจ้าของพื้นที่ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 ซึ่งเป็นใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย ดังนั้นในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องการให้บริการและอัตราค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ จึงเป็นการขัดแย้งกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการถอดสภาพการจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2550 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนจึงสามารถตราข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวได้

ดังนั้นในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ. 2540 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ดงสิญ จำนวน 98 ไร่ เป็นการชั่วคราว 5 ปี ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535 จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์ จะถูกต้องตามกฎหมายนั้น และเมื่อ พ.ศ. 2556 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้โอนสถานที่กำจัดขยะดงสิญ (ศูนย์ราชการแห่งที่ 2) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไถ่คำ ซึ่งมีมติประชาคมชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญหยุดดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไถ่คำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ผลการดำเนินการทั้งหมดส่งผลให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขอใช้พื้นที่ดงสิญทิงขยะ การนำไปใช้ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่อไป

4.4.3 แผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด คือการเสนอข้อมูลผลกระทบ ข้อเสนอแนะ ต่ออปท. ต่างๆ เพื่อให้บททวนการนำขยะมาทิ้งที่คงสิญ โดยการประสานงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลต่างๆที่นำขยะมาทิ้ง เพื่อหาแนวทางให้แต่ละพื้นที่จัดการขยะด้วยตนเอง ไม่ใช่รวมมาทิ้งที่โก่คำ โดยเชิญตัวแทนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงรายจ่ายในการจ่ายค่าทิ้ง ค่าน้ำมันรถ ค่าซ่อมบำรุง กับคนที่พื้นที่จัดการขยะด้วยตนเอง อย่างไหนจะประหยัดกว่า และอีกอย่าง ถ้าพื้นที่จัดการเอง ก็จะได้รับทราบปัญหาของขยะ จะเกิดการเรียนรู้ในการจัดการขยะตั้งแต่บ้าน หมู่บ้าน และระดับตำบล ผลการประชุมพบว่า ตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลจะนำกลับไปหารือในพื้นที่ตนเอง

สรุปผลการดำเนินงานการจัดการตนเองกรณีพื้นที่รองรับขยะคงสิญ ตำบลโก่คำ จากการดำเนินการทั้ง 3 แผนงานดังกล่าว ส่งผลให้ได้ครอบคลุมตัวอย่างในการจัดการขยะภายในครัวเรือน ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในตำบลโก่คำ และตำบลอื่นๆ ที่สนใจได้เป็นอย่างดี คนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะทุกสถานการณ์ พร้อมทั้งจะเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องผลกระทบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังสนใจที่จะเริ่มการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมากขึ้น เข้ามาสอบถามกับทีมวิจัยในเรื่องการจัดการขยะ และการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะโดยภาพรวม อีกทั้งได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่คงสิญทิ้งขยะ อันจะนำไปใช้ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่อไป และที่สำคัญตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลแต่ละตำบลที่นำขยะมาทิ้งในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการทบทวนการทิ้งขยะที่พื้นที่คงสิญอีกครั้ง จากการเสนอเรียกร้องของทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนตำบลโก่คำ

จากการดำเนินงานทั้ง 3 แผนงาน ส่งผลให้ชุมชนตำบลโก่คำเห็นความสำคัญในการจัดการตนเองมากขึ้น เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมามีชุมชนไปเรียกร้องคนอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ได้รับการเพิกเฉย ไม่ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่ทั้งนี้ในการจัดการตนเองของชุมชนก็สามารถแก้ไขปัญหาได้บางระดับ คือ สามารถลดปริมาณขยะลงได้ และสามารถสร้างรายได้จากขยะได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากขยะมีปริมาณมากมหาศาล และส่งผลกระทบในอาณาเขตที่กว้าง ดังนั้นการจัดการเฉพาะในครัวเรือนจึงยังไม่เพียงพอ ต้องมีการทำงานอย่างเป็นขบวน สร้างพลังของคนในตำบลให้เกิดขึ้นมากที่สุดต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อที่จะเป็นกำลังในการต่อสู้เรียกร้องต่อไปในอนาคตเพื่อแก้ไขปัญหา หรือเรียกร้องความยุติธรรมให้กับสมาชิกในชุมชนตำบลโก่คำต่อไป

4.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลโก่คำ

4.5.1 ในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลร่วม พ.ศ. 2557 นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ.2540 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์คงสิญจำนวน 98 ไร่ เป็นการชั่วคราว 5 ปี ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535 จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์จะถูกต้องตามกฎหมายนั้น และเมื่อ พ.ศ. 2556 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้โอนสถานที่กำจัดขยะคงสิญ(ศูนย์

ราชการแห่งที่ 2) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไถ่คำ ซึ่งมีมติประชาคมชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ หยุดดำเนินเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไถ่คำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

4.5.2 ให้มีการนำสัญญาที่ขออนุญาตใช้พื้นดินสัญญาเพื่อเป็นพื้นที่รองรับขยะมาแสดงให้สาธารณะและสมาชิกในชุมชน ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ได้รับรู้

4.5.3 ให้มีการเยียวยาให้กับผู้เดือดร้อน จากพื้นที่รองรับขยะ ทั้งด้านสุขภาพ และที่ทำกินดังนี้

1) จ่ายค่าเสียหายในพื้นที่ทำนาที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่รองรับขยะดินสัญญา จำนวน 20 ไร่ ไร่ละ 3,000 บาท ทั้งนี้คำนวณบนฐานของนาข้าวต่อไร่ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อปีได้ 350 -500 กก./ไร่ ขายได้ราคาเฉลี่ย กก. ละ 13 บาทต่อไร่ เท่ากับ 4,550- 6,500 บาท ทั้งนี้ยังไม่ได้ประเมิน นาข้าวที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีจากพื้นที่รองรับขยะแต่อย่างใด

2) จ่ายค่ารักษาคนที่ป่วยจากการนี้ จนหายหรือดูแลตลอดไป

3) จัดให้มีการรักษาความสะอาดตลอดเส้นทางขนขยะ หากมีการทำหล่นเรี่ยราด ต้องมีการปรับไหม

4) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมในการดูแลการทำตามสัญญาที่มาจากประชาชนที่รับผลกระทบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอัตรา ประชาชน : หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัย การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ มีวัตถุประสงค์การทำงานคือ 1. เพื่อศึกษา ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีบุ ตำบลไถ่คำ 2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม 3. เพื่อศึกษาพัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา 4. เพื่อหาแนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ 5. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.5 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีบุตำบลไถ่คำ

5.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ในด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม

5.3 พัฒนาของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา

5.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ

5.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ

5.6 ผลที่เกิดกับชุมชน และทีมวิจัย

5.1 ชนิด ปริมาณ ที่มา และวิธีการขนย้ายขยะที่นำมาทิ้งที่บ่อกำจัดขยะคงสีบุตำบลไถ่คำ ปัจจุบันขยะที่ท้องถิ่นต่างๆ จาก 17 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำมาทิ้งในแต่ละวันประมาณ 40 ตัน หรือ 40,000 กิโลกรัมต่อวัน และมีการบริหารจัดการได้ประมาณวันละ 25-30 ตันต่อวัน ส่วนที่เหลืออีกประมาณ 10-15 ตันก็จะเป็นขยะสะสมเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ทุกวัน ขยะในบ่อกำจัดขยะโดยทั่วไปขยะมูลฝอยจากชุมชนต่างๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตราย ขยะมูลฝอยทั่วไป ได้แก่ ขยะมูลฝอยแห้ง และขยะมูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง ที่พบโดยมากได้แก่ ฝ้าย โลหะ เหล็ก กระดาษ หนังสือเก่า ขวดพลาสติก ถูพลาสติก โฟม เศษแก้ว ยาง เศษอิฐ เศษไม้ เศษปูน เศษกระเบื้อง ขยะมูลฝอยเปียก ที่พบโดยมากได้แก่ เศษพืช เศษผัก ผลไม้ เศษอาหาร ซากสัตว์ วัชพืชต่างๆ และขยะมูลฝอยอันตรายที่พบโดยมากจะเป็นสารเคมีที่เหลือใช้จากภาคการเกษตร ครอบงายฆ่าแมลงหรือสีเคมีต่างๆ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ หลอดไฟฟ้า หลอดฟลูออเรสเซนต์ สารพิษ ที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ

วิธีการขนย้ายขยะ ทุกเทศบาลจะมีรถขนย้ายขยะมาทิ้ง นอกจากนี้ก็จะมีผู้ประกอบการทุบตี้นำเศษจากกระฉก เศษอิฐต่างๆ ขนย้ายโดยรถขนส่งของผู้ประกอบการเองมาทิ้งบริเวณรอบๆ กับบ่อขยะ ซึ่งเป็นการลักลอบทิ้งขยะโดยไม่เสียเงินให้กับผู้ดูแล

5.2 ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ผลกระทบจากโครงการกำจัดขยะมูลฝอยมีทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ แต่ละด้านมีรายละเอียดผลกระทบดังนี้

5.2.1 ด้านสิ่งแวดล้อม ขยะที่นำมาทิ้งส่วนมากไม่มีการคัดแยกขยะ ปัญหาที่พบก็คือมลภาวะของชุมชนในตำบลไค้คำ ปัญหาฝุ่นละอองจากขยะมูลฝอยมากมาย น้ำเสียจากบ่อขยะไหลสู่ชุมชนในฤดูฝน ทำให้เกิดทัศนะยะจาก คือ แลดูสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นแหล่งเพาะและแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะขยะติดเชื้อจากสถานพยาบาล และขยะเปียกที่แบกที่เรียทำหน้าที่ย่อยสลาย เชื้อโรคตามขยะจะแพร่ไปกับน้ำ แมลง หนู และสุนัขที่มากดมหรือคุ้ยเขี่ย เช่น เชื้อที่ทำให้เกิดโรคอหิวาต์ ไทฟอยด์และโรคบิด ทำให้ดินเสื่อมและเกิดมลพิษ ตลอดจนทำให้สมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนแปลงไป เช่น โซเดียมทำให้เนื้อดินแตกกร่อน ทำลายแหล่งน้ำ ขยะที่ตกในแหล่งน้ำลำคลองและท่อระบายน้ำ จะทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน การไหลของน้ำไม่สะดวกจึงเกิดสถานะน้ำท่วมได้ง่าย ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำในลักษณะต่างๆ เช่น ทำให้น้ำเน่าเสีย น้ำเป็นพิษ น้ำที่มีเชื้อโรคและน้ำที่มีคราบน้ำมันทั้งน้ำบนดินและน้ำใต้ดิน ซึ่งไม่เหมาะกับการใช้อุปโภคบริโภค สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพ เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะพืชและสัตว์น้ำ ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ เพราะการเผาขยะทำให้เกิดควันและจี๊ดๆ การหมักหมมและเน่าสลายของขยะจะก่อให้เกิดก๊าซพิษและกลิ่นเหม็น ทำให้เกิดอหิวาต์ เนื่องจากขยะหลายชนิดติดไฟได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อแห้ง สร้างปัญหาในการจัดการ เช่น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรวบรวมและกำจัด บ้านเมืองสกปรก

5.2.2 ด้านเศรษฐกิจ ป่าถูกทำลายเพราะเอาเนื้อไม้ไปทำที่ทิ้งขยะ ของป่าหรือทรัพยากรก็หายไปด้วย จึงไม่มีรายได้ ขาดความมั่นคงของทรัพยากรในการพึ่งพิงป่า น้ำเสียที่ไหลออกจากบ่อขยะไปทำให้แปลงนาเสียหาย ไม่ได้รับผลผลิต ก็ขาดรายได้

5.2.3 ด้านสังคม ทำให้สังคมแตกแยก ขาดความเอื้ออาทรจากผู้มีอำนาจ เกิดการเอารัดเอาเปรียบประชาชนส่วนใหญ่ จากสังคมผู้มีอำนาจ ผู้มีอำนาจ พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง

5.2.4 ด้านสุขภาพ สุขภาพของสมาชิกในชุมชนเสื่อมโทรมเพราะอากาศเป็นพิษ เกิดโรคร้ายมากขึ้น เพราะร่างกายรับสารพิษจากขยะอันตรายได้แก่ โรคภูมิแพ้ เกิดกับประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้กองขยะ ได้แก่ บ้านโปโล บ้านโคกศรีบุญเรือง บ้านไร่ บ้านโนนสมบูรณ์ จำนวน 120 คน เริ่มแสดงอาการมากขึ้นๆ เมื่อปี พ.ศ. 2545 และแมลงวัน หนู สุนัข นำเชื้อโรคมาระบาดสู่คนและสัตว์เลี้ยง

5.3 พัฒนาการของการจัดการพื้นที่รองรับขยะและการจัดการบ่อกำจัดที่ผ่านมา มีรายละเอียดดังนี้ พ.ศ. 2543 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ขอใช้พื้นที่ดงสิญ จำนวน 120 ไร่ เป็นที่ทิ้งขยะ โดยความยินยอมของสภาตำบลในสมัยนั้น โครงการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองอำนาจเจริญ เป็นระบบฝังกลบ พ.ศ. 2555 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้รับโอนภารกิจบริหารจัดการโครงการกำจัดขยะมูลฝอย และทำข้อตกลง

กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอำนาจเจริญ ให้สามารถนำขยะมาทิ้งในที่ทิ้งขยะที่คงสับได้โดยจัดเก็บค่าบริการจัดการตามจำนวนปริมาณขยะ

เนื่องจากปริมาณขยะมากขึ้น การกำจัดก็ต้องใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน และเครื่องมือมากตามไปด้วย ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับบริษัทเอกชนในการกำจัดขยะโดยการสร้างโรงงานไฟฟ้าการเผาขยะ แต่สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำได้มีเวทีปรึกษาหาทางออกในปัญหาดังกล่าวและมีมติให้ชะลอการสร้างโรงงานเผาขยะเพื่อทำไฟฟ้าไปก่อน

บทเรียนการทำงานเชิงรุกของเทศบาลต่อกรณีพื้นที่รองรับขยะ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำนั้นได้รับผลกระทบจากการที่พื้นที่ทิ้งขยะเป็นที่ทิ้งขยะมาอย่างยาวนาน สมาชิกในชุมชนจึงมีการต่อสู้เรียกร้องมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปเป็นบทเรียนเพื่อนำมาหาแนวทางในการจัดการพื้นที่รองรับขยะต่อไป มีรายละเอียดดังนี้ จัดสร้างเครือข่ายรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลไถ่คำ การขึ้นป้ายต่อต้านการนำขยะมาทิ้งที่คงสับ การประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ กลุ่มผู้ได้รับความเดือดร้อนยื่นเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากบ่อขยะ และเสนอให้ยกเลิกการทิ้งขยะบริเวณดังกล่าวต่อนายอำเภอเมืองอำนาจเจริญ สรุปผลการดำเนินการถอดบทเรียนคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่เห็นความสำคัญของข้อเรียกร้อง และเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้อง กระทำเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้าเท่านั้น

5.4 แนวทางการจัดการตนเองเพื่อการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ จากข้อมูลชนิด ปริมาณ ที่มาของขยะ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำ ตลอดจนผลการต่อสู้เรียกร้องที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าหน่วยงานเพิกเฉยต่อข้อเสนอ ดำเนินการเฉพาะการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าเท่านั้น ดังนั้นชุมชนตำบลไถ่คำจึงหาแนวทางการจัดการตนเอง โดยแบ่งแผนการดำเนินงานเป็น 3 แผนที่สำคัญ คือ แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล และแผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 แผนการจัดการตนเองในระดับครัวเรือน ดำเนินการทั้ง 13 หมู่บ้านในตำบลไถ่คำ เพื่อคัดสรรหาครอบครัวที่มีการจัดการขยะด้วยตนเอง และถอดบทเรียนครอบครัวตัวอย่างการจัดการขยะ มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ

1. คัดสรรหาครัวเรือนต้นแบบ ที่ได้ดำเนินการจัดการขยะในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี หมู่บ้านละ 2 - 3 ครอบครัว ผลการคัดสรรได้จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 28 ครัวเรือนจาก 13 หมู่บ้าน
2. ถอดบทเรียนการจัดการขยะในระดับครัวเรือน โดยการสัมภาษณ์ สังเกตบริเวณบ้านกิจกรรมที่ทำ มีรายละเอียดผลการถอดบทเรียนดังนี้

1) แนวคิดด้านการจัดการขยะในครัวเรือน จากการถอดบทเรียนพบว่าชุมชนเริ่มจัดการขยะเนื่องจากพบเห็นเศษขยะเกลื่อนกลาด ทั้งที่บ้าน ชุมชนและที่สาธารณะ และจากการได้ขึ้นเสียงประชาสัมพันธุ์เสียงตามสายจากโทรทัศน์ ถึงวิธีการจัดการขยะที่หลากหลาย และมีกรณีตัวอย่างในหมู่บ้าน ทำให้อยากจัดการขยะระดับครัวเรือนตนเอง

2) กิจกรรมดำเนินการจัดการขยะ ประกอบด้วย

- การคัดแยกขยะ เป็นขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ขยะแห้ง เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ถูพลาสติก กล่องบรรจุสินค้า ใบตอง ฯลฯ
- ขยะเปียกนำมาหมักเป็นน้ำหมักปุ๋ยชีวภาพ นำไปทำปุ๋ยหมัก
- ขยะแห้ง นำมาคัดแยก โดยแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้นำไปขายได้ และนำไปกำจัด (ขยะที่ไม่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ และไม่สามารถนำไปขายได้)
- นำมาใช้ได้อีก เช่น ขวดแก้ว ขวดน้ำพลาสติก ถูพลาสติก
- นำไปขายได้ เช่น ขวด พลาสติก เศษเหล็ก
- นำไปกำจัด เช่น ขยะมีพิษ
- สร้างพฤติกรรมลดการสร้างขยะ

3) สิ่งที่ได้จากการจัดการขยะ

- บริเวณบ้านสะอาด น่าอยู่ ปราศจากเชื้อโรค ไม่มีมด แมลง หนู งู
- มีรายได้เพิ่ม และมีน้ำหมักใช้โดยไม่ได้เสียเงินซื้อน้ำหมักปุ๋ยหมักที่อื่น
- เกิดจิตสำนึก ลด ละ เลิกพฤติกรรมผลิตขยะ เช่น ใช้ตระกร้า ถูผ้าไปจ่าย

ตลาด

4) ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะระดับครัวเรือน

- ขยะเกิดเพราะเราสร้าง เราก็ควรจัดการมันได้ และพยายามลดขยะลงให้ได้มากที่สุด
- อยากให้ทุกครัวเรือนมีการจัดการตนเอง เพื่อจะไม่ให้มีขยะเพิ่มขึ้น
- ควรมีถังรองรับให้ครบตามประเภทของขยะ

3. สนับสนุนอุปกรณ์การคัดแยกขยะ หลังจากมีการถอดบทเรียนเสร็จแล้ว โครงการวิจัยได้สนับสนุนถังหมัก ขนาด 150 ลิตร จำนวน 28 ครอบครั้ว ละ 1 ถัง เพื่อสนับสนุนการจัดการขยะในระดับครัวเรือนต่อไป

4. ทำข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อยกย่องเชิดชูครอบครัวที่มีการจัดการขยะในครัวเรือน เพื่อให้เป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่นๆ และให้คนในชุมชนตระหนักการจัดการขยะด้วยตนเอง

- 1) การจัดทำป้ายประกาศติดไว้ที่บ้าน
- 2) กระจายข่าวเสียงตามสายของชุมชน
- 3) รวบรวมรายชื่อ ภาพครอบครัว และกิจกรรมการจัดการขยะ

สรุปผลการดำเนินการ ได้ครอบครัวตัวอย่างด้านการจัดการขยะ จำนวน 28 ครอบครั้ว จาก 13 หมู่บ้าน มีองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะโดยครอบครัว **ปัญหาอุปสรรค** นักวิจัยไม่มีความรู้ด้านการถอดบทเรียน ต้องใช้เวลานานในการทำความเข้าใจ **ข้อเสนอแนะ** ควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้นควรมีการให้ความรู้การถอดบทเรียน

5.4.2 แผนการจัดการตนเองในระดับเทศบาล ประกอบด้วยการพูดคุยสร้างความเข้าใจ ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาคืบหน้าต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) เวทีคุยทบทวนสถานการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจระดับตำบลสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ตระหนักถึงการจัดการขยะในระดับครัวเรือน และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการจัดการขยะ และหาทางออกร่วมกัน มีขั้นตอนการดำเนินการคือ

- ทีมวิจัยลงพื้นที่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องขยะ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ฝังสุม เป็นที่ทิ้งขยะ ซึ่งสมาชิกในชุมชนร้อยละ 97 ไม่เห็นด้วยและไม่ยินยอมให้มีการทิ้งขยะต่อไป

- การสื่อสารต่อสมาชิกโดยแจ้งในที่ประชุมกิจกรรมตามปฏิทินของโครงการทุกครั้ง โดยให้สมาชิกที่เป็นผู้นำทาง การ อันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกาศเสียงตามสาย ถึงความคืบหน้าของโครงการทุกๆ ครั้ง

- ใช้สภาพพัฒนาตำบลไถ่คำ (สภากลาง ตามธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ) ในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ปัญหา ซึ่งสภาพพัฒนาตำบลเป็นองค์กรที่มีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีเทศบาลไถ่คำ รองนายกฯ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลไถ่คำ สภาเด็กและเยาวชน กองทุนพัฒนาสตรี สภาเกษตรกร ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล ใช้เป็นเวทีเสนอปัญหา แนวทางแก้ปัญหา ข้อเสนอต่อตนเอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทุกครั้งที่มีการประชุมสภาพัฒนาตำบลไถ่คำ

ผลการดำเนินงาน พบว่า คนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะทุกสถานการณ์ พร้อมที่จะเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องผลกระทบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับรู้ นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังสนใจที่จะเริ่มการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมากขึ้น เข้ามาสอบถามกับทีมวิจัยในเรื่องการจัดการขยะ และการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะโดยภาพรวม

2) ทบทวนระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ ทีมวิจัยจึงมีการทบทวนเพื่อให้เห็นถึงระเบียบในการจัดการขยะที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานและ ผลการดำเนินงานดังนี้

1. ทีมวิจัยร่วมกับรองปลัดเทศบาลตำบลไถ่คำการสะสาง ทบทวน ระเบียบ/กฎหมาย เทศบาลตำบลไถ่คำ ผลการทบทวนพบว่า เทศบาลได้ออกเทศบัญญัติ เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ.2554

นอกจากนี้ได้ทำการสืบค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ฝังสุมทิ้งขยะ ซึ่งเรื่องการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ฝังสุมในการกำจัดขยะมูลฝอยรวม การที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด

อำนาจเจริญจะใช้ที่สาธารณะประโยชน์ (ดงสีบุ) เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม ไม่ปรากฏว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ดำเนินการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์จากเจ้าของพื้นที่ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 ซึ่งเป็นใช้ที่สาธารณะประโยชน์ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย ดังนั้นในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องการให้บริการและอัตราค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ จึงเป็นการขัดแย้งกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ.2543 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการถอดสภาพการจัดขึ้นทะเบียนและการจัดหาประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2550 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนจึงสามารถตราข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวได้

ดังนั้นในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ.2557 นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ. 2540 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ดงสีบุ จำนวน 98 ไร่ เป็นการชั่วคราว 5 ปี ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535 จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์ จะถูกต้องตามกฎหมายนั้น และเมื่อ พ.ศ. 2556 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ ได้โอนสถานที่กำจัดขยะดงสีบุ (ศูนย์ราชการแห่งที่ 2) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไถ่คำ ซึ่งมีดีประชาชนชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญหยุดดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไถ่คำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ผลการดำเนินการทั้งหมดส่งผลให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขอใช้พื้นที่ดงสีบุทิ้งขยะ การนำไปใช้ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5.4.3 แผนการจัดการตนเองในระดับจังหวัด คือการเสนอข้อมูลผลกระทบ ข้อเรียกร้อง ต่อ อปท. ต่างๆ เพื่อให้บทวนการนำขยะมาทิ้งที่ดงสีบุ โดยการประสานงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลต่างๆที่นำขยะมาทิ้งเพื่อหาแนวทางให้แต่ละพื้นที่จัดการขยะด้วยตนเอง ไม่ใช่รวมมาทิ้งที่ไถ่คำ โดยเชิญตัวแทนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงรายจ่ายในการจ่ายค่าทิ้ง ค่าน้ำมันรถ ค่าซ่อมบำรุง กับคนที่พื้นที่จัดการขยะด้วยตนเองอย่างไหนจะประหยัดกว่า และอีกอย่าง ถ้าพื้นที่จัดการเอง ก็จะได้รับทราบปัญหาของขยะ จะเกิดการเรียนรู้ในการจัดการขยะตั้งแต่บ้าน หมู่บ้าน และระดับตำบล ผลการประชุมพบว่า ตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลจะนำกลับไปหารือในพื้นที่ตนเอง

สรุปผลการดำเนินงานการจัดการตนเองกรณีพื้นที่รองรับขยะดงสีบุ ตำบลไถ่คำ จากการดำเนินการทั้ง 3 แผนงานดังกล่าว ส่งผลให้ได้กรอบคร่าวๆอย่างในการจัดการขยะภายในครัวเรือน ซึ่ง

สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในตำบลไถ่คำ และตำบลอื่นๆ ที่สนใจได้เป็นอย่างดี คนในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะทุกสถานการณ์ พร้อมที่จะเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องผลกระทบให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังสนใจที่จะเริ่มการจัดการขยะในระดับครัวเรือนมากขึ้น เข้ามาสอบถามกับทีมวิจัยในเรื่องการจัดการขยะ และการแก้ไขปัญหาพื้นที่รองรับขยะโดยภาพรวม อีกทั้งได้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอใช้พื้นที่ดงสิบลึงขยะ อันจะนำไปใช้ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาต่อไป และที่สำคัญตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลแต่ละตำบลที่นำขยะมาทั้งในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการทบทวนการทิ้งขยะที่พื้นที่ดงสิบลึงอีกครั้ง จากการเสนอเรียกร้องของทีมวิจัยและสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำ

จากการดำเนินงานทั้ง 3 แผนงาน ส่งผลให้ชุมชนตำบลไถ่คำเห็นความสำคัญในการจัดการตนเองมากขึ้น เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาที่ชุมชนไปเรียกร้องคนอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ได้รับการเพิกเฉย ไม่ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่ทั้งนี้ในการจัดการตนเองของชุมชนก็สามารถแก้ไขปัญหาได้บางระดับ คือ สามารถลดปริมาณขยะลงได้ และสามารถสร้างรายได้จากขยะได้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากขยะมีปริมาณมากมายมหาศาล และส่งผลกระทบในอาณาเขตที่กว้าง ดังนั้นการจัดการเฉพาะในครัวเรือนจึงยังไม่เพียงพอ ต้องมีการทำงานอย่างเป็นขบวน สร้างพลังของคนในตำบลให้เกิดขึ้นมากที่สุดต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อที่จะเป็นกำลังในการต่อสู้เรียกร้องต่อไปในอนาคตเพื่อแก้ไขปัญหา หรือเรียกร้องความยุติธรรมให้กับสมาชิกในชุมชนตำบลไถ่คำต่อไป

5.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการตนเองด้านการจัดการพื้นที่รองรับขยะของตำบลไถ่คำ

5.5.1 ในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อเรียกเก็บค่าบริการสถานที่กำจัดขยะและมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม พ.ศ. 2557 นั้นไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อ พ.ศ.2540 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้ขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ดงสิบลึงจำนวน 98 ไร่ เป็นการชั่วคราว 5 ปี ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2535 จนกว่าการดำเนินการขอใช้พื้นที่ดินสาธารณะประโยชน์จะถูกต้องตามกฎหมายนั้น และเมื่อ พ.ศ. 2556 เทศบาลเมืองอำนาจเจริญได้โอนสถานที่กำจัดขยะดงสิบลึง(ศูนย์ราชการแห่งที่ 2) ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้ขอใช้สถานที่ต่อเทศบาลตำบลไถ่คำ ซึ่งมีมติประชาคมชาวบ้าน และมติสภาเทศบาลตำบลไถ่คำ ก็ไม่ยินยอมยกพื้นที่ให้ดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแต่อย่างใด จึงขอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ หยุดดำเนินเกี่ยวกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลไถ่คำ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

5.5.2 ให้มีการนำสัญญาที่ขออนุญาตใช้พื้นที่ดงสิบลึงเพื่อเป็นพื้นที่รองรับขยะมาแสดงให้เห็นสาธารณะและสมาชิกในชุมชน ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ได้รับรู้

5.5.3 ให้มีการเยียวยาให้กับผู้เดือดร้อน จากพื้นที่รองรับขยะ ทั้งด้านสุขภาพ และที่ทำกินดังนี้

1) จ่ายค่าเสียหายในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่รองรับขยะดงสิบลึง จำนวน 20 ไร่ ไร่ละ 3,000 บาท ทั้งนี้คำนวณบนฐานของนาข้าวต่อไร่ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อปีได้ 350 -500 กก./ไร่ ขายได้

ราคาเฉลี่ย กก. ละ 13 บาทต่อไร่ เท่ากับ 4,550- 6,500 บาท ทั้งนี้ยังไม่ได้ประเมิน นาข้าวที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีจากพื้นที่รองรับขยะแต่อย่างใด

- 2) จ่ายค่ารักษาคนที่ป่วยจากการนี้ จนหายหรือดูแลตลอดไป
- 3) จัดให้มีการรักษาความสะอาดตลอดเส้นทางขนขยะ หากมีการทำหกหล่นเรียกราด ต้องมีการปรับไหม
- 4) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมในการดูแลการทำตามสัญญาที่มาจากประชาชนที่รับผลกระทบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอัตรา ประชาชน: หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.5.4 ควรจะมีการผลักดันความรู้เรื่องการจัดการขยะ ให้เข้าสู่ระบบการศึกษาในพื้นที่ให้เด็กในโรงเรียนเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกภายใน

5.5.5 ควรมีการสร้างสำนึกให้คนในพื้นที่แต่ละ อบต.ที่นำขยะมาทิ้งที่พื้นที่ดงสีบุญ โดยผลักดันไปเป็นนโยบายสาธารณะ ในระดับจังหวัด เช่น ควรจะมีแผนในการจัดการขยะในพื้นที่ต้นทาง เช่น ระดับครัวเรือน

5.6 ผลที่เกิดกับชุมชน และทีมวิจัย

- 1) ทีมวิจัยและคนในชุมชนได้เล็งเห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากพื้นที่รองรับขยะดงสีบุญในอนาคตในหลายๆด้าน ซึ่งถ้ามีการปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีการจัดการจะต้องเกิดผลกระทบอย่างมหาศาล
- 2) ทีมวิจัยมีความตั้งใจ เข้มแข็ง เอาใจใส่และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
- 3) คนชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานวิจัยเป็นอย่างดี ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจแนวคิดหลักการในการจัดการตนเอง
- 4) ทีมวิจัยได้รับความรู้แนวคิดหลักการในการทำงานวิจัย รวมทั้งการบริหารจัดการโครงการวิจัย

บรรณานุกรม

- สมไทย วงษ์เจริญ . แนวคิดการจัดการตนเองเกี่ยวกับขยะมูลฝอย, 2551 : 41
- กรมควบคุมมลพิษ. หลักเกณฑ์ มาตรฐาน ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย. 2550
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,นโยบายที่เกี่ยวข้อง มาตรการและแนวทางปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย
จากอดีตถึงปัจจุบัน . 2552
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่
เกี่ยวกับการจัดการขยะในชีวิตประจำวันของชุมชนทางวิชาการ และประชาชนในเขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์ (2540) ศึกษาเรื่องการแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิด
ต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- มิสรา สมารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์ (2540) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับ
ภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง
- กิงกาญจน์ บุญมา (2544) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในบ้านใหม่
หลังมอ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ชนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะชุมชน: กรณีบ้านดงม่อนกระทิง นครลำปาง
- ศุภชัย ไชยลังกา (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อจัดทำแบบปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล
ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- เรืองเดช ทองสถิต (2545) การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นในการจัดการขยะของชุมชน:
กรณีศึกษาตำบลหมอเมือง อำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

โครงการ “การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ

ก. พัฒนาการด้านพื้นที่

1. ท่านทราบหรือไม่ว่า พื้นที่ทิ้งขยะนั้น ในอดีตเป็นพื้นที่ชนิดใด
2. มีจำนวนพื้นที่เท่าไร
3. พื้นที่ส่วนนี้ มีบุคคลเข้าไปทำประโยชน์หรือไม่ อย่างไร
4. จากอดีต ถึง ปัจจุบัน พื้นที่แห่งนี้มีสภาพแตกต่างกันอย่างไร

ข. พัฒนาการด้านการจัดการ

1. ท่านทราบหรือไม่ว่า เครื่องมือในการจัดเก็บขยะ มีกี่ชนิด อะไรบ้าง
2. ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการบริหารจัดการอย่างไร มีพนักงานกี่คน
3. การจัดการขยะจากอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร
4. หลังจากมีการกำจัดแล้ว มีการดำเนินการและจัดการอย่างไร
5. การจัดการที่ผ่านมา เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ อบจ.อำนาจเจริญ และเอกชน มีการบริหารจัดการอย่างไร
6. ท่านต้องการให้มีการบริหารจัดการขยะ ของ อบจ.อำนาจเจริญ อย่างไร

ค. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

1. โครงการจัดการขยะทำให้น้ำมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
2. โครงการจัดการขยะทำให้ดินมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
3. โครงการจัดการขยะทำให้ป่ามีปัญหาหรือไม่ อย่างไร
4. โครงการจัดการขยะทำให้อากาศมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

ง. ผลกระทบด้านสุขภาพ

1. โครงการจัดการขยะทำให้เกิดโรคเพิ่มจากเดิมหรือไม่ อย่างไร
2. โครงการจัดการขยะทำให้เกิดโรคอะไรบ้าง
3. โรคที่มาจากโครงการกำจัดขยะมีการดูแลรักษาอย่างไร

จ. ผลกระทบด้านสังคม

1. โครงการจัดการขยะทำให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

แบบสอบถาม เรื่องการกำจัดขยะของชุมชน
โครงการวิจัยโครงการ “การจัดการตนเองกรณีการจัดการพื้นที่รองรับขยะอย่างมีส่วนร่วม
ของตำบลไถ่คำ อำเภอมือง จังหวัดอำนาจเจริญ”

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ – สกุล (นาย , นาง , นางสาว) เพศ () ชาย () หญิง
อายุ ปี อาชีพ ระดับการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาทิ้งขยะและการกำจัดขยะของประชาชน

1. ชุมชนของท่านมีปัญหาขยะหรือไม่

- () ไม่มี
() มี ปัญหาคือ () รถขยะไม่มาเก็บ/ส่งกลิ่นเหม็น () ขยะล้นถัง
() ถังขยะมีน้อยไม่เพียงพอ () อื่นๆ

2. ในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่านทำให้เกิดขยะประเภทใดบ้าง

- () ขยะเปียก ได้แก่
() ขยะแห้ง ได้แก่
() ขยะอันตราย ได้แก่

3. กิจกรรมใดบ้างที่ก่อให้เกิดขยะ

- () การอุปโภคบริโภค () การเกษตรกรรม
() การค้าขาย () อื่นๆ

4. ท่านมีการแยกขยะก่อนนำไปทิ้งหรือไม่

- () ไม่แยก
() แยก โดย () แยกขยะเป็น 3 ประเภท (ขยะเปียก , ขยะแห้ง , ขยะอันตราย)
() แยกเศษอาหาร () อื่นๆ

5. ขยะที่ทิ้ง เป็นขยะประเภทใดมากที่สุด

- () ขยะเปียก () ขยะแห้ง () ขยะอันตราย

6. ท่านทิ้งขยะกี่วัน/ครั้ง

- () น้อยกว่า 1 วัน/ครั้ง () 1 วัน/ครั้ง () 2 วัน/ครั้ง
() 3 วัน/ครั้ง () มากกว่า 3 วัน/ครั้ง () อื่นๆ

7. ขยะที่ท่านทิ้งแต่ละครั้ง มีน้ำหนักประมาณกี่กิโลกรัม

- () น้อยกว่า 0.5 กิโลกรัม () 1 กิโลกรัม () 1.5 กิโลกรัม
() 2 กิโลกรัม () มากกว่า 2 กิโลกรัม ระบุ กิโลกรัม

8. ท่านเสียค่าใช้จ่ายในการในการทิ้งขยะหรือไม่

() ไม่เสีย

() เสีย จำนวนเงิน

() น้อยกว่า 20 บาท/เดือน

() 20 บาท/เดือน

() 30 บาท/เดือน

() 40 บาท/เดือน

() มากกว่า 40 บาท/เดือน

() อื่นๆ

9. ท่านมีความพึงพอใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะหรือไม่

() พึงพอใจ

() ไม่พึงพอใจ

() ไม่แสดงความคิดเห็น

10. จำนวนเงินที่ท่านพึงพอใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะ

() น้อยกว่า 20 บาท/เดือน

() 20 บาท/เดือน

() 30 บาท/เดือน

() 40 บาท/เดือน

() มากกว่า 40 บาท/เดือน

() อื่นๆ

11. ความร่วมมือในการจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะที่เทศบาลออกเทศบัญญัติจัดเก็บ

() ให้ความร่วมมือ

() ไม่ให้ความร่วมมือ

12. ท่านมีวิธีการกำจัดขยะที่บ้านเองหรือไม่ อย่างไร

ประเภทขยะ	รูปแบบการจัดการ						ไม่มีขยะ
	ทิ้ง	ขาย	ฝังกลบ	นำไปใช้ต่อ	เผา	รูปแบบอื่นๆ	
1. เศษอาหาร							
2. ใบไม้/กิ่งไม้							
3. เศษกระดาษ/หนังสือเก่า							
4. ขวดพลาสติก							
5. ขวดแก้ว							
6. เศษแก้ว							
7. เศษโลหะ							
8. ถูพลาสติก							
9. โฟม							
10. ถ่านไฟฉาย							
11. หลอดไฟ							
12. กระป๋องยาฆ่าแมลง							
13. อื่นๆ							

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง